HABER SÖYLEMİ: 2018 YILINDA TÜRKİYE'DE YAŞANMIŞ 5 VE ÜZERİ ÖLÜMLÜ KARAYOLU TRAFİK OLAYLARININ GAZETE HABERLERİNDE SUNUMU

Yüksek Lisans Tezi

Yağız SUNAY

Eskişehir 2019

HABER SÖYLEMİ: 2018 YILINDA TÜRKİYE'DE YAŞANMIŞ 5 VE ÜZERİ ÖLÜMLÜ KARAYOLU TRAFİK OLAYLARININ GAZETE HABERLERİNDE SUNUMU

Yağız SUNAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Yağız SUNAY'ın "Haber Söylemi: 2018 Yılında Türkiye'de Yaşanmış 5 ve Üzeri Ölümlü Karayolu Trafik Olaylarının Gazete Haberlerinde Sunumu" başlıklı tezi **14 Haziran 2019** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan **Basın ve Yayın** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

		İmza
Üye (Tez Danışmanı)	**: Prof.Dr.Ömer ÖZER**	.....
Üye	**: Prof.Dr.Çiler DURSUN**	.....
Üye	**: Doç.Dr.Sibel ONURSOY**	.....

Prof.Dr.Hasan TUTAR
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

HABER SÖYLEMİ: 2018 YILINDA TÜRKİYE'DE YAŞANMIŞ 5 VE ÜZERİ ÖLÜMLÜ KARAYOLU TRAFİK OLAYLARININ GAZETE HABERLERİNDE SUNUMU

Yağız SUNAY
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2019
Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Bu çalışmanın konusunu, Türkiye'de 2018 yılı içinde yaşanmış beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunumu oluşturmaktadır.

Çalışmanın yönteminde Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli olan "makro-mikro yapı" kullanılmıştır. Çalışma, kuramsal temeli ve bu temele uygun yöntemi ve çözümleme biçimiyle eleştirel söylem çözümlemesinin unsurlarını taşımaktadır. Kuramsal temelde van Dijk'ın yaklaşımı anlatılmış, yöntemde yine van Dijk'ın modeli tanıtılmış ve çözümlemede de 1991 yılında yaptığı çözümlemeye paralel bir çözümleme gerçekleştirilmiştir.

Sonuçta bu çalışma, van Dijk'ın eleştirel söylem yaklaşımının geçerliliğini ve Türkçe haberlerin incelenmesinde uygun olduğunu göstermiştir. Çalışma, haberlerin çözümlemesi ile gazeteler arasında fark olmadığını, dört gazetenin de haberlerin söyleminde ideolojik üretim yaptığını ve van Dijk'ın makro-mikro modelinin tüm özelliklerini taşıdığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla haberlerin sunumunda sorunlar olduğu saptanmıştır. Nitekim haberlere, objektiflik üzerinden yapılacak uyarılar artık, yeterli değildir. Çalışmanın da vurguladığı gibi haberlerde ideolojik üretimin nasıl yapıldığını ortaya koymak çok daha önemli olmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel söylem çözümlemesi, Ölümlü trafik olayları, Teun adrian van dijk, Basın, Haber.

ABSTRACT

THE NEWS DISCOURSE: THE PRESENTATION IN THE NEWSPAPERS OF HIGHWAY TRAFFIC EVENTS WITH 5 AND OVER FATALITIES OCCURRED IN TURKEY DURING 2018

Yağız SUNAY
Department of Journalism
Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2019
Supervisor: Prof. Dr. Ömer ÖZER

The subject of this study is the presentation of highway traffic events with 5 and more fatalities in the newspapers of Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah and Yeni Şafak during 2018 in Turkey.

In the study, we use "macro-micro structure" method included the critical discourse analysis model developed by Teun Adrian van Dijk. The study includes the elements of critical discourse analysis with the theoretical basis and the method and the way of analysis appropriate to this basis. For this purpose, we first explained van Dijk's approach and then introduce van Dijk's model as a main method; finally we carried out the analysis in parallel to the analysis implemented in 1991.

The results of study showed that van Dijk's critical discourse approach was valid and it was appropriate to examine Turkish news. Also, the study has demonstrated that there was no difference in the analysis of the news among the newspapers, and that the four newspapers made ideological production in the discourse of the news and they possessed all the features of van Dijk's macro-micro model. Therefore, we conclude that there were problems in the presentation of the news. The warnings to news based on the objectivity are no longer applies. Instead, as is emphasized in the study, what it is important is to reveal how ideological production is done through the news.

Keywords: Critical discourse analysis, Fatality traffic events, Teun adrian van dijk, Press, News.

ÖNSÖZ

Lisans öğrenimim sırasında Prof. Dr. Ömer Özer'den aldığım Eleştirel Medya Kuramları dersinde ilk kez duyduğum Söylem Çözümlemesi çalışmaları ilgimi oldukça çekti. Daha sonra yüksek lisans öğrenimime başladığımda ise yine Prof. Dr. Ömer Özer'in yürüttüğü Eleştirel Söylem Çözümlemesi dersini aldım. Nitekim bu dersler aracılığıyla da tezin kuramsal temelinde ve yönteminde kullandığım Teun Adrian van Dijk'ın çalışmaları ile tanıştım. Bu noktada Eleştirel Söylem Çözümlemesi ile tanışmamı sağlayan ve tüm yönlerini defalarca anlatan danışmanım Ömer Özer hocama çok teşekkür ederim.

Tüm bunların yanında tez konusunun belirlenmesi, kuramsal temelin gerçek Eleştirel Söylem Çözümlemesi'ne uygun olması, çözümlemenin dil bilimsel kavramlar çevresinde yapılması konusunda üstün emek ve sabırlarından dolayı danışmanım, sevgili hocam Prof. Dr. Ömer Özer'e bir kez daha çok teşekkür ederim.

Savunma jürimde olan ve yaptıkları değerlendirmelerle çalışmama önemli katkılar sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Çiler Dursun ve Doç. Dr. Sibel Onursoy'a çok teşekkür ederim.

Düşünsel anlamda zorlandığım, duygusal olarak iniş çıkışlar yaşadığım tez sürecinde moral ve motivasyon kaynağım olan hayat arkadaşım Merve Atasay'a çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana en çok desteği, güveni ve kuvveti veren, sevgili annem Songül Sunay'a ve canım babam Bülent Sunay'a bana sağladıkları her türlü imkân için sonsuz teşekkür ederim.

Yağız SUNAY

18./06./2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Yağız SUNAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI ..... **i**
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
ÖNSÖZ ..... **v**
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **ix**
GİRİŞ **1**
Konunun Tanımlanması ve Problem **1**
Amaç **10**
Önem **10**
Sınırlılıklar **11**
1. TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN SOSYOBİLİŞSEL ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YAKLAŞIMI **12**
1.1. Söylem ve İdeoloji **13**
1.2. Bilgi **15**
1.3. Sosyal Biliş **17**
1.4. Bağlam **18**
1.5. Güç **20**
1.6. Erişim ve Söylem **21**
2. YÖNTEM **24**
3. KARAYOLU TRAFİK OLAYLARI HABERLERİNİN ÇÖZÜMLEMESİ **28**
3.1. Haberlerin Genel Özellikleri ve Fotoğrafların Yer Alış Biçimi **28**
3.2. Makro Yapı Çözümlemesi: Haberlerin Tematik ve Şematik Yapısı **30**
3.2.1. Cumhuriyet gazetesi **30**
3.2.2. Hürriyet gazetesi **35**
3.2.3. Sabah gazetesi **40**
3.2.4. Yeni şafak gazetesi **44**

3.3. Mikro Yapı Çözümlemesi: Sentaktik Yapı, Sözcük Seçimleri, Yerel Bağdaşıklık ve Haberlerin Retoriği 48
3.3.1. Cumhuriyet gazetesi 48
3.3.2. Hürriyet gazetesi 50
3.3.3. Sabah gazetesi 52
3.3.4. Yeni şafak gazetesi 53
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 55
KAYNAKÇA 67
EKLER
ÖZGEÇMİŞ

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Yıllara göre kaza, yaralı ve ölü sayıları (http-1) 7

Tablo 1.2. Trafik istatistik bülteni ülke geneli aylık verileri (http-2) 9

GİRİŞ

Bu tez çalışmasının giriş kısmı, konunun tanımlanması ve problem, amaç, önem ve sınırlıklar şeklinde dört başlıktan oluşmaktadır.

Konunun Tanımlanması ve Problem

Bu çalışmanın konusunu, Türkiye'de 2018 yılı içinde yaşanmış beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunumu oluşturmaktadır. Haberler, Teun Adrian van Dijk'ın (1983) "makro-mikro" modeli kullanılarak çözümlenmiştir. Temel teze göre, ilgili haberlerin söyleminde ideolojik üretim yapılmaktadır. Eleştirel haber araştırmaları Ayşe İnal'ın (1996) belirttiğine göre üç alanda yapılmaktadır. Bunlar "kültürel çalışmalar alanında yapılan eleştirel haber çözümlemeri (Hall vd., 1978), eleştirel dilbilim alanında yapılan eleştirel haber çözümlemeri (Fowler, 1991 ve Fowler vd., 1979) ve eleştirel söylem çözümlemesi"dir. Tez çalışması bu alanlardan eleştirel söylem çözümlemesi üzerine yapılandırılmıştır. Söylem her birinin sonsuz şekilde birbirine bağlanabildiği, kendi kategorileri ve unsurları olan birçok düzeyde yapıyı sunduğu için oldukça karmaşıktır. İdeolojiler açık bir şekilde ifade edilebildiği ve bu nedenle kolayca fark edilebilirliği gibi aynı zamanda oldukça dolaylı, sezdirmeli, üstü kapalı bir biçimde, tonlama, duraksama veya bir zamir kullanmak gibi söylemin daha az belirgin yapılarında da oluşabilir (Çoban, Özarslan ve Ateş, 2003, s. 54).

Son 30-40 yıl içinde gelişen ve kendini kanıtlayan Avrupa kökenli eleştirel haber çözümlemeleri geleneğine dayandırabilecek bakış açısına göre, muhabirin olayı anlama ve aktarma kapasitesine sahip olmadığı ve nesnel biçimde sunamayacağı belirtilebilir. Bunun göstergesi, muhabirin haberini oluştururken olay taraflarına ve görgü tanıklarına başvurması ve haberini alıntılardan oluşturmasıdır. Dolayısıyla muhabirin "olayı anlama ve aktarma çabası" sürecinde haberin içine olay taraflarının ve görgü tanıklarının görüşleri sızmaktadır. Bir başka deyişle, haberin içinde akredite/resmi kaynakların görüşleri yansımaktadır. Durum böyle olunca, basının yayımladığı haberlerin toplumsal işlevlerini sorgulamak bir zorunluluk olmaktadır.

Kültürel çalışmalar çerçevesinde siyaset bilimi kökenli kuramcıların görüşleri, dilsel süreçler aracılığı ile toplumsal iktidarın kurulması arasındaki ilişkinin saptanması açısından önemlidir. Nitekim söylem kavramının gelişimi de bu kuramsal çabalar içinde gerçekleşmiştir. Bu çabalar içinde Neo Marksist kuramcılar Louis Althusser'in ideolojiye

yaklaşımı ve Antonio Gramsci'nin hegemonya kavramı önem taşımıştır. Haberi gerçekliğin bir yansıması değil de politik, ekonomik ve kültürel güçler tarafından biçimlendirilmiş bir ürün olarak gören İngiliz Kültürel Çalışmaları paradigması da haber söylemi tartışmalarının Kültürel Çalışmaları ayağına büyük katkı vermiştir. Eleştirel haber çalışmaları içinde kültürel çalışmalar ideoloji aracılığıyla olup bitenlerle ilgilenmiştir (İnal, 1996, s. 58; Özer, 2015, s. 197).

Eleştirel haber araştırmalarının yapıldığı bir diğer alan da eleştirel dilbilim alanıdır (Fowler, 1991, Fowler vd., 1979). Eleştirel dilbilim 1970'lerde East Anglia Üniversitesi'nde yer alan bir grup tarafından geliştirilen bir yaklaşımdır (Fairclough, 1992, s. 25). Ömer Özer (2015), eleştirel dilbiliminin Michael Halliday'in sistematik dilbilim olarak bilinen yaklaşımı üzerine temellendiğini ve bu alanda öne çıkan isimleri Fowler, Kress ve Hodge olarak ifade etmektedir.

Eleştirel söylem çözümlemesine ilişkin bilgiler aktarılmadan önce, Türkiye'de eleştirel haber çalışmalarını başlattığı söylenebilecek Ayşe İnal'ın söylem ve haber ilişkisi bakımından açıkladığı görüşlerini vermek yararlı olacaktır (İnal, 1995, s. 8):

> Haber, bir söylem, ama edebiyattan, sinemadan, TV dizilerinden farklı özellikleri olan bir söylem. Gazetecinin bireysel tarzını getirmesine pek de izin vermeyen bir uzlaşıma dayanan, profesyonel etik kurallar içinde yapılanmış bir söylem. Haber metinlerinde kapanmayı da ortaya çıkaran haberin dayandığı profesyonel etik kod. Haberlerin söylemsel yapısı içinde iktidar/güç sahibi kişi ve kurumların olaylara getirdikleri açıklamaların inanılırlığını kurmasını sağlayan, nesnellik, tarafsızlık ve dengelilik gibi sunuma ilişkin haber değerleri. Bu nosyonların dolayımıyla belli görüşlerin haber olan olayın çerçevelenmesinde egemen bir konuma yerleşmesine aracı olmaktadır.

Bu görüşlere göre öncelikle haberin bir söylem olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra İnal'ın görüşleri, muhabirin olayı anlayıp aktaramayacağını ortaya koymaktadır. Yani haberin bir oluşum süreci olduğunu ve bunun sonucunda bir dili olduğunu ve söz konusu dilde güç sahibi kişi ve kurumların söylemlerinin yansıdığını işaret etmektedir.

> İdeoloji ve söylem arasındaki ilişki her zaman ideolojiden söyleme uzanan tek yönlü bir ilişki değildir. Söylemin de ideolojinin sürdürülmesini sağlayan, bireysel ve toplumsal bilişsel şemaları (farkına varılarak ya da varılmadan) etkileyen önemli bir gücü vardır. Bu nedenle, söylem hem zihni temsil eden hem de zihni yönlendiren bir güç olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle ideoloji, dili de kontrol altında tutan bir güç olarak işlev kazanmaktadır. Söylem çözümlemesi içinde disiplinler arası yaklaşımlarla gelişen ve ideoloji yüklü olduğu öne sürülen dilsel yapıları dilbilimin yöntemlerinden yaralanarak sistemli bir biçimde açıklamayı amaçlayan çalışmalar günümüzde eleştirel söylem çözümlemesi (critical discourse analysis) olarak adlandırılmaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s. 166).

Bu aşamada eleştirel söylem çözümlemesinden söz etmek yararlı olacaktır. Bunun nedeni hem konunun anlaşılmasında yarar sağlayacağı hem de ayrı bir bölümde anlatılmamasıdır. Eleştirel söylem çözümlemesi insani ve sosyal bilimler içinde şekillenmiş bir çalışma alanıdır. Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümlemesinin bir alt dalıdır (Özer, 2018). Eleştirel söylem çalışmaları, ideolojiyi merkeze alarak, toplumsal iktidarın dilsel pratikler aracılığıyla nasıl gerçekleştiği üzerinde durmaktadır (Karaduman, 2017). Eleştirel söylem çözümlemesi, güncel paradigma ve modalardan çok öncelikli olarak sosyal sorunlara ve politik konulara odaklanmaktadır (Fairclough, 2013). Eleştirel söylem çözümlemesini başlatanlar da diğer disiplinlerden etkilenmelerine karşın, bu gerçeğin farkında dilbilimciler olarak, dilbilimsel incelemeyi öncelikli olarak benimsemişlerdir. Başka bir deyişle, dilbilim eleştirel söylem çözümlemesinde temel alandır (Büyükkantarcıoğlu, 2012). Eleştirel söylem çözümlemesi disiplinler arası ve sorun uyumlu bir söylem çözümlemesi olarak tanımlanabilir (Wodak, 2014). Eleştirel söylem çözümlemesinin amacı, adaletsizliğe uğramışlara ve adaletsizliğin sonuçlarının kurbanları olan kitlelere destek vermektir (van Dijk, 2009).

Bu alanda öne çıkan isimler olarak Teun A. van Dijk, Norman Fairclough, Teo van Leeuwen ve Ruth Wodak önerilebilir (Özer, 2015). Bu isimlere Gunter Kress de eklenebilmektedir. Ancak o daha sonra alandan çekilmiştir (Özer, 2018). Söz konusu düşünürler ve eleştirel söylem çözümlemesi içindeki bazı akademisyenlerin kullandığı sözcük dağarcığı, bazı nosyonları kapsamaktadır. Bunlar; "güç, egemenlik, ideoloji, hegomonya, sınıf, toplumsal cinsiyet, ırk, ayrımcılık, çıkarlar, yeniden üretim, kurumlar, sosyal yapılar ve sosyal düzen"dir (Özer, 2015).

Yukarıdaki paragrafta adı geçen yazarlar, 1991 yılında Amsterdam'da yapılan bir sempozyumun ardından Teun A. van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak olmak üzere bir araya gelmişler ve iki günlük yoğun bir düşünce paylaşımıyla "eleştirel söylem çözümlemesi"nin temel ilkelerini belirlemişlerdir. Bu temel ilkeler özetle, eleştirel söylem çözümlemesinin toplumsal sorunlara yönelik olduğunu, güç ilişkilerinin söylemde yansıdığını, söylemin tarihsel olarak yapılandığını ve söylemin toplumsal bir eylem biçimi olduğunu içermektedir. 1990'lı yıllar itibariyle eleştirel söylem çözümlemesi amacıyla, bilimsel toplantıların ve dergilerin sayılarında giderek artış gözlendiği ve bilimsel çevrelerde eleştirel söylem çözümlemesi uygulamalarına ilginin arttığı da söylenebilir (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s. 171). Eleştirel

söylem akademisyenleri, sosyal ve politik bilim insanları olmaları kadar, sosyal aktivist ve eleştirici de olmalıdırlar (van Dijk, 1993, s. 253).

Eleştirel söylem çözümlemesi, eleştirel kuramlar gibi özdüşünüm aracılığıyla egemenliğin formlarından insanlığı kurtaracak eleştirel bilgiyi üretmek ve taşımak istemektedir. Bunun yanında, eleştirel söylem çözümlemesi, eleştirel kurama iliştirilmiş ve geçtiğimiz otuz yıl içerisinde geliştirilmiş bir paradigmadır. Eleştirel gücünü ise özellikle Jürgen Habermas olmak üzere Frankfurt Okulu'ndan almaktadır (Wodak, Meyer, 2009).

Eleştirel söylem çözümlemesinin yolu, uygulamalı dilbilim ve pragmatik olduğu kadar klasik retorik, metindilbilim ve sosyodilbilimin yolundan geçmektedir. Metni yorumlamak ve açıklamak için uygun görülen sosyolojik değişkenlerle birlikte ideoloji, güç, hiyerarşi ve toplumsal cinsiyet nosyonları önem taşımaktadır. Bu konular arasında toplumsal cinsiyet, ırkçılık, medya söylemleri, politik söylemler, örgütsel söylemler ya da kimlik araştırmasının boyutları son derece ünlü olmuştur (Özer, 2018, s. 13).

Söylem, sosyal olarak şarta bağlı olduğu kadar sosyal olarak oluşturucudur da. Bir başka deyişle sosyal statükoyu hem üretir hem de katlanılmasını sağlar ve aynı zamanda onun dönüşümüne yardımcı olur. Böylece eleştirel söylem çözümlemesi, söylemleri sosyal yaşamın yapılanmasında ve örgütlenmesinde rol oynayan görece durağan dil kullanımı olarak anlamaktadır (Özer, 2018). Eleştirel söylem çözümlemesi, öncelikle söylemin kendisinden kaynaklanan ya da sonuçlanan eşitsizliğin, haksızlığın ve iktidarın kötüye kullanılmasının söylemsel boyutları ile ilgilenmektedir (van Dijk, 1993, s. 252). Van Dijk'a göre (2009, s. 63) eleştirel söylem çalışan akademisyenler, söylemin sosyal egemenliği üretim ve yeniden üretim yollarıyla ilgilidir. Yani bir grubun diğerleri üzerinde gücü kötüye kullanımı ve egemenlik altındaki grupların kötüye kullanımlara karşı nasıl direnecekleri ile ilgilidirler. Akademisyenler, gücün kötüye kullanımından kaynaklanan eşitsizliğin farklı formlarını, kamu metin ve konuşmaları tarafından oluşturulan ciddi sosyal sorunların anlaşılması ve çözülmesi için katkı vermektedirler. "Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem pratiklerinin çözümlenmesi sürecinin kendisinin de politik bir amaca yönelik olduğunu görür: Çözümleyicinin nihai hedefi sadece bilimsel olamaz; aynı zamanda varolan güç ve hâkimiyet ilişkilerini dönüştürecek toplumsal ve politik bir etkinin de yaratılmasını gerekli görür" (Dursun, 2013, s. 75). Bu nedenlerle bir metnin eleştirel söylem çözümlemesi yapılırken mutlaka bağlamı göz önüne alınmalıdır. Elbette anlam, rastgele ya da kişiden kişiye değişen değil, dilbilimsel kavramlar

üzerinden üretilen ideolojiden çıkmaktadır (Özer, 2018, s. 14). Eleştirel söylem çözümlemesi, özel olarak, söylemin her zaman iktidar ve ideolojiyi içerdiğini ve söylemsel uygulamalar, metinler ve olaylar arasındaki çoğu zaman şeffaf olmayan ilişkileri amaçladığını iddia etmektedir (Cervera, Postigo, Herrero, 2006). Nitekim eleştirel söylem çözümlemecisi, sözlü etkileşim ya da iletişimsel olayın, metnin ve konuşmanın yapıları, stratejileri ya da diğer unsurlarını bilmek istemektedir (van Dijk, 1993).

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem yapılarını tümüyle betimlemekten çok onları sosyal etkileşimin ve özellikle sosyal yapıların nitelikleri bakımından açıklamayı denemektedir. Daha özelde eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki güç ve egemenlik ilişkilerini yasalaştıran, onaylayan, meşrulaştıran, yeniden üreten ve onlara karşı çıkan söylem yapıları yollarına odaklanmaktadır (Fairclough, 2013, s. 230). Eleştirel söylem çözümlemesi, özel ve kamu söylemi içerisinde yaygınlaşmış gücün kötüye kullanımının kabullenişini saptama, çözümleme ve aynı zamanda direnme ve engelleme yoluyla statükoyu sorunlaştırmak için tasarımlanmış bir disiplindir (Özer, 2018, s. 26). Eleştirel söylem çözümlemesinin ana ilkeleri şu şekilde özetlenmektedir (Fairclough ve Wodak, 1997; van Dijk, 2001):

- Eleştirel söylem çözümlemesi sosyal sorunlara seslenmektedir.
- Güç ilişkileri söylemseldir.
- Söylem, kültürü ve toplumu oluşturmaktadır.
- Söylem, ideolojik çalışmadır.
- Söylem, tarihseldir.
- Metin ve toplum arasındaki bağ dolaylıdır.
- Söylem çözümlemesi, yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
- Söylem, sosyal eylemin bir formudur.

Eleştirel söylem çözümlemesi güç ilişkileri tarafından ideolojik olarak şekillendirilmiş metinleri arındırmayı amaçlamaktadır; o, toplumsal yapı ve söylem arasındaki şeffaf olmayan ilişki üzerine odaklanır; onları, bağlam içerisine yerleştirme ve veriden uzaklaştırmayı başarma ve sistematik bilimsel kurallara güvenme yoluyla o oldukça açık ve yorumlamalı olur. Özdüşünüm olmak zorundadır. Özetle eleştirel söylem çözümlemesi, söylemsel pratiğin manipülatif doğasını açığa vurmayı soruşturur ve iletişimi geliştirir ve söylem aracılığıyla meşrulaştırılmış varsayılan inançların sınırlarını kaldırarak iyilik yapmış olur (Özer, 2018, s. 27). Eleştirel söylem çözümlemesi öncelikle

gücün kötüye kullanımı, adeletsizlik ve eşitsizliğin söylem boyutuyla ilgilidir. Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem çözümlemesi aracılığıyla daha iyi anlaşılacak sosyal sorunlar tarafından güdülenmekte ve bu konularla ilgilenmektedir. Diğer söylem çözümlemecilerine benzemeyen bir şekilde, eleştirel söylem çözümlemecileri, açık bir sosyopolitik duruş almaktadır. Onlar, kendi disiplinlerinde ya da daha genelde toplumda bakış açısını, yönelimini, amaçlarını açıkça belirtmektedirler (van Dijk, 1993, s. 252). Toplumda söylem çözümlemesinin rolüne bakıldığında eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin, sosyal olarak duruma bağlı olduğu gibi sosyal olarak oluşturulduğuna da vurgu yapar. Üstelik söylem, modern toplumlarda bir anlaşılmaz güç nesnesidir. Eleştirel söylem çözümlemesi, onu daha açık ve görünür hale getirmeyi amaçlar (Blommaert, Bulcaen, 2000). Bu arada eleştirel söylem çözümlemesi, baskıyı çözümlerken aynı zamanda eşitsiz güç ilişkilerine direnme olanaklarını da ortaya koymaya çalışır. Bu görüşe göre egemen yapılar yani anlamın üretimindeki ideoloji ve gücün etkileri gizlenir ve böylece doğal formlar haline dönüşür. Direnme ise yaratıcılık eylemleri içinde sabit söylemsel pratiklerin kırılması olarak görülür (Özer, 2018, s. 21).

Öte yandan trafik "kazaları" haberleri için doğal formlar haline dönüşen söylem yapılarını çalışmak gerekmektedir. Ancak öncelikle gazetelerin "trafik kazası" olarak sundukları olaylar için tezde "trafik olayları" ifadesinin kullanıldığını belirtmek yerinde olacaktır. Bunun nedeni, trafik kazası dendiğinde gazetelerin söyleminin yeniden üretileceği gerçeğidir. Ayrıca kaza demek sorunludur ve bunlar birer trafik olayıdır. Bu noktada trafik olaylarının seyrine bakmak, bu olayların önemini göstermek açısından faydalı olacaktır. Tezin kapsadığı zaman dilimi olan 2018 yılına gelene kadar, geçtiğimiz on yıl içerisinde TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre yaşanan karayolu trafik olaylarındaki yaralı ve ölü sayısı aşağıdaki gibidir:

Tablo 1.1. *Yıllara göre kaza, yaralı ve ölü sayıları (http-1)*

Yıl	Toplam kaza sayısı	Maddi hasarlı kaza sayısı	Ölümlü, yaralanmalı kaza sayısı	Ölü sayısı			Yaralı sayısı
				Toplam	Kaza yerinde	Kaza sonrası	
2002	**439 777**	374 029	65 748	**4 093**	4 093	-	116 412
2003	**455 637**	388 606	67 031	**3 946**	3 946	-	118 214
2004	**537 352**	460 344	77 008	**4 427**	4 427	-	136 437
2005	**620 789**	533 516	87 273	**4 505**	4 505	-	154 086
2006	**728 755**	632 627	96 128	**4 633**	4 633	-	169 080
2007	**825 561**	718 567	106 994	**5 007**	5 007	-	189 057
2008	**950 120**	845 908	104 212	**4 236**	4 236	-	184 468
2009	**1 053 346**	942 225	111 121	**4 324**	4 324	-	201 380
2010	**1 106 201**	989 397	116 804	**4 045**	4 045	-	211 496
2011	**1 228 928**	1 097 083	131 845	**3 835**	3 835	-	238 074
2012	**1 296 634**	1 143 082	153 552	**3 750**	3 750	-	268 079
2013	**1 207 354**	1 046 048	161 306	**3 685**	3 685	-	274 829
2014	**1 199 010**	1 030 498	168 512	**3 524**	3 524	-	285 059
2015	**1 313 359**	1 130 348	183 011	**7 530**	3 831	3 699	304 421
2016	**1 182 491**	997 363	185 128	**7 300**	3 493	3 807	303 812
2017	**1 202 716**	1 020 047	182 669	**7 427**	3 534	3 893	300 383

Ancak bu tablodaki ölü sayıları, 2015 yılına kadar sadece olay yerinde saptanan ölümleri kapsarken, 2015 yılından itibaren trafik olayında yaralanıp sağlık kuruluşuna sevk edilenlerden, olayın sebep ve etkisiyle 30 gün içinde ölenleri de kapsamaktadır.

TÜİK verilerine baktığımızda 2018 yılından önceki üç yılda, yıllık ortalama 1 milyon 2 yüz bin olayın meydana geldiğini, 3 yüz bin insanın yaralandığı ve 7 binin üzerinde insanın ise öldüğü görülmektedir. Trafikte yaşanan olaylar doğrudan ya da dolaylı olarak birçok insanın hayatına dokunmaktadır.

İstatistiki bilgiler kapsamında yılları incelediğimizde, 2008 yılından 2012 yılına kadar yaşanan trafik olaylarının sayısında ivmeli bir artış görülmektedir. Ancak bunun yanında ölü sayılarında da ivmeli bir azalma görülmektedir. 2012 yılından 2014 yılına kadar ise hem trafik olaylarının sayısında hem de ölü sayısında bir azalma görülmektedir. Ancak sadece olay yerinde yaşanan ölümlerin sayısı, trafik olaylarının ciddiyetini ve

etkisini yansıtmak açısından yeterli değildir. 2015 yılında uygulanmaya başlayan, "kaza" sonrasında "kazanın" sebep ve etkileri ile ölen insanların da kayıt altına alınması, yaşanan olayların ciddiyetini bir kez daha göstermektedir. Öyle ki 2016 ve 2017 yıllarında olay yerinde ölen insan sayısından daha fazla insan, olayı takip eden 30 gün içerisinde ölmüştür. Sayısal değerler olarak ele alınan ve üzerinde konuştuğumuz verilerin, tablo kutucuklarında yazan rakamların da insana dair yaralanma ve ölümler olduğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla birçok insanı yakından etkilediği fikri varsayılabilmektedir. Özetle, tablo olarak ele alınan olaylar ve değerlendirmeler trafik olaylarının toplumsal bir sorun olduğunu ortaya koymak adına çalışmada yer almaktadır.

Çalışmanın kapsamını 2018 yılı içerisinde gerçekleşen karayolu trafik olayları oluşturmaktadır. 2018 yılına ait bülten ise 2019 yılının haziran ayında TÜİK tarafından yayımlanmaktadır. 2018 yılının dördüncü çeyreği ve 2019 yılının ilk yarısında sürdürülen tez çalışması sırasında TÜİK bülteni yayımlanmamıştır. Bu gerekçelerle Emniyet Genel Müdürlüğü, Trafik Hizmetleri Başkanlığı, Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı tarafından yayımlanan ve Türkiye'nin genel karayolu trafik "kazalarını" kapsayan aylık karayolu trafik raporundan (Trafik İstatistik Bülteni) yararlanılmıştır.

Yararlanılan rapor (Trafik İstatistik Bülteni) aşağıdaki açıklamaları içermektedir;

- Aylık Trafik İstatistik Bülteni Resmi İstatistik Programı (RİP) kapsamında yayımlanmaktadır.
- Aylık Trafik İstatistik Bülteni, ait olduğu dönemi takip eden ayın sonuna kadar yayımlanmaktadır. (Örneğin; Ocak bülteni şubat sonuna kadar)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile imzalanan protokol gereğince; 2003 yılından başlayarak Trafik Kaza İstatistik Yıllıkları, koordineli olarak hazırlanmakta, TÜİK tarafından yayımlanmakta ve bu yayınlara http://www.tuik.gov.tr internet adresinden ulaşılabilmektedir.
- Aylık Trafik İstatistik Bültenindeki bilgiler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yıllık olarak yayımlanana kadar, geçici bilgi niteliği taşımaktadır. Ayrıca bilgiler Türkiye genelini kapsamaktadır.

Geçici bilgi niteliği taşıyan ve aylık bülten şeklinde yayınlanan içerikler aşağıdaki tablo ile 2018 yılı toplam verilerine dönüştürülmüştür.

Tablo 1.2. *Trafik istatistik bülteni ülke geneli aylık verileri (http-2)*

Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik İstatistik Bülteni Ülke Geneli Aylık Verileri						
	Toplam Kaza Sayısı	**Maddi Hasarlı Kaza Sayısı**	**Yaralanmalı Kaza Sayısı**	**Yaralı Sayısı**	**Ölümlü Kaza Sayısı**	**Ölü Sayısı**
Ocak	32.256	19.897	12.176	20.306	183	252
Şubat	28.492	17.424	10.908	18.035	160	210
Mart	33.218	19.431	13.599	21.620	188	260
Nisan	35.836	19.652	15.963	25.801	221	275
Mayıs	35.834	19.709	15.905	26.168	220	268
Haziran	39.984	20.710	18.958	34.021	316	364
Temmuz	42.132	21.923	19.909	34.859	300	364
Ağustos	40.881	21.071	19.494	36.378	316	389
Eylül	38.030	21.453	16.314	27.441	263	328
Ekim	35.461	20.415	14.812	23.956	234	306
Kasım	32.473	19.744	12.561	20.027	168	202
Aralık	32.270	20.791	11.339	18.665	140	155
Toplam	**426.867**	**242.220**	**181.938**	**307.277**	**2.709**	**3.373**

Tablo 1.2 verileri için şu unsurlar dikkate alınmıştır:

*Tarafların anlaşarak kendi aralarında tutanak tanzim ettiği maddi hasarlı trafik kaza sayıları katılmamıştır.

**Trafik kazası sonucunda sadece kaza yerinde meydana gelen ölü sayılarını içermektedir.

2018 yılına kadar geride kalan on yıl içerisinde yaşanan trafik olayları göz önünde bulundurulduğunda ciddi sayılar söz konusudur. 2018 yılı verileri olay yerindeki ölümlerle sınırlı olsa da 2015 yılından bugüne son üç yıl içinde, yıllık 7 binin üzerinde insanın öldüğü karayolu trafik olayları ciddi bir sorundur. Dolayısıyla bu sorunun gazetelerde sunumu önemlidir. Türkiye'de yaşayan hemen her kişi karayolu trafiğinin bir parçasıdır. Doğal olarak yaşanan olayların da muhatabıdır. Bu olayların gazetelerde sunumu trafik olaylarının muhatabı olan tüm kişileri ve toplumsal bakışı etkilemektedir denebilir. Bu noktada söylemin sosyal olarak şarta bağlı olduğu kadar sosyal olarak oluşturucu olduğunu da yeniden hatırlamak faydalı olacaktır. Bir başka deyişle sosyal statükoyu hem üreten hem de katlanılmasını sağlayan ve aynı zamanda onun dönüşümüne yardımcı olan bir gücü bulunmaktadır (Özer, 2018).

Buraya kadar yazılanlar ışığında bu çalışmanın temel problemi, "2018 yılı içerisinde Türkiye'de beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunulan haberlerinin söyleminde ideolojik üretim yapılmış mıdır?" şeklindedir.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de 2018 yılı içinde yaşanan beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunulan haberlerinin söyleminde ideolojik üretim yapılıp yapılmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunulan haberler incelenmiş ve şu sorulara yanıt aranmıştır.

1. Haberlerin söyleminde ideolojik üretim yapılmış mıdır?
2. Haberler makro kurallara göre sunulmuş mudur?
3. Haberler sunulurken olay taraflarından alıntılar yapılmış mıdır?
4. Haberlerde olayların ardalan ve bağlam bilgisi tamamlanmış mıdır?
5. Haberlerin sözdizimsel yapısında ideolojik üretim yapılmış mıdır?
6. Haberlerde yer verilen bazı sözcükler ideolojik üretime neden olmuş mudur?
7. Haberlerin yerel bağdaşıklığı ideolojik üretime neden olmuş mudur?
8. Haberlerin sunumunda gazeteler arasında farklar var mıdır?

Önem

Eleştirel söylem çözümlemesi önemlidir. Türkiye'de eleştirel söylem çözümlemesini doğru biçimde uygulamak da ayrıca önemlidir. Bu çalışma da belirtilen noktalara dikkat edilmesi bağlamında önemli görülmektedir. Türkiye'de bir yıl içinde ortalama bir-bir buçuk milyon trafik olayı yaşanmaktadır. Bu olaylarda 3 yüz binden fazla insanın yaralanması ve 7 binin üzerinde insanın ölmesi başlıca önemliliktir. Haberin sunumunu irdelemek ve çözümlemek, ideolojik söylemleri açığa çıkarmak açısından önemlidir. Trafik olayları ile ilgili bu tez çalışmasından önce Ömer Özer (2015) tarafından tek bir olay üzerinden bir eleştirel söylem çözümlemesi yapılmıştır. Ancak literatürde trafik olayları ile ilgili bir teze rastlanılmamıştır. Dolayısıyla çalışma konuyu bir bütün olarak ele alıp eleştirel söylem çözümlemesi yapan ilk tez olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Eleştirel söylem çözümlemesi çoğunlukla politik olayların haberleri bakımından gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma ise karayolu trafik olayları açısından ele alınmıştır. Trafik olayları genel olarak söylendiğinde sosyal bir sorun olarak görülmektedir. Ne var ki politik yönü önem taşıyan olaylardır. Dolayısıyla tez çalışmasında trafik olayları politik yönüyle ele alınmıştır. Çalışma bu bakımdan da önemlidir.

Sınırlılıklar

- İnceleme sadece dört gazete haberleriyle sınırlıdır.
- Teze konu olan olayların haberleri 2018 yılı için sınırlıdır.
- İncelemeye katılan haberler sadece 2018 yılı içinde yaşanan beş ve üzeri ölümlü karayolu olaylarıyla sınırlıdır.

1. TEUN ADRIAN VAN DIJK'IN SOSYOBİLİŞSEL ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ YAKLAŞIMI

Teun Adrian van Dijk, 1970'lerde çıktığı yolda dilbilim ve söylem, kendi ifadesiyle eleştirel söylem çalışması yapmış ve eleştirel söylem çözümlemesi içinde sosyobilişsel yaklaşımı geliştirmiştir (Özer, 2018, s. 117). Sosyobilişsel söylem çalışmaları, sosyal gruplar ve toplulukların üyelerini inceler. İletişimsel durumun güncel katılımcıları olarak dil kullanıcılarının tutumları ve ideolojilerini ele alır ve dil kullanıcılarının paylaşılmış sosyal bilgileri ve süregiden iletişimsel ortak paydasıyla ilgilidir (van Dijk, 2017, s. 3).

Eleştirel söylem çalışmaları çerçevesinde, sosyobilişsel yaklaşım Söylem-Biliş-Toplum üçgeni ile karakterize edilmektedir. Eleştirel söylem çalışmalarındaki bütün yaklaşımlar söylem ve toplum arasındaki ilişkileri araştırmasına karşın, sosyobilişsel yaklaşım bu tür ilişkilerin bilişsel olarak aracılık ettiğini ileri sürmektedir. Söylem yapıları ve sosyal yapılar farklı doğalara sahiptir ve dil kullanıcılarının sadece bireyler ve sosyal üyeler olarak zihinsel temsilleri ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle sosyal etkileşim, sosyal durumlar ve sosyal yapılar yalnızca metni etkileyebilir ve insanların bu tür sosyal çevrelerin yorumlarıyla konuşabilir. Tam tersine söylem, sosyal etkileşimi ve sosyal yapıları, zihinsel modeller, bilgi, tutumlar ve ideolojilerin aynı bilişsel arayüzü ile etkileyebilir (van Dijk, 2015a, s. 64). Özetle söylendiğinde öteki eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları, sosyal yapılar ile söylem yapıları arasındaki ilişkilere bakarken, van Dijk'ın sosyobilişsel eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı buna bilişsel boyutu da eklemektedir. Bir başka ifadeyle söylem, biliş ve sosyal yapı arasındaki ilişki, van Dijk için oldukça fazla önem taşımaktadır. Onun yaklaşımını farklı kılan da bilişsel boyutun devreye sokulmasıdır.

Sosyobilişsel yaklaşım, söylem ve toplum gibi farklı yapılar arasında doğrudan bir bağlantı olmadığını ve sosyal ya da politik yapıların sadece metni etkileyebileceğini ve dil kullanıcılarının akıllarıyla konuşabileceğini ortaya koymaktadır. Sosyal üyeler hem sosyal yapıları hem de zihinsel yapıdaki söylem yapılarını temsil etmektedirler ve böylece gerçek metin ve konuşmadan önce bunları zihinsel olarak ilişkilendirebilmektedirler (van Dijk, 2017).

Van Dijk' a göre pek çok söylemin doğrudan iletişimsel niyeti, konuşmacıların/yazarların zihinsel modelinin aktarılmasıdır. Bununla birlikte, dinleyiciler/okuyucular, kendi zihinsel modelleri açısından, bu söylemin oldukça "farklı" yorumunu yapmaktadırlar. İnsanların/iletişime geçenlerin söylemin sonrasında biraz

hatırladığı şey, konuşmacı ya da yazar tarafından aslında söylenen ya da kastedilenlerin değil, zihinsel söylem modellerinin parçalarıdır. Bu aşamada genellikle ana konuları temsil eden sadece üst düzey makro yapı dikkati çekmektedir (van Dijk, 2017, s. 6).

Anlamsal makro yapı olarak küresel konular veya temalar veya çerçeveler vb. altta yatan zihinsel modellerin makro yapıları olarak planlanmakta, yorumlanmakta ve sıralı çevrimiçi üretimi veya cümlelerin yerel anlamlarının yorumlanmasını kontrol etmektedir (van Dijk, 2017, s. 11). Dolayısıyla bir metnin anlamı, kullanılan başlıklar ve özetlerden başlamaktadır. Nitekim başlık metinden çıkarılmakta, özet ise metni temsil etmektedir.

Sosyobilişsel söylem çalışmaları, sosyal gruplar ve toplulukların yerlerini incelemektedir. Bu inceleme içeriğinde, iletişimsel durumun katılımcıları olarak dil kullanıcılarının tutumları ve ideolojilerini ele almaktadır. Dil kullanıcılarının paylaşılmış sosyal bilgileri ve süregiden iletişimsel ortak paydası ile ilgilidir (van Dijk, 2017, s. 3).

Van Dijk'ın sosyobilişsel yaklaşımını, önemle üzerinde durduğu bazı kavramlar bakımından açıklamak yararlı olacaktır. Bu kavramlar "söylem ve ideoloji, bilgi, sosyal biliş, biliş ve bağlam"dır.

1.1. Söylem ve İdeoloji

Bilişsel ve sosyal yapıların çözümlenmesi, metin ve konuşmanın çok disiplinli açıklaması için temel role sahiptir. Bu nokta van Dijk'ın yaklaşımı için yaşamsaldır. Ancak daha yaşamsal olan bir nokta daha bulunmaktadır. Söylem bileşeni, sadece van Dijk'ın yaklaşımı bakımından değil, herhangi bir eleştirel söylem çalışmasının da özel ve merkezi kavramıdır, giderek amacıdır (van Dijk, 1995b). Söylem, egemenlik tarafından yapılandırılmaktadır ve her söylem tarihsel olarak üretilmekte ve yorumlanmaktadır. Söz konusu egemenlik yapıları, güçlü grupların ideolojileri tarafından meşrulaştırılmaktadır (Wodak, 2002, s. 12).

Söylem genellikle ideolojileri doğrudan ifade etmemektedir. Ancak sosyal sorunlar hakkındaki belirli grup tutumları ve özel olaylar hakkındaki kişisel görüşlerle ve konuşmacıların veya yazarların, yani kişisel bağlam modellerinin öznel olarak tanımladığı iletişimsel durumun etkisi altındadır. Bu tür bağlam modelleri, dil kullanıcıları duruma, izleyiciye vb. uyum sağladığında, ideolojik inançların altında yatan engelleme veya değiştirme (hafifletme veya yükseltme) yapabilir. Bu, ideolojilerin neden belirli durumlarda her zaman saptanamadığını da açıklamaktadır (van Dijk, 2009, s.194).

İdeolojiler söylemle ifade edilebilir, ancak söylemle aynı değildir. İdeolojiler, cinsel taciz veya ırk ayrımcılığının cinsiyetçi veya ırkçı ideolojilerin ifadesi olarak kullanıldığını gördüğümüzden, diğer sosyal uygulamalar tarafından da ifade edilebilir. Başka bir deyişle, ideolojileri sosyal biliş biçimleri olarak ifade etmeleri ve söylem veya diğer sosyal uygulamalarda kullanılma biçimlerinden ayırt etmek mantıklıdır (van Dijk, 2015b, s. 6).

İdeolojiler kişisel değildir. Bu görüşü, özel veya kişisel dillerin olmaması örneğiyle desteklemek mümkündür. Dolayısıyla net olarak bir kez daha söylendiğinde, kişisel ideolojiler yoktur. Yani doğal diller gibi, ideolojiler de bireyler tarafından kullanılan sosyalbiliş biçimleridir. Başka bir deyişle, ideolojiler, sosyal olarak paylaşılan tüm inanç sistemlerinin ilk örneğidir. Kuramsal olarak bu sistemlerin bireysel olarak insanlar tarafından söylem ve diğer sosyal uygulamalarda ifade edilebileceği, kullanılabileceği veya uygulandığı birçok yoldan ayırt edilmelidirler (van Dijk, 2013, s. 177).

Van Dijk'a göre ideolojiler, her türlü sosyal inanç değil bir grup tarafından paylaşılan, kullanılabilecek veya kötüye kullanılabilecek temel norm ve değerleri içeren temel normsal inançlardır. Bu anlamda özgürlük, adalet, eşitlik vb. örnek verilebilir. Dolayısıyla her sosyal grup tarafından kendi çıkarlarını dayatmak, savunmak veya mücadele etmek için kullanılır (van Dijk, 2009, s. 192).

İdeolojiler, istenen, değer verilen ve tercih edilen kimlik, eylemler, norm ve değerler, kaynaklar ve diğer gruplarla ilişkiler gibi temel kategoriler tarafından düzenlenen bir grubun "pozitif" öz imajının temeli olarak görülebilir. Bu ideolojik yapıların karakteristik özelliği biz "olumlu grup" ve onlar "olumsuz dış grup" arasındaki kutuplaşmadır (van Dijk, 2009, s. 193). Biz, her zaman olumludur; onlar ise her zaman olumsuz değer almaktadır. Örneğin, uyuşturucu Siyah suçudur. Siyahlar, onlar olarak ötekileştirilmektedir. Beyaz ise olumludur ve egemendir.

Bir ideolojinin ne olabileceği veya yapabileceği her ne olursa olsun, her şeyden önce bir tür inanç, yani bilgi, görüş, tutum, norm ve değerler gibi sosyal biliş biçimlerinin durumlarında olduğu gibi zihinsel temsillerdir (van Dijk, 2015b). Ancak kişisel görüşlerden farklı olarak, aslında sosyal topluluklar tarafından paylaşılırlar. Bunlar paylaşılan ya da "yaygın" düşüncelerdir (Fraser ve Gaskell, 1990 akt. van Dijk, 2015b).

Kişisel ideolojiler gibi şeyler, aynı kişisel diller olmadığı gibi yoktur. Bir ideolojiye yol açan orijinal "düşünceler" bir ya da birkaç kişi tarafından geliştirilse bile, bu düşünceler ancak burada tanımlandığı gibi bir grup insanın ortak çıkarlarını teşvik etmek

ve sosyal uygulamalarını yönlendirmek için bunları edindikleri, paylaştığı, yaydığı ve kullandığı bir ideolojiyi oluşturmaktadır (van Dijk, 2015b). Ancak, diller için olduğu gibi, ideolojiler de günlük pratiklerinde bireyler tarafından, grup üyeleri olarak öğrenilebilir ve kullanılabilir. Böylece sosyal yapı ile bireysel kurum arasındaki bilinen boşluğu kapatırlar. Bu aynı zamanda ideolojilerin yavaş olarak değiştirilebileceğini ve yeni sosyal ve politik durumlara uyarlanabileceğini garanti eder (van Dijk, 2015b).

İdeolojiler, sosyal olarak paylaşılan tutumları düzenleyen genel soyut zihinsel sistemlerdir (van Dijk, 1995a). Sosyal bilişleri düzenleyen ilke sistemleri olarak ideolojilerin, üyelerin kafasında, grubun sosyal yeniden üretimini kontrol ettiği varsayılır (van Dijk, 1995a). İdeolojiler, bir grubun kimliği, görevleri, amaçları, normları, değerleri, konumları ve kaynakları gibi temel sosyal özelliklerini zihinsel olarak temsil eder (van Dijk, 1995a). İdeolojiler, grupların sosyal olarak paylaşılan daha özel tutumlarını kontrol eder (örneğin, ırkçı bir ideoloji, göçmenlik, entegrasyon, yasalar vb. ırkçı tutumları kontrol edebilir (van Dijk, 2009, s. 193).

1.2. Bilgi

Bilgi nosyonu, insanı ve sosyal bilimlerde temel kavramlardan biridir. Kavram, Antik Yunan'dan beri bazı yönelimlerden çalışılmıştır. Bütün bilişin ve dolayısıyla bütün düşünce, algılama, anlayış, eylem, etkileşim ve söylemin temeli yaşamımız boyunca birikmiş bilgi sistemidir. Bu da bilgi bilimsel toplulukların üyeleri tarafından paylaşılır. Bilgi sistemi kesin ortalama organizasyonuna karşın hâlâ bilinmemektedir. Birey ya da bir grup insanın, nesnelerin şeması, günlük oluşturulan olayların senaryosu gibi farklı türlerin şemaları ve kavramların hiyerarşik kategorileri tarafından yerel olarak organize edildikleri varsayılır (van Dijk, 2015a, s. 68; Özer, 2018, s. 130).

İdeolojiler, grupların sosyal temsillerini kontrol ederse, aynı zamanda bir grup tarafından edinilen ve paylaşılan bilgileri de kontrol eder. Ancak bu, yalnızca belirli bir bilgi türü için yani grup bilgisi dediğimiz şey için geçerlidir. Bunlar, bir bilim insanının, bir kilisenin veya bir sosyal hareketin üyeleri için olduğu gibi, kendi değerlendirme veya ölçütlerine göre bir grubun doğru olduğuna inandığı sosyal inançlardır. Elbette diğer gruplar için, bu tür inançlar yalnızca görüşler veya yanlış inançlar olabilir ve bu nedenle bilgi olarak adlandırılamaz. Öyleyse bu grup bilgisi, ideolojik temelli olabilir. Dolayısıyla feministlerin cinsel taciz hakkında bildikleri şey eşitlik, özerklik vb. gibi feminist ideolojinin ilkelerine dayanan inançlardır. Diğerleri (özellikle anti-feministler) bilgiyi

yalnızca görüşler veya abartılı inançlar olarak görebilirler (van Dijk, 2001). Onları bu şekilde düşünmeye götüren neden onların grup bilgisini belirleyen grup ideolojisidir denebilir. Aynısı, bilimsel topluluk için bilinmeyen inanç olabilecek bilimsel doğrulama ve yöntem ölçütleri temelinde, bilimsel bilgiler için de geçerlidir. Açıkçası, her grubun gücü ve saygınlığı aynı zamanda inançlarının gücünü ve meşruiyetini ve toplumda bilgi olarak hangi inançların sayılacağını da taşıyacaktır. Bu formülasyon, genel olarak toplumda ideolojik grup sınırları içinde paylaşılan inançlardan da söz etmemiz gerektiğini öne sürüyor. Yani tanım gereği bu tür bir kültürel bilgi ideolojik değildir: Bu durumda görüş ayrılığı, ideolojik mücadele ve muhalefet yoktur. Bunlar, diğerlerinin ve ayrıca grupların ideolojik inançlarının dayandığı bir kültürün temel inançlarıdır. Van Dijk, bu inançların bu genel kültürel temelini vurgulamak için onlara "kültürel ortak zemin" demektedir. Ona göre bu ortak zemin sürekli değişmektedir: Örneğin günümüzde özel bir grup bilgisinin ne olduğu bilimsel topluluk içinde genel bilgi olabilir ve bu nedenle yarın ortak bir zemin olabilir. Tam tersi, genel olarak doğru olduğu düşünülen şeyler şimdi yanlış gibi görünebilir veya sadece belirli grupların bir görüşü olabilir. Ya da dün doğru olarak düşünülen bugün için yanlış olabilir. Ortak zemin, sağduyumuzun sosyobilişsel temelidir. Burada kullanılan kültürel "ortak zemin" nosyonunun, konuşmaya katılanlar arasında paylaşılan bilgi olarak ortak zemin nosyonundan daha genel olduğunu, bunun da kişisel bilgileri ve grup inançlarını içerebileceğini unutmamak gerekmektedir (van Dijk, 2001, s. 14). Bu nedenle, sosyal biliş mimarisinde, bir yandan topluluk ideolojilerinin ortak temel bilgilere dayanması gerekirken, diğer yandan belirli grup bilgisine dayanabileceğini görmekteyiz. Nitekim göçmenlik hakkında temelde muhalif görüşlerine karşın hem ırkçılar hem de karşıt-ırkçılar göçmenlerin, ülkelerin, pasaportların ve sınırların ne olduğu hakkında en azından bazı genel bilgileri paylaşmaktadırlar. Başka bir deyişle, ideolojileri toplumda yaygın olan her şey olarak gören ideolojinin kavramları, bir kültürdeki temel etkileşim, iletişim ve inanç koşullarıyla tutarsızdır (van Dijk, 2001, s. 15).

Bilgiyi, bilgibilimsel topluluklar içinde haklı çıkarılan sosyal olarak paylaşılan inançlar olarak ve güvenilir gözlem, kaynaklar veya çıkarım gibi özel bilgi ölçütlerine dayanarak düşünürüz. Bu tür topluluklarda bilgi, kabul edilen ve bu nedenle tipik olarak kamuoyunda söylenilen ortak inançlardan oluşur. Bu bilgi toplumdaki diğer tüm inançların temelidir (van Dijk, 2013).

1.3. Sosyal Biliş

Yukarıda da belirtildiği gibi, geniş kapsamlı eleştirel söylem çalışmaları çerçevesinde sosyobilişsel söylem yaklaşımını, Söylem-Biliş-Toplum üçgeni ile tanımlanmaktadır. Eleştirel söylem çalışmalarında bütün yaklaşımların söylem ve toplum arasındaki ilişkileri araştırmasına karşın, sosyobilişsel yaklaşım bu tür ilişkilerin bilişsel olarak aracılık ettiğini öne sürmektedir. Söylem yapıları ve sosyal yapılar farklı niteliktedir ve dil kullanıcılarının sadece bireyler ve sosyal üyeler olarak zihinsel temsilleri ile ilişkilendirilebilir (van Dijk, 2015a, s. 64). Sosyobilişsel söylem çalışmaları gazetecilerin veya diğer dil kullanıcılarının bireysel zihinsel modelleri ve bu modellerin paylaşılan sosyal biliş (bilgi, tutumlar, ideolojiler), toplumsal yapılar ve gerçek metin konuşmaları arasında aracılık etme biçimleri ile ilgilidir. Bu nedenle, çoğu eleştirel söylem araştırması, söylemi sosyal ve politik bağlamları bağlamında tanımlayıp açıklarken, sosyobilişsel yaklaşım bir adım daha ileri gitmekte ve söylem ile toplum arasında bilişsel bir arayüz içermektedir (van Dijk, 2017, s. 3).

Söylem ve toplum olarak farklı yapılar arasında doğrudan bağ yoktur. Sosyal ve politik yapılar sadece dil kullanıcılarının zihinleri aracılığıyla metin ve konuşmayı etkileyebilir. Bu olasıdır çünkü sosyal üyeler zihinlerindeki söylem yapıları kadar sosyal yapıları da temsil eder. Böylece gerçek metin ya da konuşmada onları ifade etmeden önce zihinsel olarak bunlarla ilişkili olabilir (Özer, 2018, s. 119). Önemli bir nokta olarak belirtilebilir ki, sosyobilişsel bir çözümlemenin ilk ilkesi gramer, semantik, pragmatik, retorik, stilistik, anlatı, tartışmalı, etkileşimli veya konuşma gibi metin yapılarıdır.

Temel bir sorun, toplumsal yapıların ve söylem yapılarının çok farklı bir tür olması ve dolayısıyla ilk başta nedensel bir ilişkiye girememesidir. Bir sosyobilişsel kuram, sosyal yapıların bilişsel olarak yorumlanması ve temsil edilmesi gerektiğini ve bu tür zihinsel temsillerin söylemin üretimi ve yorumunda yer alan bilişsel süreçleri etkilediğini varsaymaktadır. Aynı ilke, dil kullanıcılarının sosyal aktörler olarak zihinsel temsilleri aracılığıyla geçerlidir (van Dijk, 2014, s. 2).

Sosyal olarak paylaşılan düşünce sistemleri olarak ideolojiler ("semantik" olarak adlandırılan) uzun dönemde depolanan çok karmaşık nörolojik temelli zihinsel temsil ağının bir parçasıdır. Toplumların sosyo-kültürel olarak paylaşılan bilgileri için olduğu gibi, günlük sosyal davranış ve grup üyelerinin söylemleri için temel bilişsel bir temel olarak hizmet etmek amacıyla yavaş yavaş elde edilir ve göreceli olarak istikrarlıdır. Kişi

bir gecede ne ırkçı veya feminist ne de bu konuda karşıt-ırkçı veya karşıt-feminist olamaz (van Dijk, 2015b).

Söylem, sosyal bilişin kazanılması ve değiştirilmesi için esastır. Genel olarak toplum ve özellikle azınlık grup ilişkileri hakkında bilgi ve inançlar, sosyal algı ve etkileşim deneyimleri ile de edinilebilir. Çoğunluk grubu üyeleri, azınlık grubu üyelerinin görünüm ve davranışlarını doğrudan gözlemleyebilir ve bu tür deneyimler azınlık grupları hakkında az ya da çok taraflı sosyal temsillere katkıda bulunabilir. Fakat görünüşler ve davranışlar ancak sosyal bilişler temelinde anlaşılabilir. Örneğin, ırksal farklılıkların nesnel ve gözlemlenebilir gerçekler olmadığı toplumsal yapılar veya temsiller olduğu iyi bilinmektedir (van Dijk, 1993, s. 113).

Sosyal üyeler, yalnızca kendi kişisel geçmişleri, otobiyografik deneyimleri, bilgileri, görüşleri ve duyguları olan bireyler olarak değil, aynı zamanda sosyal aktörler olarak ve grupların, toplulukların, kuruluşların veya kurumların üyeleri olarak söylem üretmekte veya anlamaktadır (van Dijk, 2017, s. 9).

Bağlamlar bilişsel kavramlarla, yani katılımcıların hedefleri, bilgileri ve diğer inançları ile tanımlanması gerekir. Söylemenin hedefi, elbette her düzeyde açık olan söylemin etkileşimli işlevlerini yorumlamak için çok önemlidir. Bilgi bileşeni, dolaylı anlatımlar ve önvarsayımlar gibi söylemin anlamsal ve pragmatik özelliklerinin temelini oluşturur: Konuşmacı, alıcının bir zihinsel modelin veya toplumsal modelin hangi önerilerini belirleyebildiğine karar verebilmek için ne bildiğini bilmelidir (van Dijk, 2001, s. 23). Söylem ve toplum arasındaki ilişkilerin bilişsel arayüzü, bir yandan metin ve konuşma yapıları, diğer yandan toplumun yapıları kadar karmaşıktır (van Dijk, 2014, s. 2).

Hafızadaki bilişsel süreçler, genellikle (zihinsel) temsiller adı verilen, örneğin bunları oluşturarak, değiştirerek, saklayarak veya aktive ederek belirli bilişsel yapılar üzerinde çalışır. Dolayısıyla düşünceler, bilgiler, inançlar, yorumlar, planlar, tutumlar veya ideolojiler farklı türde zihinsel temsillerdir (van Dijk, 2017, s. 5). Bilişsel süreçler ve temsiller, tüm insani eylem ve etkileşime neden olur ve kontrol eder ve dolayısıyla tüm dil kullanımı ve söylemi de etkiler.

1.4. Bağlam

İdeolojilerin söylem yoluyla ifade edilmesi ve yeniden üretilmesi, yalnızca yazdığımız veya konuştuğumuz olayların ve durumların altında yatan zihinsel modeller

tarafından kontrol edilmez. Öğrencilerine sınıfta konuşan bir öğretmen, diğer milletvekillerine seslenen bir politikacı ya da bir haber metni yazan bir gazeteci gibi katıldığımız çok iletişimsel durumun zihinsel modellerine sahibiz. Bu modeller söylem bağlamını tanımladığından, onlara bağlam modelleri denmektedir (van Dijk, 2015b, s. 6). Sosyobilişsel eleştirel söylem çalışmaları, gazetecilerin veya diğer dil kullanıcılarının bireysel zihinsel modelleri ve bu modellerin paylaşılan sosyal biliş, (bilgi, tutumlar, ideolojiler) toplumsal yapılar ve gerçek metin konuşmaları arasında aracılık etme biçimleri gibi açık psikolojik kuramlar bağlamında yapar. Bu nedenle, çoğu eleştirel söylem çalışması araştırması, söylemi sosyal ve politik bağlamları çerçevesinde tanımlayıp açıklarken, sosyobilişsel eleştirel söylem çalışması bir adım daha ileri gitmekte ve söylem ile toplum arasında bilişsel bir arayüz içermektedir (van Dijk, 2017).

Dil kullanıcıları sadece konuştukları, yazdıkları, okudukları veya duydukları olayların veya durumların zihinsel modellerini değil, aynı zamanda sürekli olarak katıldığı çok iletişimsel durumları da yorumlamaktadırlar. Bu zihinsel modeller, bağlam modelleri veya basitçe bağlamlar olarak adlandırılır. Söylemlerin (ve konuşma eylemleri ve etkileşimlerinin) varolan iletişimsel durumda uygun olmasını sağlarlar. Bu, sosyal duruma veya doğal veya fiziksel ortama adapte edilmiş tüm insan etkileşimi için olduğu gibi özel bir adaptasyon şeklidir. Söylemenin neyle ilgili olduğunu temsil eden zihinsel modellere semantik modeller, bağlamsal modellere pragmatik modeller de denebilir (van Dijk, 2017, s. 8).

Bağlam modelleri, şu an içinde bulunduğumuz ve aktif olduğumuz ve gelecekteki eylem planlarımızı tanımlayan sosyal durumu temsil ettiğimiz ve dolayısıyla anladığımız devam eden deneyimlerimizin belirli örnekleridir. Bu daha genel deneyim modelleri büyük olasılıkla evrimsel adaptasyon süreçleriyle şekillenir: İnsanlar ancak varolan sosyal durumları veya doğal ortamları uygun bir şekilde az ya da çok çözümlediklerinde, anlayabildiklerinde ve etkilediklerinde yaşayabilirler. Günlük yaşamımızda, bu modellemelerin çoğu otomatikleştirildi ve bunlar da gerçekleştirdiğimiz eylemlerde olduğu gibi, yalnızca kısmen bilinçliydi (van Dijk, 2017, s. 8).

Söylem üretmek, sadece konuşmak veya yazmak istediğimiz bir olayın semantik modelini oluşturmak veya harekete geçirmekle kalmayıp, aynı zamanda bir bağlam modelini planlama, anlama ve dinamik olarak uyarlamadan ibarettir: Nerede, ne zaman, kiminle, neyle, nasıl ve ne amaçla şu anda veya yakında konuşuyoruz veya yazıyoruz? Başka bir deyişle, pragmatik modeller, anlamsal modellerin iletişimsel ifadesini kontrol

eder: Aslında, kiminle konuştuğumuz ve özellikle de nasıl yapmamız gerektiği konusundaki iletişimsel duruma bağlıdır. Dolayısıyla, konuşma eylemleri ve genel olarak uygunluk dışında bağlam modelleri söylem türünü ve söylem tarzını kontrol eder (van Dijk, 2017, s. 9). Bağlam modeli sosyal psikoloji, antropoloji, dilbilim ve dil felsefesini kapsayacak şekilde dil bilimleriyle benzer şekilde tanımlanır. Bağlam nosyonu, söz eylem ya da söylemin uygunluğuna ve farklı dil kullanımına tesirde bulunan iletişimsel olaylar ve durumların varlığı anlamında açıklanır (van Dijk, 2015c, s. 3). Dil bilimlerinde bağlama çoğu ortak yaklaşımlar şu düşünceden hareket eder: Dil kullanımı ya da söylemin, sadece gramatik ve söylemsel açıdan iyi oluşturulması ve anlamlı olması yetmez. Aynı zamanda iletişimsel durumda doğru ve uygun olması da gerekir (van Dijk, 2015c, s. 4). Gerçekte bağlam modelinin temel işlevi, dil kullanıcılarının varolan iletişimsel durumla etkileşimleri ve süregiden söylemi uyumlandırma yollarını kontrol etmektir (van Dijk, 2014, s. 6).

1.5. Güç

Bireyler arasında güç ilişkileri, söylem tarafından söylemsel olarak yaratılmasına, ifade edilmesine ve yeniden üretilmesine karşın, eleştirel söylem çözümlemesi gruplar, kurumlar ve organizasyonlar arasındaki sosyal güç ilişkileriyle özellikle ilgilidir (Dijk, 2014, s. 14). Söylem toplumdaki gücün temel iletişimsel boyutudur. Söylem yoluyla, insanlar iktidarı nasıl elde edeceğini, koruyacağını ya da kabul edeceğini ve hatta daha önemlisi "iktidarı meşrulaştıran" ideolojik olarak çerçeveli sosyal bilişleri geliştirip ilettiğini söyleyerek öğrenirler. Bu nedenle, belki de diğer eylem biçimlerinden daha somut olarak muhtemelen daha etkili ve daha hızlı olan sosyal grup üyeleri, sosyal yapı hakkında, sosyal yapıdaki konumları ve güçleri hakkında bilgi edinmek için söylem ve iletişime gereksinim duyarlar (van Dijk, 1988a, s. 148). Güç, metin ve konuşmada sergilendiğinde, durum modelleri ve bağlam modelleri gibi birçok bilişsel "kaynaktan" ve daha dolaylı olarak tutum ve ideolojilerden kaynaklanabilir (van Dijk, 1988a, s. 14).

Güç ve sosyal güç Dijk tarafından kontrol olarak tanımlanmaktadır (van Dijk, 2014, s. 14; van Dijk, 2001, s. 354). Güç genellikle fiziksel güç, sağlık, gelir, bilgi ve statü gibi sosyal olarak değerlenmiş kaynaklara ayrıcalıklı olarak erişimi gerektirmektedir (Dijk, 1995b, s. 10). Medya gücü ise, medyanın temel olarak okuyucuların veya izleyicilerin zihinlerini bir dereceye kadar kontrol etme potansiyeline sahip olmasıdır. Ancak

doğrudan eylemlerini kontrol etme potansiyeline sahip olması, genellikle sembolik ve ikna edicidir (van Dijk, 1995b, s. 10).

Van Dijk'a göre, fiziksel ve zorlayıcı güç durumları dışında, genellikle gücün uygulanmasının nihai amacı olan eylemin kontrolü genellikle dolaylıdır; yani açık faaliyetleri izleyen zihinsel temsiller olan niyetlerin, planların, bilginin, inançların veya görüşlerin kontrolü önceden belirlenmiştir. Ayrıca, diğer bilgi kaynaklarının varlığı ve medyanın genellikle yasal olmayan veya bürokratik kurumlar gibi başkalarının uygunsuzluk durumunda uygulayabilecekleri yaptırımlara erişimi olmadığı için, medyanın zihin kontrolü hiçbir zaman tamamlanamaz (van Dijk, 1995b, s. 10). Aksine psikolojik ve sosyolojik kanıtlar, medyanın yaygın sembolik gücüne karşın, izleyicilerin genellikle asgari özerklik ve bağımsızlığı elinde tutacağını ve kitle iletişim araçlarının kullanımında tümüyle pasif olmak yerine az ya da çok aktif olarak hareket edeceklerini ortaya koymaktadır. Başka bir deyişle, haber medyasının sembolik gücü ne olursa olsun, en azından bazı medya kullanıcıları bu tür iknalara karşı koyabileceklerdir (van Dijk, 1995b, s. 11). Elbette bu durum medyanın tümüyle etkisiz olduğunu ya da alıcıları etkilemeyeceğini ortaya koymaz.

Öte yandan güç, zorlayıcı ve iknâya dayalı farklı türlerde ifade edilebilir. Sosyal gruplar güç aracılığıyla diğer grupları ya da sadece özel durumlar için kendilerini kontrol etmektedirler. Kontrolün yanı sıra baskı altında bulunan üyeler ve diğer gruplar az ya da çok direnmektirler, kabul etmektedirler, göz yummaktadırlar, uyum göstermektedirler ya da gücü meşrulaştırmaktadırlar ve hatta onu "doğal" bulmaktadırlar (van Dijk, 2001, s. 355). Güç insanların zihnini etkileyebiliyorsa onların bilgilerini, düşüncelerini ya da eylemlerini de ikna ve manipülasyondan bildiğimiz gibi dolaylı olarak etkileyebilir (van Dijk, 2001, s. 355). Dolayısıyla van Dıjk'a göre en etkili söylemi kontrol eden gruplar, ötekilerin eylem ve zihnini kontrol etme şansına sahiplerdir (van Dijk, 2001, s. 356).

1.6. Erişim ve Söylem

İktidar ve egemenlik kendisine sosyal kaynaklar aramaktadır. Bunlar arasında bulunan söylem ve iletişime ayrıcalıklı erişme olanağı, iktidar ve egemenliğin dayandığı sosyal kaynaklardan biridir. Ancak burada bir belirsizlik söz konusudur. Nitekim erişim ilginç ve aynı zamanda da belirsiz analitik nosyona sahiptir (van Dijk, 1993). Konuyu buradan medyaya getirmek mümkündür. Medyada üretilen söylemler önem taşımaktadır. Çünkü medya güçlü bir kurumdur. Dolayısıyla bu aşamada medya gücünü çözümlemenin

anahtar kavramı erişim olmaktadır. Erişim, her zaman olmasa bile genellikle gücün değerli sosyal kaynaklara özel erişimi üzerine temellenmiştir. Nitekim kitle iletişim araçlarının kontrolü, çağdaş enformasyon toplumlarında sosyal gücün yaşamsal koşullarından biridir. Gerçekten de ekonomik ya da gücün diğer sosyal koşullarının yanı sıra, sosyal gruplar sosyal güce nitelik kazandırabilirler (van Dijk, 1995b, s. 11). "Sıradan insanlar", aile üyeleri, arkadaşlar ve iş arkadaşlarıyla günlük sohbetlerini kontrol edebilirler ve burada aktiftirler. Burada günlük yaşama ilişkin bu durumdan farklı bir durum daha karşımıza çıkmaktadır. Onların yani insanların resmi görevliler ve profesyonellerle konuşmaları sınırlandırılmıştır. Sıradan insanlar, erişiminde serbest olmalarına karşın haber ve haber üreticileri üzerinde doğrudan bir etkiye sahip değillerdir (van Dijk, 1995b, s. 12). Bu onların erişimde kısmen ya da tümüyle pasif olduklarını da gösterebilir: Kontrol onlarda değildir. Bir anlamda onlar kontrol edilmektedir. Elbette onların kontrolü medyada yansıtılan söylemler aracılığıyla olmaktadır.

Buna karşılık elit gruplar ve kurumlar, iletişimsel olayları ve önemli söylemleri tanımlayabilirler. Bir önceki paragrafta belirtilen sıradan insanlardan farklı olarak politikacılar, yöneticiler, akademisyenler, profesyoneller; toplantılar, basın toplantıları, bildirimler vs. yoluyla az ya da çok konuşma metninin bazı diğer formlarına erişimi kontrol ederler. Bu durum onların medya söylemine ulaşmaları açısından da doğrudur. Gazeteciler, onlarla söyleşi yapmaktadırlar, onların düşüncelerini sormaktadırlar, onları temel haber aktörleri olarak kabul etmektedirler ve haberde onların görüşlerine yer vermektedirler. Burada başka bir durum daha ortaya çıkmaktadır: Eğer elitler, medyaya erişimin bu örneklerini kontrol ediyorlarsa, medyanın kendisinden daha güçlü olurlar. Buna karşılık elit söylemine erişimi kontrol eden öteki medyada, onların gücünü işletmek için elitler onlara bağımlı hale gelirler. Başka bir deyişle temel haber medyası (anaakım medyada denebilir), elit gücünün ve egemenliğinin kurumları olabilir ve daha güçlü sosyal aktörler söylemi kontrol edebilirler (van Dijk, 1995b, s. 12).

Dil kullanıcıları ya da iletişimciler, özel söylem türlerinin ya da tarzlarının kullanımında ya da özel iletişimsel olaylar ve bağlamlara katılımda az ya da çok özgürdürler. Böylece yalnızca parlamenterler, parlamentodaki tartışmalara erişebilirler ya da üst düzey yöneticiler yüksek mecliste toplantı yapabilirler (van Dijk, 1993, s. 255). Grupların güç ve egemenliği, onların söylemi kontrolleri (erişimleri) yoluyla ölçülür. Bu korelasyonun en önemli anlamı sadece söylem kontrolünün bir sosyal eylem kontrolü biçimi olması değil, aynı zamanda ve temel olarak diğer insanların zihinleri üzerindeki

kontrol koşullarını, yani sosyal temsillerin yönetimi anlamına gelmesidir. Bu nedenle, daha fazla insanı içeren daha fazla metin ve içerik özellikleri üzerinde daha fazla kontrol olması, genellikle daha fazla etkiye ve dolayısıyla hegemonyaya uyumlandırılmıştır (van Dijk, 1993, s. 257).

2. YÖNTEM

Çalışmanın yönteminde Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli olan "makro yapı ve mikro yapı" kullanılmıştır. Bu modelin kullanılmasının iki temel nedeni bulunmaktadır. Bunlardan birincisi çalışmanın kuramsal inşasında, van Dijk'ın sosyobilişsel yaklaşımından hareket edilmiş olmasıdır. İkincisi ise alanda çok sayıda eleştirel söylem çözümlemecisi olmasına karşın, van Dijk'ın eleştirel söylem çözümleme modelinin (makro-mikro yapı) haber şemasına uygun bir model olmasıdır.

Alandaki diğer söylem çözümlemecileri ve onların modellerine değinmek gerekirse, Bell (1991), Fairclough, (1992) ve Pecheux'nün (akt. Fairclough, 1992) gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Belirtmek gerekir ki Ömer Özer'in (2018) açıklamaları, yöntem için seçilen modelde belirleyici olmuştur. Özer (2018), Bell'in ideolojik unsurlara çok az vurgu yaptığını önerirken, Fairclough'un ise haber üzerine az yoğunlaştığını söylemektedir. Pecheux'nün de metni yapısalcılık açısından ele almakta olduğunu ve karşıtlıklar temelinde çözümleme yaptığına değinmektedir. Bu yapısıyla Pecheux'nün düşüncelerini Althusser üzerinden kültürel çalışmalar bünyesinde eleştirel haber çözümlemesi yapan araştırmaların kuramsal temeli için kullanılabileceğine değinmektedir.

Van Dijk, haber metinlerini kamu söyleminin bir formu olarak kabul etmektedir. Ayrıca, haber söyleminin temel yapısını şekillendiren bağlamsal etkenlerin önemine de değinmektedir (1988). Van Dijk, haber anlatısını "sentaktik" ve "semantik"ten oluşan iki ayrı dilsel çözümleme türünde ele almaktadır. Haber sentaksı kullanılan cümlelerin gramatik yapılarıdır. Semantik ise sözcüklerin, cümlelerin ve dolayısıyla bütün söylemin anlamına yöneliktir. Özer (2018), van Dijk'ın modelini şu şekilde açıklamaktadır:

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Başlık/lar

b. Haber Girişi

1. Spot/lar

2. Spot olmadığında haber metninin ilk paragrafı alınmalıdır. Haber tek paragraftan oluşuyorsa ilk cümle haber girişi olarak alınabilir.

c. Fotoğraf

2. Şematik Yapı

a. Durum

1. Ana Olayın Sunumu

2. Sonuçlar

3. Ardalan Bilgisi (Önceki olay da dahil)

4. Bağlam Bilgisi

b. Yorum

1. Haber kaynakları

2. Olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlar

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması

b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması

2. Yerel Bağdaşıklık

a. Nedensel ilişki

b. İşlevsel ilişki

c. Referansal ilişki

3. Sözcük Seçimleri

4. Haber Retoriği

a. Fotoğraf

b. İnandırıcı bilgiler

c. Görgü tanıklarının ifadeleri

Van Dijk'ın söylem çözümlemesi modelinin iki bölümü bulunmaktadır. Bu bölümler, "makro ve mikro" yapılardır. Makro yapı olarak adlandırılan bölüm ise iki alt başlığa sahiptir. Söz konusu başlıklar "tematik çözümleme ve şematik çözümleme"dir.

Haberin üretim sürecinde profesyonel rutinler, zaman, yetişmiş insan ve gazetenin baskıya yetişmesi gibi ağır sınırlılıklar her gün binlerce kez tekrarlanmaktadır. Bu durumda bir şema oluşmaktadır (1988). Söz konusu şema içerisinde ise başlık ve haber girişi birlikte bir özetleme yapmaktadır (van Dijk, 1991, s. 114). Aynı zamanda başlık ve haber girişi, metne giriş görevini de yürütmektedir. Dolayısıyla metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorundadır. Nitekim ana olay, katılımlar ve zaman girişte yer almakta ve özetleme ile giriş birlikte şemanın daha üst seviyesini göstermektedir (van Dijk, 1983, s. 12).

Aynı zamanda bu şemaya metin de dahildir. Şemanın üst seviyesinde yer alan başlık ve haber girişlerinden haberin temasını öğrenmek de mümkündür. Makro yapı çözümlemesinin tematik unsurları; başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, ardalan ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi gibi başlıklardır. Ayrıca fotoğraflar da tematik yapı unsuru olarak ele alınabilir (Özer, 2018).

Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, yerel bağdaşıklık, sözcük seçimleri ve retorik çözümlemeleri yapılmaktadır. Sentaktik çözümlemede cümlelerin kullanım yapılarına bakılmaktadır. Aktif ya da pasif yapıyla kurulan bir cümle farklı anlamlar oluşturabilmektedir (Özer, 2018).

Yerel bağdaşıklıkta artarda gelen cümlelerin ve cümlenin bölümlerinin birbirleriyle olan ilişkilerine bakılmaktadır. Cümlede kullanılan bazı kavramlar metin için anlamsal bir buzdağı oluşturmaktadır. Burada da ideolojik bulgulara rastlanabilmektedir. Sözcük seçimleri, ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Aynı insanın terörist ya da özgürlük savaşçısı olarak tanımlanabilmesi bu konuda oldukça fazla verilen bir örnektir. Haberin retoriğinde ise ikna edici ve inandırıcı verilere ve bilgilere bakılmaktadır. Görgü tanıklarından yapılan alıntılar da haber retoriğinin bir parçasıdır. Fotoğraflar da ikna edici ve inandırıcı olmanın bir diğer örneğidirler (van Dijk, 1991, s. 116). Sözcük seçimleri ise sözcükler aracılığıyla oluşabilecek farklılıklar yoluyla sosyal katılımcılar ve sosyal aktörler hakkındaki temel inançları ve ideolojileri saptayabilir (van Dijk, 1983, s. 31).

Haberlere ulaşabilmek adına 5 ve üzeri ölümlü olaylar tercih edilmiştir. Bu tercihin nedeni ise örneklem için bir sınırlama yapabilmektir. Beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarını ve tarihlerini saptamak adına Hürriyet gazetesinin web arşivinden faydalanılmış ve saptanan olayların tarihleri kaydedilmiştir. Aynı tarama Cumhuriyet gazetesinin web arşivinde de yapılmıştır. Daha sonra tarihler, çalışmanın örneklemini oluşturan dört gazetenin basılmış nüshalarında taranmıştır. Bu işlem sırasında önceden belirlenmeyen bir haber ile karşılaşıldığında ise çalışmaya o haberde katılmıştır. Dolayısıyla dört gazetenin (Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak) 2018 yılına ait tüm sayfaları taranmıştır. Bu gazetelerden Cumhuriyet merkezden sola doğru, Hürriyet ve Sabah popüler ve Yeni Şafak da muhafazakar bir çizgiyi temsilen alınmıştır. İncelenen haberlerin gazetelere göre dağılımı da şöyledir: Cumhuriyet 8, Hürriyet 10, Sabah 8 ve Yeni Şafak'da 11'dir.

Gazetelerin fiziki olarak taranmasına Anadolu Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde başlanmıştır. Ancak, eksik sayılar ile karşılaşılmıştır. Bu gerekçeyle

Ankara'da, Milli Kütüphane arşivinden faydalanılmıştır. 2018 yılına ait tüm gazeteler, aylık ciltler halinde taranmıştır. Tezde kullanılan tüm fotoğraflar Milli Kütüphane arşivinden elde edilen gazetelerin fotoğraflarıdır.

Çalışmaya katılan dört gazetenin (Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak) trafik olaylarını sunduğu haberler ayrı ayrı çözümlenmemiştir. Makro yapı çözümlemeleri gazete bazında yapılmıştır. Bu çözümlemede başlıklar ve haber girişleri ele alınmıştır. Burada ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalan ve bağlam bilgisi, haber kaynakları, olay taraflarının açıklamaları gibi unsurlar boyunca çözümlemeler yapılmıştır. Söz konusu çözümlemeler, van Dijk (1991) ve Özer'in (2018) çözümlemelerine paralel gerçekleştirilmiştir. Gazete bazında çözümleme mikro çözümleme için de geçerlidir. Burada da sentaktik çözümleme açısından gazetelerin olayları sunarken kullandığı yüklem yapılarına bakılarak anlamlandırma yapılmıştır. Sözcük seçimleri önemlidir ve gazetelerin haberlerde kullandığı sözcükler açısından yorum getirilmiştir. Daha sonra yerel bağdaşıklık bakımından çözümlemeye gidilmiştir. Bu yapıldıktan sonra da fotoğraf, görgü tanıklarının ifadeleri ve inandırıcı ögeler (retorik unsurlar) ele alınmıştır.

3. KARAYOLU TRAFİK OLAYLARI HABERLERİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

Bu bölümde haberlerin genel özellikleri tanımlanmış ve eleştirel söylem çözümlemesi yapılmıştır.

3.1. Haberlerin Genel Özellikleri ve Fotoğrafların Yer Alış Biçimi

Bu başlık altında aşağıda eleştirel söylem çözümlemesi yapılan haberlerin genel özellikleri tanımlanmıştır. Genel özellikler gazete bazında ele alınmıştır.

Cumhuriyet gazetesinde yer verilen sekiz haberin yedi tanesi üçüncü sayfa haberi olarak sunulmuştur. Bu haberler için gazetenin ilk sayfasında bilgi verilmemiştir. Yalnızca bir haber, gazetenin kapak sayfasında sunulmuştur ve haberin devamı için gazetenin dokuzuncu sayfası işaret edilmiştir. Haber başlıkları büyük puntolu ve siyah renkte atılmıştır. Başlıkların yalnızca birinde bütün harfler büyük harf karakterler ile yazılmıştır. Gazetedeki haberlerin tümü ele alındığında alt ve üst başlıklar yaygın şekilde kullanılmıştır. Haberlerin çoğunda başlık ile birlikte bir haber girişi (spot) kullanılmıştır. Haberlerin başlıklarında "facia, katliam, tabut" gibi çarpıcı ifadelere yer verilmiştir. Başlık ve haber girişleri dışında, şeklen bir değerlendirme yapmak gerekirse sunulan sekiz haberin altı tanesi kısa denilebilecek haberlerdir. Diğer iki haber ise orta ve uzun boyutlardaki haberlerdir.

Haberler için kullanılan fotoğraflar, olay sonrasından geriye kalan araçlar ve insanlara ait görüntülerdir. Dolayısıyla başlıklarda kullanılan çarpıcı ifadeleri destekler nitelikte sunulmuştur denebilir. Fotoğraflar genellikle haberin tam ortasında ve büyük boyutlarda ya da haber metninin zeminini oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir. Ayrıca bu fotoğrafların üzerinde, asimetrik şekilde alt başlıklar kullanılmıştır.

Hürriyet gazetesindeki on olayın yedi tanesi, yalnızca üçüncü sayfada sunulmuştur. Bu haberlere gazetenin kapak sayfasında yer verilmemiştir. Diğer üç haber gazetenin kapak sayfasında duyurulmuş ve haberlerin devamı için üçüncü sayfa işaret edilmiştir. Gazete yer verdiği olaylar için büyük puntolu başlıklar kullanmıştır. Başlıkların yazımında siyah, kırmızı, beyaz ve sarı renkleri tercih etmiştir. On haber başlığının sekiz tanesinde tüm harfler büyük harf karakteri ile yazılmıştır. Üst başlıklar ise genellikle sarı renkte atılmıştır. Alt ve üst başlık şeklinde tanımlayabileceğimiz yazılar, genellikle haber fotoğrafının üstünde haber başlığı ile asimetrik bir düzen içinde yer almaktadır. Genellikle sarı renkte kullanılmışlardır. Gazetenin yer verdiği on haberin iki tanesi uzun, iki tanesi orta ve altı tanesi ise kısa sayılabilecek haberlerdir.

Haber fotoğrafları genellikle haber metninin üzerinde ve haber başlığının arkasında zemin olarak kullanılmıştır. Başlıkların "siyah, beyaz, kırmızı, sarı" gibi renklerde olması da başlıkları zeminden ve zeminde kullanılan fotoğraftan ayırt etmek için kullanılmıştır diyebiliriz. Gazetenin kullandığı fotoğrafların dokuzunda olay sonrasında "kazaya" karışan araçların görüntüsü bulunmaktadır. Üç fotoğrafta ise ölen insanların ceset torbası içindeki görüntüleri vardır. On haberden yalnızca birinde, fotoğraf kullanılmamıştır.

Sabah gazetesinde sunulan sekiz olayın yalnızca üç tanesi kapak sayfasından verilmiştir. Diğer beş olay "3, 11, 15, 17" gibi çeşitli sayfalarda sunulmuştur. Gazetenin ana başlıkları genellikle sansasyoneldir. Gazete bu başlıkları oldukça büyük boyutlarda sunmuştur. Sabah gazetesi ana başlıklarda genellikle siyah ve kırmızı renkleri kullanırken fotoğraf üstüne atılan başlıklarda büyük bir çoğunlukla sarı ve kırmızı renkleri kullanılmıştır. Gazetede yer alan sekiz haber başlığından beş tanesi büyük harf karakteri ile yazılmıştır. Haber başlıkları ile birlikte alt başlıklar yaygın olarak kullanılmıştır. Sabah gazetesi yer verdiği olaylar için haber girişi niteliği taşıyan spotları sekiz haberinde de kullanmıştır. Gazetenin yer verdiği sekiz haberden iki tanesi uzun denebilecek haberlerdir. Bu haberler kapak sayfasında duyurulmuş ve iç sayfalarda tam sayfa şeklinde devamı verilmiştir. Diğer altı haber ise kısa diyebileceğimiz haberlerdir.

Sabah gazetesi yer verdiği olaylar için genellikle birden fazla fotoğraf kullanmıştır. Fotoğraflar genellikle haber metninin üzerinde ve ana başlığın zemininde kullanılmıştır. Haber fotoğrafları olay sonrasında "kaza" yapan araçların fotoğraflarıdır. Bu fotoğraflarda olay sonrasında orada bulunan itfaiye, polis gibi kamu çalışanlarının olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu görüntüler "facia, can pazarı, katliam gibi kaza" gibi başlıkların kanıtı niteliğinde de kullanılmıştır denebilir.

Yeni Şafak gazetesinde on bir haber bulunmaktadır. Bu haberlerden yalnızca dört tanesine birinci sayfada yer verilmiştir. Diğer haberler "3, 9, 15, 18, 20" gibi çeşitli sayfalarda sunulmuştur. Gazete ana başlıklarda siyah, kırmızı ve sarı renkleri kullanmıştır. Ana başlıkların puntoları oldukça büyüktür. On bir ana başlığın yedi tanesinde yalnızca sözcüklerin ilk harfleri büyüktür. Ancak diğer dört haberin ana başlığında tüm sözcükler büyük harf karakteriyle yazılmıştır. Gazetenin alt başlık ve üst başlık kullanımı yaygındır. Bu başlıklarda kullandığı renkler ise sarı ve kırmızı olmuştur. Gazete, tüm haberlerde haber girişi niteliğindeki spotları kullanmıştır. On bir haberin dört tanesi uzun haberler olarak sunulurken diğer yedi haber orta ve kısa denebilecek boyutlardadır.

Yeni Şafak gazetesi oldukça büyük fotoğraflar kullanmıştır. Genellikle haber metninin zeminine yerleştirilen büyük bir fotoğraf ve bu görüntünün çevresinde de olaya ilişkin küçük (portre) fotoğraflar kullanmıştır. Haberin merkezinde kullanılan büyük fotoğraflar genellikle olay sonrasına ait görüntülerden oluşmuştur. Bu görüntülerin çevresinde kullanılan küçük fotoğraflar ise olay taraflarına ait fotoğraflardır. Olayın tarafları ya da mağdurları (ölen insanlar) portre fotoğraflar ile sunulmuştur.

3.2. Makro Yapı Çözümlemesi: Haberlerin Tematik ve Şematik Yapısı

Bu başlık altında gazeteler alfabetik sıraya göre ele alınarak haberler çözümlenmiştir.

3.2.1. Cumhuriyet gazetesi

Cumhuriyet gazetesinin trafik olaylarını sunduğu haberlerin başlıklarında çarpıcı ifadeler kullandığını söylemek mümkündür. Gazetenin incelemesi yapılan haberlerde trafik olayları için kullandığı ana başlıklar şu şekildedir: "*Acı üstüne acı, ölüm yakalarında, sabaha karşı facia, kahreden tesadüf, İzmir'de facia: 22 göçmen öldü, katliam gibi kaza: 22 ölü 13 yaralı, trafikteki tabut*."

Haberlere genel olarak bakıldığında makro yapının özelliklerini taşıdıklarını söylemek mümkündür. Tematik yapıda ana temanın ortaya konması, ana olayın sunumunun girişlerde yapılması, örtük alıntı bağlamında kaynağa dayalı unsurlar, ardalan ve bağlam bilgisinin yetersizliği, belli bir sonuç ya da sonuçların çıkarılması, olay taraflarının kısmen de olsa olaya getirdiği yorumlar bunlar arasında yer almaktadır.

Üst Başlık: *Gaziantep ve Sakarya'daki kazalarda 15 kişi öldü*. (03.09.2018, EK-4)
Başlık: *Acı üstüne acı*
Fotoğraf altı: *Mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet ile minibüs kafa kafaya çarpıştı.*

Başlıklara bakıldığında trafik olaylarının Türkiye'de önü alınamaz bir sorunmuş gibi sunulduğunu belirtmek mümkündür. Haberde Gaziantep ve Sakarya'daki olaylar birleştirilerek sunulmuştur. Burada iki olay arasında uyum sağlanmaya çalışılmıştır. İki olay üst üste bindirilmiş ve acının dozu arttırılmıştır. Bu nedenle başlık acı üstüne acı olmuştur. Ayrıca mevsimlik işçiler üstüne vurgu, trafik olaylarının onların yaşamlarının bir parçası olduğuna ilişkin bir anlamla kapanmaktadır. Başlıklarda spesifikleştirme

yapılmış, ölenlerin sayısı bildirilmiştir. Haber metniyle başlıklar birbirleriyle uyumludur. Nitekim van Dijk'a (1983; 1988a; 1988b) göre başlıklar metinden üretilmektedir.

Haber metnine bakıldığında ana olayın girişte sunulduğu anlaşılmaktadır: "*Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde fıstık toplayacak mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet ile Suriye'deki kamplara yemek bırakan özel bir yemek şirketine ait minibüsün kafa kafaya çarpışması sonucu meydana gelen kazada 2'si çocuk 8 kişi öldü, 19 kişi de yaralandı."* İlk elde belirtilmelidir ki çocuğa yapılan vurgu anlamlıdır. Gazete açısından eleştirisini yapabileceği bir unsurdur. Nitekim çocuklar işlerde çalıştırılmaktadır. Ancak gazete bunlarla ilgilenmemektedir. Gazete için önemli olan olayın ne olduğudur. Haberde en ince ayrıntısına kadar ana olay sunulmaktadır. Burada iki taraf bulunmaktadır. Bir tarafta Suriye'ye yemek götüren minibüs ve mevsimlik işçi taşıyan kamyonet. Kuşkusuz her iki örnekte de insanlar işçi statüsündedir. Altsınıftan insanlardır. Onlar yalnızca acı çektiklerinde haber olabilmektedir. Bu olayda da öyle olmuştur. Haber metnine bakıldığında, ölenlerin yaşları, neden öldükleri "örneğin ailesinin havuz yerine yakınlarının yanına göndermeleri gibi" verilmiştir. Gazete olayın neden ve nasılıyla ilgileneceğine cep telefonunun sürekli çalmasıyla, yemek şirketinde çalışanın akşam düğüne katılacağına ilişkin bilgilerle ilgilenmektedir.

Bu sunulanlardan olay anının verildiği anlaşılmaktadır. Bu tür olaylarda, yetkililerden ya da görgü tanıklarından alınan bilgiler eşliğinde olayın oluşuna ilişkin önceki olay bilgisi de dahil ardalan bilgisi verilebilir. Ancak haberlere bakıldığında yeterince verilmediği saptanmaktadır. Bağlam bilgisi zaten yoktur. Olay düzanlamlı bir bağlama oturtulmuş, asıl tartışılması gereken noktalar gözlerden uzak tutulmuştur. Her trafik olayının derinlerde yatan bir nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler rastlantısal değildir. Gazete bunlarla ilgileneceğine, düzanlamlı bilgilere başvurarak ve örnekler vererek olaya inandırmaya çalışmıştır. Elbette devletin bu tür olaylarda sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca acımasız kapitalizmin de sorumluluğu bulunmaktadır. Nitekim işçiler çalışmak ve sömürülmeye hazır hale getirilmek için yollara dökülmektedir. Elbette burada önemli olan trafik olayının neden yaşandığıdır. Bu, haberlerde genellikle "uyuma, hatalı sollama" vs. gibi nedenlerle açıklanmaktadır. Gerçekten böyle midir? Trafik olaylarının nedenleri ekonomik, sosyal, kültürel, eğitimsel, hatta politiktir. Dolayısıyla hatalı sollama, uyuma gibi nedenler görünenlerdir ve yüzeyde olanlardır. Derinlerde yatan nedenler açısından devletin görevsel olması gerekmektedir ama olmamaktadır. Buna karşın haberlerde devlet, organları vasıtasıyla görevsel olarak sunulmaktadır.

Ambulansların olay yerine ulaşması, güvenlik güçlerinin şerit çekmeleri görevsellik anlamına gelmemektedir. Bunlar tartışılması gerekenlerdir. Ancak gazete, ölenlerin isimlerini vermekle yetinmektedir. Bunu da önemli görerek ölenlerin olay yerinde mi yoksa hastanede mi öldüğünü ekleyerek yapmaktadır. Bu belki de önemlidir ama olmazsa olmaz değildir. Açıkçası toplumsal rolle ne kadar ilgilidir tartışılır. Başka bir deyişle gazetenin toplumsal rolünü yerine getirdiğini söylemek güçtür.

Haberlerde dilsel açıdan bir ideolojik üretim yapıldığını önermek de mümkündür. Fotoğraf altı yazıda mevsimlik işçiler denerek sömürü meşrulaştırılmaktadır. Mevsimlik işçilerle kamyonet bir araya getirilerek yine mevsimlik işçilik meşrulaştırılmaktadır. Oysaki bir insanın yolculuk yapması kamyonete kalmalı mı tartışmalıdır. Ayrıca genel kanı olarak, mevsimlik işçiler denerek Türkiye'de işsizlik gözlerden ırak tutulmaktadır.

Üst Başlık: *Yolcu otobüsünün şoförünün uyuduğu ileri sürüldü* (09.09.18, EK-5)

Başlık: *Sabaha karşı facia*

Alt Başlık: *6 ölü 44 yaralı*

Haber girişi: *Aksaray'da yolcu otobüsünün şarampole yuvarlanması sonucu 1'i çocuk 6 kişi yaşamını yitirdi, 6'sı ağır 44 kişi de yaralandı. Otobüsün sürücüsü Mahmut Tuşgul'un direksiyon başında uyuduğu ileri sürüldü. Kazayı hafif sıyrıklarla atlatan Tuşgul, hastanedeki tedavisinin ardından gözaltına alınarak jandarma karakoluna götürüldü.*

Bu örnekte, başlık ve haber girişinin tematik yapı özelliklerini taşıdığını söylemek mümkündür. Yukarıda açıklandığı gibi başlıklar metni yansıtmaktadır ve metninden türetilmişlerdir. Ancak bunlarda ideolojik üretime konu olacak bir sunum bulunmaktadır. Olay uyuma ilişkisiyle kişiye indirgenmiştir. Sorumluluk tümüyle şoföre yüklenmektedir. O uyumasa olay yaşanmayacaktı anlamı çıkmaktadır. 6 ölü 44 yararlı var derken spesifikleştirme yapılarak şoförün onların katili olduğu anlamını yaratmaktadır. Bu durum da "facia" olarak adlandırılmıştır. Facia sündürüldüğünde afet, oradan da felaket oradan da doğal bir süreç anlamına bürünebilmektedir. Elbette hastalıklı bir durum yoksa şoförün uyuması fazla çalışmasını çağrıştırmaktadır. Bu da denetlenmesi gereken bir durumdur. Bu değerlendirme doğruysa devlet görevsel midir? Olay olduktan sonra olaya el koymak görevsel olmak anlamına mı gelmektedir? Gazete çocuk üzerinden vurgulama bir başka deyişle spesifikleştirme yapmaktadır. Ölenlerin de rakamsal durumunu vermektedir. Daha sonra şoförün uyuduğunu işlemektedir. Bundan sonra da resmi olarak

gerekenin yapıldığını ve şoförün gözaltına alındığını vermektedir. Buradan devletin üzerine düşeni yaptığı sonucu çıkmaktadır. Eğer acımasız kapitalizmin diretmesi olmasa uyuma işlemi gerçekleşir miydi tartışmalıdır. Gazetenin tartışması gereken nokta şoförlerin çalışma koşullarıdır. Buna ilişkin bir vurgu bulunmamaktadır.

Öte yandan dikkat edilirse başlıklar ve ana olayın sunulduğu haber girişi arasındaki bağ güçlüdür. Anlam, şoförün uyuması üzerinden kişileştirmeyle kapanmaktadır. Tematik yapı bu şekilde kurulmuştur. Şematik yapı unsurlarına bakıldığında da haberin yetkililerden ya da görgü tanıklarından alınan bilgilerle oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Ardalan ve bağlam bilgisi yeterli değildir. Zaten yeterli olsa haberde, şoför üzerinden kişileştirme yapılmazdı. Olay gerçek bağlamlarına oturtulurdu. Haber sonuçları itibariyle trafik olaylarının belirtilen genel nedenlerinden biriyle kapandığını göstermektedir. Olay taraflarının görüşlerine yeterince başvurulmamaktadır. Böylece klişe bir sunum yapılmaktadır.

Başlık: *Katliam gibi kaza: 22 ölü 13 yaralı* (15 Ekim 2018, EK-8)

Alt başlık: *Yunanistan'a kaçmak isteyen mültecileri taşıyan kamyon virajı alamadı, dereye uçtu*

Alt başlık: *Özkan: Sürücü büyük ihtimalle uyumuş*

Örnekte katliam sözcüğü kullanılmaktadır. Bunu yapan da bir teröristtir. Şoför burada terörist konumuna itilmiştir. Çünkü o, 22 suçsuz insanın ölümüne neden olmuştur. Elbette şoför hatalı olabilir. Onun virajı almamasına neden olan hız yapması olabilir mi? Neden hız yapar bir şoför? Elbette bu soruların yanıtları gerçekten araştırılsa okuyucu olaylara başka bir açıdan da bakabilir. Üstelik şoför Yunanistan'a kaçmak isteyen mültecileri taşımaktadır. Anlaşılan kanunsuz bir iş yapılmaktadır. Ancak gazete olay anını yansıtmaktadır. Haber metni de bu şekilde ilerlemektedir.

Olaylarda ardalan bilgisi zayıf kalmaktadır. Otobüsün nereden nereye gittiği bilgisinin verilmesi ardalan bilgisi olamaz. Olsa bile yeterli değildir. Bu nedenle olaylar da gerçek bağlamlarına oturmamaktadır. Okuyucu da böylece şoförü suçlayan bir kavrayışa sahip olacak ama devletin görevsel olmadığını anlayamayacaktır. Sonuçta bu haberlerde ya da genelde diğer haberlerde bu tür kazaların kişisel nedenlerle olduğu yönünde bir vurgu bulunmaktadır. Ayrıca güvenlik görevlilerinin görevlerini yaptıklarına ilişkin bir vurguda açıktan ya da örtük olarak bulunmaktadır. Her bir haberde spesifikleştirme yapılmaktadır. Başlıklar yorum da içermektedir. Örneğin sabaha karşı

facia ifadesi bir yorumdur. Elbette katliam gibi kaza ifadesi de aynı şekilde yorum içermektedir. Kazadan kaçamadılar da aynı şekilde yorum özelliği taşımaktadır. Örnekler oldukça fazla bulunmaktadır.

Üst Başlık: *Irak'taki savaştan kaçtılar ama…* (13.01.2018, EK-1)

Başlık: *"Kaza"dan kaçamadılar*

Fotoğraf altı: *Kazadan kurtulanların birçoğu, ağlama krizine girdi*.

Haber girişi: *Ülkelerine geri dönmeye çalışan Iraklı savaş mağdurlarını taşıyan Metro Turizm'e ait otobüs, Silopi'de kaza yaptı. 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 38 kişi yaralandı.*

Aslında başlık bir önermeden oluşmaktadır. Söz konusu önerme kazadan kaçamadılar şeklindedir. Üst başlıkla birlikte önerme sayısı ikiye çıkmaktadır ve bu önerme, başlığı tamamlamaktadır. "Irak'taki savaştan kaçtılar ama…" Ancak önermeler bir anlamla kapanmaktadır. Nitekim başlığa bakıldığında gazeteye göre kazanın yani olayın kaderin bir parçası olduğu temasının işlendiğini söylemek gerekir. Nitekim onların kaderi ölmekti ve savaşta değil de kazada öldüler mesajı çıkmaktadır. Haber metni bir yorumla başlamaktadır. Metro Turizmi suçlayan ifade aslında anlamlı olabilir. Ancak bu vurgu bile devleti meşrulaştırmaya gidebilir. Eğer Metro Turizm sürekli ölümlü kazalara karışıyorsa neden önlem alınmıyor? Haber metninde devletin görevsel olduğu teması şu ifadelerde işlenmiştir: *Jandarma ve polis ekipleri, bölgede geniş güvenlik önlemleri alırken, kurtarma çalışmaları nedeniyle, karayolu trafiğe kapatıldı. Kazada sağ kurtulanlara, bölgeye giden askerler yardımcı oldu. Yaralılar, ambulanslarla Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Olayla ilgili jandarma ekipleri soruşturma başlatırken savcılık, kaza yerinde inceleme yaptı.*

Başlık: *Ölüm yakalarında* (31.03.2018, EK-3)

Alt Başlık: *17 ölü 36 yaralı*

Fotoğraf altı: *Yolcu kapasitesi 14 kişi olmasına rağmen aralarında kadınların da olduğu 50'den fazla göçmenin bindirildiği minibüs, yangın sonrası hurdaya döndü.*

Burada ilk dikkat çeken gazetenin ayrımcı bir dil kullanmasıdır. Göçmen, mülteci, kadın vs. sözcükleri bu yönde değerlendirmek mümkündür. Gazete olayı göçmen trajedisine bağlamaktadır. Ama devlete ve giderek kapitalizme bağlasa daha uygun olacaktır. Acaba bir insan neden göçmen olur? Acaba kapitalizmin yarattığı sorunlardan dolayı kendi vatanlarını bırakmalarından dolayı olabilir mi? Olay, yine dolaylı olarak

kişiye indirgenmiştir oysa… Direğe çarpan şoförsür çünkü. Aşağıda verilen haber metni ise tam olarak gazetenin olay anıyla ilgilendiğini göstermektedir.

Haber metni: *Iğdır'daki kazadan göçmen trajedisi çıktı. Mültecileri taşıyan minibüs direğe çarpıp alev aldı. Yola savrulanlara ise yine göçmenleri taşıyan başka bir minibüs çarptı. Iğdır'da, kaçak yollarla Türkiye'ye gelen göçmenleri taşıyan minibüsün aydınlatma direğine çarparak alev alması sonucu meydana gelen faciada, 17 kişi öldü, 36 kişi de yaralandı. Göçmenlerin cenazeleri, soğuk hava deposuna konuldu. 14 kişi kapasiteli minibüse 50'den fazla kişinin bindiği belirlenirken, kaza sonrası çıkan yangına, mazota katılan "10 numara yağ"ın neden olduğu ileri sürüldü.*

3.2.2. Hürriyet gazetesi

Haberlere atılan başlıklara bakıldığında, gazetenin trafik olaylarını sunarken bunlara belli açılardan gerekçeler sunduğunu anlamak mümkün olmaktadır. Örneğin "*otobüs yoldan çıktı, tipiden uçtu, şoför uyudu, 17 kişiyi '10 numara' öldürdü, önce bariyere sonra otobüse çarptı, uyudu 6 ölü, bu kez botta değil kamyonda öldüler, uykuda facia*" gibi başlıkların kullanıldığı görülmektedir. Bu başlıklardan örneğin, otobüsün yoldan çıkmasının nedeni henüz belirlenememiştir. Diğerinde kazanın olması yoğun tipiye bağlanmıştır. Bir diğerinde kullanılan yağın kalitesizliğine atıf bulunmaktadır. Birinde de doğrudan şoför hatalı bulunmuştur. Ancak son kertede sorun gelip şoföre dayanmaktadır: Tipili havada otobüs kullanılmaz! Yolda şoför uyumamalıdır! Kaliteli yağ kullanılmalıdır! Otobüs dikkatli kullanılmalıdır! Bütün bu başlıkların sorunu kişiselleştirdiğini önermek doğru olacaktır. Yeniden yazıldığında, otobüsü yoldan çıkaran şoförsür, tipili havada araç kullanan da yine şoförsür, uyuyan da elbette şoförsür ve kötü yağ kullanarak otobüsün yanmasına neden olan da şoförsür. Kuşkusuz haberlere konu olan olaylarda şoför hatası olabilir. Ancak sorunu kişiselleştirmek ve yalnızca şoföre indirgemek doğru değildir.

Gazete bu haberlerde olayı duyururken okuyucunun karşılaşacağı anlam çatısını örmektedir. Eylemli cümle kullanarak (yoldan çıktı, tipiden uçtu, şoför uyudu) olayın önemine vurgu yapmakta ve ciddiyetini arttırmaktadır. Olayı önemli hale getirirken, indirgediği kişinin sorumluluğunu da yükseltmektedir. Sorumlu odur ve suçludur. Oysaki suçlu yaratmak gazetenin işi değildir.

Haberler makro kurallar aracılığıyla global bağdaşıklık sürecini tamamlamaktadır. Elbette bu yönelim, haberlerin içişlerine girildiğinde daha da pekişmektedir. Örneğin

makro kurallar açısından bakıldığında başlıkların kendi aralarında uyumluluk taşıdığını belirtmek mümkün olmaktadır. Nitekim yoldan çıkma sonucu devrilen otobüste 3'ü çocuk 9 kişi ölmüştür. Dramı yaratan burada çocuklardır ve gazete haberi verirken spesifikleştirme yaparak bunu gerçekleştirmektedir. Haber metninde "henüz belirlenemeyen bir nedenle" dense de aslında haber, kazanın nedenini olmasa da sorumluyu bulmuş gibi davranmaktadır. Her düzanlamın bir yananlamı olmaktadır ve "yoldan çıktı" derken, yoldan çıkarma eylemini gerçekleştirenin şoför olduğu anlamı belirmektedir. Dolayısıyla üçü çocuk dokuz kişinin ölmesinden ve haber metninde verilen ikisi ağır yirmi sekiz kişinin yaralanmasından sorumlu odur. Gazete, bu durumda hedefini göstermiş ve gerçekten sorumlu olabilecekleri ekrandan uzaklaştırmıştır. Aslında haber metninde görevlerini yapıyormuş (olaydan sonra gerçekten görevlerini yapıyor olabilirler) gibi gösterilen görevlilerin yanı sıra, belki de onları da içine alacak şekilde devletin yapması gerekenler olmalıdır. "Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri büyük çaba harca"mış olabilirler. Ancak bu, olay olduktan sonra yapılması gerekenlerdir. Elbette olay yaşanmadan önce de yapılması gerekenler bulunmaktadır. Yolların güvenliği, denetimler, trafik paydaşlarının eğitimi, şoförün sorumluluğunu arttırması vs… Bütün bunlar devletin, sosyal, kültürel, ekonomik, eğitimsel bir sorun olarak kabul edilebilecek trafik olaylarını önlemek için önlem almasını gerektirir.

Üst Başlık: *3'ü çocuk 9 ölü* (13.01.2018, EK-10)

Başlık: *Yoldan çıktı*

Haber Girişi: *İstanbul'dan Irak'ın Erbil kentine giden Irak plakalı yolcu otobüsü, Habur-Silopi arasındaki çevre yolunun 6'ıncı kilometresinde dün sabah henüz belirlenemeyen bir nedenle şarampole yuvarlandı.*

Haber metni: *Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada, biri hastanede olmak üzere 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 2'si ağır 28 kişi de yaralandı. Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri büyük çaba harcadı. Bölgede geniş güvenlik önlemleri alınırken, kurtarma çalışmaları nedeniyle karayolu trafiğe kapatıldı. Kazada sağ kurtulanlara bölgeye giden askerler yardımcı oldu. Yaralılar, Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Otobüsteki yolcuların, Irak'taki*

iç karışıklıktan kaçarak önce Suriye'ye, ardından da Türkiye'ye sığınan ve ülkelerine dönmeye çalışan Iraklı Türkmenler olduğu tespit edildi. (13.01.2018)

Örneklerde başlık (üst başlık ve başlık) haber girişi uyumunun sağlandığı görülmektedir. Buna metni de eklemek doğru olacaktır. Nitekim başlıklar ve haber girişleri metinden oluşturulmaktadır. Şarampole yuvarlanma, "yoldan çıktı"yla ifade edilmiştir. Elbette kaza olarak adlandırılan olayda ölüm ve yaralanma olması haber olmasını sağlamıştır. Burada örtük olarak şoför sorumlu tutulmaktadır. Zaten şarampole yuvarlanma nedeni şoförle ilgili olsa, örneğin "uyuma" gibi bir neden olsa doğrudan şoförü suçlayan bir başlık kullanılması büyük olasılık olurdu. "Yoldan çıktı" başlığının yananlamı olsa da burada düzanlamıyla kullanıldığını önermek yanlış olmayacaktır. Haber girişinde olaya ilişkin ayrıntılar verilmekte ve spesifikleştirme yapılarak olayın önemi arttırılmaktadır. Otobüsün nereden nereye gittiği, gazetenin kullanımıyla nerede "kaza" olduğu ve ne zaman olduğu yazılmaktadır.

Habere bakıldığında devletin organlarının görevlerini yerine getirdiğinin vurgusunun yapıldığı görülmektedir. Nitekim *"Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi"* denerek devlet işlevsel olarak sunulmuştur. Bunun yanı sıra, bölgede geniş güvenlik önlemleri alınmıştır. Yaralılar bulunarak gerekli işlemler yapılmıştır denmektedir: "*Yaralılar, Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Otobüsteki yolcuların, Irak'taki iç karışıklıktan kaçarak önce Suriye'ye, ardından da Türkiye'ye sığınan ve ülkelerine dönmeye çalışan Iraklı Türkmenler olduğu tespit edildi.*"

Haber sunumunun bu noktada ideolojik bir sunuma kaydığını önermek yanlış olmayacaktır. Gazete olaya ilişkin bilgileri eksiksiz vermektedir. Ancak nedenini tartışmamaktadır. Kolayca suçlu saptanmaktadır. Açıktan ya da örtük olarak… Örneğin, devletin görevsel sunumu yapılırken, bu türden olayların gerçek nedeni tartışılamaz mıdır?

Üst Başlık: *6 ölü / 3 Kazada 78 Yaralı* (20.01.2018, EK-11)

Başlık: *Tipiden Uçtu*

Haber girişi: *Muş, Sivas ve Konya'da yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 3 yolcu otobüsü kaza yaptı. Kazalarda 6 kişi yaşamını yitirirken toplam 78 kişi de yaralandı.*

Haber metni: *Hatay'dan Muş'a giden Adnan Öletaş yönetimindeki Lider Muş firmasına ait yolcu otobüsü, yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 08.00 sıralarında, Muş'a 50 kilometre uzaklıktaki Solhan mevkiinde kontrolden çıkıp, dereye uçtu. Kazada ilk belirlemelere göre 6 kişi öldü, 24 kişi de yaralandı. Yaralılar ihbar üzerine bölgeye sevk edilen ambulanslarla Muş ve Bingöl'deki hastanelere kaldırıldı. Sivas'ın Koyulhisar ilçesi yakınlarında sürücüsünün kontrolünden çıkan yolcu otobüsü ise yolun sağına devrildi, 16 kişi hafif yaralandı. Konya'da kontrolden çıkan yolcu otobüsünün devrilmesi sonucu meydana gelen trafik kazasında da 38 kişi yaralandı.* (20.01.2018)

Tipiden uçan bir otobüsün şoförü acaba neden yoğun tipili bir havada araç kullanır? İdari baskı olabilir mi? Kendi direnmesi mümkün olamaz mı? Sonuçta 6 kişi ölmüş ve 24 kişi de yaralanmıştır. Haberde bu nokta söylenmekle kalmıştır. Uzatılmamış, irdelenmemiştir. Ancak o insanlar bugün yaşıyor da olabilirlerdi. Metaforik bir anlatımla "Tipiden uçtu" denerek olaya, yani gazetenin ifadesiyle kazaya gerekçe sunulmaktadır. Suçlu ve/veya sorumlu acaba tipi midir? Haber girişi ile *(Muş, Sivas ve Konya'da yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 3 yolcu otobüsü kaza yaptı)* makro bir özetleme yapılmış ve "kazaların" nedeni saptanmıştır. Haberin çatısı bu özetleme ile kurulmuştur ve olaya ilişkin tek neden "olumsuz hava koşullarıdır." Haberin devamında sunulan diğer olaylarla ise "sürücünün kontrolünden çıkmak, devrilmek" gibi yüklemler tekrarlanarak gazetenin dili ile yaşanan "kaza" meşru kılınmış ve sıradanlaştırılmıştır.

Haberlerin trafik olaylarını nasıl sunduğu üzerine makro çözümlemeler (başlıklar, haber girişleri, ana olayın sunumu, haber kaynakları, ardalan ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayı değerlendirmeleri ve fotoğraflar) yapmak, okuyucunun olaya nasıl bir çerçeveden bakacağını saptamak bakımından yararlı olmuştur. Şimdiye kadar ele alınan haberlerde başlıklar, haber girişleri ve ana olayın sunumu dikkat çekmiştir. Aşağıda sunulan haberlerde ise haber kaynakları ve olay taraflarının olayı değerlendirmeleri haber şeması içinde ön plana çıkmaktadır.

Başlık: *Yolcular: Şoför uyudu (11 ölü 44 yaralı)* (21.01.2018, EK-12)

Haber girişi: *Ayşe Yıldırım: Araba sendeledi. Çarptı. Bildiğiniz uyudu şoför. Köpek çıksa kornaya basılır, fren yapılır. Hiçbiri yok. Nilgün Sarıkaya: Ne bir fren ne bağırma sesi. Birden girdik. Kayma da olmadı. Buzlanma yoktu. Kesinlikle şoför uyudu.*

Haber girişinde olay taraflarının görüşlerinden yararlanılmıştır. Bir başka ifadeyle bu haberin çatısı olay taraflarının görüşleri ile kurulmuştur. Dolayısıyla, sorumlu uyuya

kalan şofördür. Olayı yaşayanlar birinci ağızdan bunu ifade etmişlerdir. Muhabir ise bu cümleleri başlığa ve haber girişine çekerek anlamsal çerçeveyi çizmiştir.

Bu arada haber metninin akışı da olayın ayrıntıları (yaralılar, müdahale eden ekipler, yaralıların götürüldüğü hastane, vb.) ile sürse de haber şoför ve onun "uyuması" ile örülmektedir:

Haber metni: *"Ankara'dan yarıyıl tatilinde çocuklarıyla birlikte güzel bir hafta sonu gezisi için Uludağ turuna gidenleri taşıyan Muhsin Ö. (51) yönetimindeki 06 FL 644 plakalı Kartallar Gezi firmasına ait tur otobüsü Eskişehir'de yol kenarındaki ağaçlara çarptı. Kazada 11 kişi öldü, 44 kişi yaralandı."*

Ara başlık: "*Şoförler gözaltında"*

"*Kazadan sonra otobüsün iki şoförü de gözaltına alındı. Kazadan hafif yaralı kurtulan otobüs şoförü Muhsin Ö. ifadesinde, Sivrihisar ilçesindeki mola yerinde otobüs şoförlüğünü Erkan Aydoğan'dan devraldığını anlatarak, "Eskişehir'de önüme bir karartı çıktı. Toparlayamadım ve ağaca vurdum" dedi.*"

Dikkat edileceği gibi haber metninde de kişiselleştirme yapılmaktadır. Elbette bunun yapılması zorunludur. Çünkü van Dijk'ın da belirttiği gibi haber başlıkları ve haber girişleri haber metninden çıkarıldığı için bunlar arasındaki ilişki sadece biçimsel değildir. Aynı zamanda anlamsal bir uyum da söz konusu olmaktadır. Uyumun sonunda da olayın sorumluluğu şoföre atılmaktadır. Haber metninde gazetenin yine spesifikleştirme yaptığı da anlaşılmaktadır. Bu inandırıcılık sağlamaktadır.

Olayın bir tarafı da devlettir ve olay yerinde devleti Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak temsil etmektedir. Onun açıklaması şu şekildedir: *"Yol boş, 3 şeritli, bir de kurtarma şeridi olmak üzere geniş bir yol. Yol ışıklandırılmış… Buzlanma da görmedik".* Burada Vali Çakacak'ın devletin olayda sorumluluğunun bulunmadığı yönünde açıklama yaptığını önermek doğru olacaktır. Nitekim ışıklandırma yapılması, şeritlerin üçe çıkarılması ve üstelik kurtarma şeridinin bulunması hep devletin üzerine düşeni yaptığını göstermektedir. Buna göre anlam giderek şu şekle girmektedir: "Sorumlu, hata yapan şofördür." Devlet şoförleri gözaltına alarak görevini yerine getirmiştir. Elbette burası tartışmalıdır!

Haberlere genel olarak bakıldığında ardalan ve bağlam bilgisinin verilmediği, ardalan bilgisinin verilmeye çalışıldığı kabul edilse bile yeterli olmadığı, olayların gerçek bağlamlarına oturtulmadığı anlaşılmaktadır. Nasıl oturtulsun ki? Olay anıyla, ölen ve yaralıların kimlik bilgileriyle, güvenlik güçlerinin önlem almasıyla, sağlık ekiplerinin

gelmesiyle ilgilenen bir habercilik anlayışında olmaması da oldukça doğaldır. Haberlerde devlet görevsel olarak sunulmaktadır. Güvenlik güçlerinin önlem almasıyla ve sağlık ekiplerinin olay yerine ulaşmalarıyla devlet görevini tam olarak yapmış olmaz. Devletin görevini yerine getirmesi için, kapitalizmin dayatmasıyla çalışma koşulları oldukça zor olan şoförlerin bu koşullarının düzeltilmesi, ekonomik, politik, eğitimsel, kültürel, hukuksal boyutları olan bir sorunun çözülmesinde işlevsel olması gerekir. Acaba hangi haberde bu durum eleştirilmiştir? Konu edinilmiştir? Hiçbirinde! Haberlerin genel durumuna bakıldığında başlıklar arasında uyum olduğunu, anlamın devleti meşrulaştıracak biçimde kapandığını söylemek mümkündür. Haberlerde önermeler arasında uyum, zıtlık, spesifikleştirme, yorum hep yapılmaktadır. Olaylar, düzanlamsal sonuçları bağlamında haber yapılmakta, onlara değer atfedilmekte, yananlamsal boyutta olayların doğurduğu kişiselleştirme üzerinden şoför suçludur ve devlet üzerine düşen görevi yapmaktadır mesajları bağlamında haber yapılmaktadır.

3.2.3. Sabah gazetesi

Sabah gazetesinin ele alınan trafik olaylarının sunumu Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerindeki sunumdan daha iyi, nesnel ya da ideolojik üretimden kaçan biçimde değildir. Örneğin kişiselleştirme ve olayların sorumluluğunu şoföre indirgeme sorunu bu gazetenin sunumunda da bulunmaktadır. Aşağıdaki haber bu yöndedir:

Üst başlık: *22 ÖLÜ* (15.10.2018, EK-31)

Başlık: *Ehliyetsiz şoförle GÖÇMEN FACİASI*

Fotoğraf altı: *Sürücü Mustafa Yılmaz hastaneye gidince "Yüksekten düştüm" diye yalan ifade verdi.*

Haber girişi: *KASASINDA Samos adasına gidecek kaçak göçmenleri taşıyan kamyon İzmir'in Menderes ilçesi yakınlarında dereye uçtu. 2'si bebek, 5'i çocuk, biri hamile kadın 22 kişi can verdi, 27 kişi yaralandı. Kazada yaralanan sürücü Mustafa Yılmaz'ın kamyon ehliyeti olmadığı ortaya çıktı.*

Başlıkta van Dijk'ın belirttiği gibi doğrudan önermesel bir ifade yer almasa da ikili bir anlam bire düşürülmüştür denebilir. Göçmenler, "kanunsuz biçimde kaçarlar" ile "kaçarken de kanunsuz biçimde araç kullanan (ehliyetsiz) bir şoförün kullandığı araca binerler" anlamı bütünleşmektedir. Böyle kanunsuz bir insan da (şoför) ancak kanunsuz davranır ve yalan ifade verir. Burada anlamda zıtlık yerine uyum söz konusu olmuştur.

"Göçmen faciası" derken de bir klişeleştirme yapılmaktadır. Göçmenler genellikle denizde botla kaçarken ölürler ancak bu defa karayolu trafik olayında ölmüşlerdir. Burada onların önemini düşürme anlamı da çıkmaktadır.

Haber girişinde olayın ayrıntıları verilmektedir. Başlıklar ve haber girişi arasında uyum bulunmaktadır. Haber girişinde, gazete deyim yerindeyse "su testisi su yolunda kırılır" sözünü anımsatırcasına bir anlam üretmiştir. Kaçak göçmenler ifadesi, şoförün ehliyetinin olmaması, fotoğraf altı yazıda şoförün "yüksekten düştüm" diyerek kanunsuz eylemini bastırma çabası hep bu yönde alınabilir. Haber girişinde spesifikleştirme yapılarak rakamlara yer verilmiş, ehliyetin olmaması anımsatılmış, bebek, çocuk ve hamile kadın vurgusu yapılmıştır. Aynı haberin devam sayfasındaki sunumu da şöyle yapılmıştır:

Üst başlık: *Kamyon kiralık, şoför ehliyetsiz!* (15.10.2018, EK-32)

Başlık: *Göçmenleri taşıyan kamyon dereye uçtu*

Alt başlık: *22 ölü 27 yaralı*

Fotoğraf altı: *Kaza sonrasında etrafa yayılan bebek kıyafetleri ve lastik botlar yürekleri dağladı.*

Haber girişi: *İzmir'den Yunanistan'a geçmeye çalışan göçmenleri taşıyan kamyon Menderes ilçesinde dereye uçtu. Kazadan yaralı kurtulan şoför Yılmaz'ın kamyonu 4 gün önce kiraladığı, aracı kullanmak için gerekli C sınıfı ehliyetinin olmadığı ve 21 sabıka kaydının bulunduğu ortaya çıktı.*

Burada da ehliyetsiz araç kullanımına yapılan vurgu, göçmen anımsatması, 22 ölü ve 27 yaralı bilgisi hep van Dijk'ın üzerinde durduğu spesifikleştirme örnekleridir. Anlam ise yukarıda yapılan açıklamalara paraleldir. Haber girişinde de olayın ayrıntısına girilmiştir. Metin de bu bilgilerin daha ayrıntılı açıklamalarından oluşmaktadır. Bu, başlık grubunun ve sonrasında gelen haber girişini metinden çıkarıldığını anımsatmakta ve kanıtlamaktadır. Metinde şoförün sabıka kaydına ilişkin bilgi verilmesi, olayı ona yüklemekte ve "zaten sorunlu biriydi, bu türden sorunlar böyle insanlar tarafından yaşanır ve yaşatılır" anlamı oluşmaktadır.

Başlık: *Otomobil ambulansla çarpıştı* (27.03.2018, EK-24)

Alt Başlık: *3'ü çocuk 6 ölü*

Haber metni: *Malatya'dan Kayseri yönüne giden Mustafa Üzüm'ün kullandığı otomobil, önceki gün saat 23.30'da Kayseri Çevre Yolu Nalçik Bulvarında, iddiaya göre beyaz bir otomobilin sıkıştırması sonucu kontrolden çıktı. Karşı şeride geçen otomobil, Malatya'ya cenaze götüren özel ambulansla kafa kafaya çarpıştı. Kazada, otomobilin sürücüsü Mehmet Üzüm (36), eşi Zehra Üzüm (29), çocukları Safiye Nur Üzüm (6), Hamza Üzüm (8) ile akrabaları Mustafa Üzüm (29) ve Soner Üzüm öldü. Ambulans sürücüsü ile sağlık görevlisi ise yaralandı. Polis 38 KY plakalı beyaz otomobili arıyor.*

Bu haberde farklı olan "beyaz bir otomobilin sıkıştırması" bilgisidir. Bu da olayı yine kişiselleştirmektedir. Bir şoför neden başka bir aracı sıkıştırır? Kültürel midir sorun? Eğitim eksikliğinden midir? Yasaların yetersizliğinden midir? Hız mıdır sorun? Bütün bunlar, sorunun çözümü konusunda aynı noktayı işaret etmektedir: Devlet! Olay yaşandığına göre devletin üzerine düşen görevi yeterince yerine getirdiğini söylemek mümkün değildir. Ama aynı devlet haberde görevsel sunulmuştur. Nitekim güvenlik görevlileri "beyaz otomobili" aramaktadır. Arasa ve bulsa ne olacak? Olay yaşanmış ve spesifikleştirme örneği olarak verilen 9 kişi ölmüştür. Onlardan 3'ü de gazetenin üzerinde durduğu gibi çocuktur. Elbette burada, diğerleri ölebilir ama çocuklar ölmeseydi anlamı yaratılmaktan kaçınmak istenmektedir. Her ölüm erkendir!.. Gazete olay anıyla ilgilenmekte, görgü tanıkları ve güvenlik güçlerinden bilgiler toplamakta ve bunları duyurmaktadır. Olayı "kaza" sözcüğüyle vermekte ve böylece yine haberde çıkan anlamın açılışına göre neredeyse cinayet denecek bir olayın ağırlığını hafifletmekte ve neredeyse meşrulaştırmaktadır.

Başlık: *Düğün yolunda kaza: 3'ü çocuk 7 kişi öldü* (26.08.2018, EK-27)

Haber girişi: *Kocaeli'nden Kars'a kız kardeşinin düğünü için giden Kamil Karataş, akrabalarının da bulunduğu araçla Erzincan'da kaza yaptı. Kendisi ve 3 çocukla birlikte 7 kişi hayatını kaybetti.*

Başlık: *Düğün yolunda feci kaza: 7 ölü* (26.08.2018, EK-28)

Haber girişi: *Erzincan'da kız kardeşinin Kars'taki düğününe giden Kamil Karataş, Ankara'dan akrabalarını da yanına aldıktan sonra Erzincan'da kaza yaptı. Kazada 2'si çocuk 7 kişi öldü.*

Trafik olayı haberlerinde van Dijk'ın (1991) üzerinde durduğu "yorum, spesifikleştirme, zıtlık ve örnek"ten en fazla spesifiklerştirme ve örnek yer almaktadır. Ancak yorum ve zıtlık da zaman zaman bulunmaktadır. Yukarıdaki örnekte "feci"

sözcüğü olaya yorum getirmektedir denebilir. 3 çocuğun öldüğüne ilişkin bilgi spesifikleştirme örneğidir. Düğün yolunda ifadesi ise örnek olarak kabul edilebilir. Bunlar aslında yerel bağdaşıklığın söz konusu olmasıyla ilgilidir ancak global bağdaşıklığın gerçekleştiğini de göstermektedir. Nitekim fiziksel, işlevsel ve içerik açısından başlıklar arasında bir uyum söz konusu olmaktadır. Belirtmek gerekir ki olayı şoföre indirgemek bu haberde doğrudan yapılmıştır. Nitekim şoförün kaza yaptığı doğrudan verilmiştir. Elbette sorunludur bu haber sunumu ve eleştirilmeyi gerektirir. İdeolojiktir ve yukarıdan beri sorun kişiselleştirilmektedir.

Üst başlık: *11 ölü 44 yaralı* (21.01.2018, EK, 23)

Başlık: *Katliam gibi kaza*

Fotoğraf altı: *Otobüste bulunanların çoğunun aile olduğu, çocukları ile birlikte sömestr tatili için Uludağ'a kayak yapmaya gittikleri ifade edildi.*

Haber girisi: *Ankara'dan Bursa'ya gezi düzenleyen tur otobüsü, Eskişehir'de yol kenarındaki ağaçlara çarptı. 11 kişinin öldüğü kazada 2 şoför, bir muavin ve 44 yolcu yaralandı.*

Yukarıda bir haber için yapılan değerlendirme bu haber için de geçerlidir. Katliamı teröristler yapar ve katliam gibi kaza yapan şoför de bir teröristtir. Başlıklarda bu anlam çıkmaktadır. Nitekim o otobüsü ağaca çarptırmış ve 11 kişinin ölmesine neden olmuştur. Gazete bu anlamı oluştururken olayla doğrudan ilgisi bulunmamasına karşın, duygu sömürüsü yaparak acentanın ilanıyla ilgilenmektedir. Bu bilgi, ardalan bilgisi olarak kabul edilse bile yeterli değildir. Olaylar bağlamına oturtulmamaktadır. Kaynaklar, güvenlik güçleri ya da görgü tanıkları olmaktadır. Ölen sayısına göre gazetenin yaklaşımı ortaya çıkmaktadır. Kişiselleştirme ön plandadır. Çıkan sonuç, olayın büyüklüğüne göre haber değeri atfedilmesidir. Ancak asıl sonuç, ideolojiktir ve haberin söyleminde ideolojik üretim yapılmaktadır. Gazete ölenlerin kaldırılması ve yaralıların hastaneye götürülmesini verirken görevlilerin görevlerini yerine getirdiklerine vurgu yapan bir anlam oluşturmaktadır. Böylece görevliler devletin görevlileri olduğundan gazete de bu sunumuyla, devlet de görevini yapıyor anlamının oluşmasına katkı vermektedir. Oysaki yukarıdan beri vurgulandığı gibi olaylar birer kaza değil olaydır ve devlet, ekonomik, sosyal, kültürel, eğitimsel, hukusal vb. boyutları olan bu türden olayların önlenmesi ya da azaltılması için yeterli önlemi almamaktadır. Gazete, örneğin şoförün uyuduğuna ilişkin bilgiyi haber metninde girmektedir. Bunu yolculardan edinerek vermektedir. Bu

bilginin inandırıcılığı bulunmaktadır. Ama şoför uyuyorsa bunda bir sorun bulunmaktadır. Onların çalışma koşulları sorgulanmalıdır.

Başlık: *Yolcu otobüsünde can pazarı* (09.09.2018, EK-29)

Alt Başlık: *6 ölü 43 yaralı*

Haber girişi: *İstanbul'dan Gaziantep'e giden yolcu otobüsü Aksaray'da devrildi. Sürücüsünün uyuduğu iddia edilen kazada biri çocuk 6 kişi ölürken, 43 kişi yaralandı.*

Bu habere konu olan olay, 6 kişinin ölmesi ve 43 kişinin yaralanması nedeniyle haber yapılmıştır. Sonuç olarak haber değerliliği bu rakamlar üzerinden atılmıştır. Ancak haber metninde geçen "*Önceki gün saat 19.00 da İstanbul'dan hareket eden otobüsün sürücüsü Mahmut Tuşgul'un direksiyon başında uyuduğu iddia edildi. Kazayı hafif sıyrıklarla atlatan Tuşgul, gözaltına alınarak jandarma karakoluna götürüldü"* ifadeler olayı kişiselleştirmekte ve devleti görevsel yapmaktadır. Şoför hata yapmamalıdır ve yaptığında da devlet hukuksal açıdan görevini yerine getirir anlamı barınmaktadır. Acaba bir şoför neden uyur? Tartışması yapılmamaktadır. Ardalan ve bağlam bilgisi yeterli değildir. Yeterli olmuş olsa zaten tartışma yapılır ve olay başka boyutlara gider. Haberde spesifikleştirme yapılmış, görgü tanıklarından bilgi alınmış, olay şoföre yıkılarak sorumlu yaratılmış ve olmaması gereken bir düzlemde sorun çözücü yapısından uzak bir bağlama oturtulmuştur.

3.2.4. Yeni şafak gazetesi

Yeni Şafak gazetesi, ele alınan ilk haberin sunumunda ideolojik üretim yapmıştır. "Feci" sözcüğünü kullanarak yorum yapmıştır. Olayı kaza olarak sunmuştur. Buna gerekçe olarak da ağır kış şartlarını göstermiştir. Ancak bundan ilerisi görülmemektedir. Bir otobüs ağır kış şartlarında neden yola çıkarılır? Asıl tartışılması gereken durum burasıdır. Neden yollara hazır hale getirilmediğine ilişkin bir tartışma bulunmamaktadır. Belki de "feci kazada" yerine "feci cinayette" dese daha doğru bir sunum yapmış olacaktı. Başlıklar ve haber girişi arasında uyum bulunmaktadır. Birbirini tamamlayan ifadelerden oluşturulmuştur. Bunlar gazetecilik pratiğidir. Haber metninde bunların açılımını sunmaktadır. Bu, teknik olarak van Dijk'ın söyledikleriyle uyumludur. Nitekim van Dijk, başlıkların ve haber girişlerinin haber metninden çıkarıldığını önermektedir. Böylece haber bir bütün olmakta ve tek bir anlamla kapanmaktadır. O anlamda da genellikle (bu haberde çok olmasa da) kişiselleştirme yapılmakta, olayın sorumluluğu şoföre

indirgenmektedir. Oysaki şoför son halkadır. Bu değerlendirmelerin doğruluğu için aşağıdaki metne bakmak yeterli olacaktır:

Başlık: *Cenazeleri Halatla Taşıdılar* (20.01.2018, EK-36)

Alt Başlık: *Feci kazada 6 ölü 29 yaralı*

Haber girişi: *Muş ile Bingöl arasında yolcu taşıyan ve ağır kış şartları nedeniyle yoldan çıkan bir otobüs dereye uçtu. Metrelerce yuvarlanan otobüste bulunan 6 kişi hayatını kaybetti 29 kişi yaralandı. Yoğun kar yağışı altında araçtan çıkarılan cenazeler halatlarla karayoluna taşındı.*

Haber metni: *Muş ile Bingöl'ün Solhan ilçesi arasında ağır kış şartların nedeniyle yoldan çıkan bir yolcu otobüsü dereye uçtu. Metrelerce yuvarlanan otobüste bulunan 6 kişi hayatını kaybetti 29 kişi de yaralandı. Bölgeye çok sayıda ambulans ile AFAD ve jandarma ekibi sevk edilirken yaralılar, Muş ve Bingöl'deki hastanelere kaldırıldı.*

Ara Başlık: *Soruşturma Başlatıldı*

Dün sabah saatlerinde Solhan ilçesi çıkışında Bingöl istikametinden Muş'a gitmekte olan, Adnan Öletaş'ın kullandığı 34 DF 3668 plakalı yolcu otobüsünde hayatını kaybedenlerin isimleri şöyle; Osman Aslan (Osmaniye), Turgut Deniz (Şanlıurfa), Yaşar İpek (Muş-Bulanık), İbrahim Eren (Muş-Malazgirt), Memik Gökşin (Gaziantep) ve Hamza Karabalık (Muş-Bulanık). Olayla ilgili soruşturmanın devam ettiği bildirildi.

Ara Başlık: *Vali Ziyaret Etti*

Muş Valisi Aziz Yıldırım, Muş Devlet Hastanesine gelerek yaralıların sağlık durumu hakkında bilgi aldı. Yıldırım, kazada 6 kişinin öldüğünü, 29 kişinin yaralandığını söyledi. Ölenlerin yakınlarına başsağlığı, yaralılara acil şifa dileyen Yıldırım, "Yaralılarımızdan 22'si Muş'ta, 7'si ise Solhan'daki hastanelere kaldırıldı. Yolcular Hatay'dan Muş'a gidiyormuş. İnşallah artık böyle kazalar yaşanmaz" dedi.

Bu metinde ardalan ve bağlam bilgisi bulunmamaktadır. İdeolojik sunum bulunmaktadır. Haber kaynağı olarak güvenlik güçlerinden bilgi alınmış ve ajans haberi büyük olasılıkla düzeltilerek kullanılmıştır. Olaya ölen ve yaralılar üzerinden ve ilginçlik özelliği dolayısıyla haber değeri atfedilmiş, asıl ideolojik sunum göz ardı edilmiştir. Olay taraflarının yorumları eksik olmakla birlikte, bazı bilgilerin onlar ve görgü tanıklarından edinildiği anlaşılmaktadır. Valinin hastane ziyareti yeterli değildir. Haber gazete ve habercilik açısından güvenilir kaynak olan valinin devreye sokulmasıyla inanılır bir çerçeveye yükseltilmiştir. Onun açıklamaları kaderci bir bakıştan son bulmuştur. Bu,

olmaması gerekendir. Nitekim olaya kaza kılıfı giydirilmiş olmaktadır. Oysaki yukarıda da örnek olarak vurgulandığı gibi devlet yeterli önlemeleri alabilirdi. Denetim yapılabilir ve bu otobüs yola çıkarılmayabilirdi. Bu değerlendirmeleri uzatmak mümkündür.

Haber verilirken diğer tüm haberlerde olduğu gibi van Dijk'ın belirttiği yerel bağdaşıklık açısından kullanılan spesifikleştirmenin global bağdaşıklık bakımından da yer aldığı görülmektedir. Ölenler üzerine yapılan vurgu buna örnek olarak verilebilir. Buna ek olarak haberlerde örnek verilmekte ve yorum yapılmaktadır.

Başlık: *Kanala uçtu* (19.09.2018, EK-45)

Alt başlık: *7 ölü 28 yaralı*

Fotoğraf altı: *Baba Ali Gökçe'yi ekipler teselli etti.*

Haber girişi: *Afyonkarahisar'da kontrolden çıkan yolcu otobüsü, boş su kanalına devrildi. Kazada 7 kişi hayatını kaybederken, 28 kişi de yaralandı. Olay yerinden kullandığı kamyonla geçen baba Ali Gökçe, ölenlerin arasında otobüs şoförü oğlu Deniz Gökçe'nin de olduğunu öğrenince gözyaşlarını tutamadı.*

Otobüsün kontrolden çıkması bir olayı yansıtmaktadır. Örtük olarak şoför anımsatılmaktadır. Hep vurgulandığı gibi şoförlerin çalışma koşulları uygun mudur acaba? Haberde bunun üzerine giden bir sunum beklenebilir. Başlıklar arasında uyum haber girişi açısından da geçerlidir. Bu geçerlilik spesifikleştirme kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Olaya inandırıcılık katma pahasına Ali Gökçe'nin ölen oğlu için çektiği acı da katılmıştır. Devletin görevsel olduğu ambulansların gelmesi üzerinden kurulmuştur. Ardalan ve bağlam bilgisi anlaşılacağı gibi bulunmamaktadır. Olayların gerçek derinliği bu nedenle ölçülememiştir. Yüzeysel kalmıştır olay ve kaza adı altında ideolojik üretim yapılmıştır. Aşağıda verilen haber metni okunduğunda başlıklar ve haber girişinin metni yansıttığı anlaşılacaktır. Özetleme yapılmaktadır. Okuyucu da bu özetleme üzerinden haberi okurken üzülmeye başlayacaktır. İstenen de budur. Nitekim onca insan ölmüştür ve yaralanmıştır. Ayrıca Ali Gökçe oğlu için ağlamaktadır. Acaba olması gereken bu mudur? Böylece haberin söyleminde ideolojik üretim yapılmıştır denebilir. Haberin yönü kaydırılmıştır. Adına haber denen metin, olay anıyla ilgilidir. Bağlamına dayanmayan bir olayın haberi de ideolojik üretime zorunlu kalmaktadır.

Haber metni: *Afyonkarahisar'da yolcu otobüsünün su kanalına devrilmesi sonucu 7 kişi hayatını kaybederken, 28 kişi de yaralandı. Kamil Koç firmasına ait Deniz Gökçe'nin kullandığı 07 ZY 555 plakalı yolcu otobüsü, önceki gece henüz bilinmeyen bir*

nedenle sürücüsünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi sonucu Afyonkarahisar-Antalya kara yolunun 15. kilometresindeki Damlalı Boğazı mevkiinde refüje çarparak boş su kanalına devrildi.

Ara Başlık: *Otobüste can pazarı yaşandı*

Kan gölüne dönen gönen otobüste tam bir can pazarının yaşandığı gören diğer sürücüler, telefonlara sarılarak hemen yardım istedi. İhbar üzerine bölgeye çok sayıda itfaiye, sağlık, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) ekibi sevk edildi. Sürücü Deniz Gökçe ile otobüsteki Hasan Işık, Mustafa Mercan, Ahmet Bacak, Sabri Demir, Mustafa Efe Malkoç ile Süleyman Başar, olay yerinde feci şekilde hayatını kaybetti. Kazada yaralanan 28 kişi, 112 Acil Servis ekiplerince kentteki çeşitli hastanelerde tedavi altına alındı. Cenazeler, incelemenin ardından Afyonkarahisar Devlet Hastanesi morguna kaldırıldı. Kaza nedeniyle kara yolunun tek şeridinde ulaşım uzun süre aksadı. Otobüsün kaldırılması ve temizlik çalışmaları sonrası yol yeniden açıldı.

Ara Başlık: *Plakasından anladım*

Üzücü kaza, acı bir tesadüfe de sahne oldu. Nakliyecilik yapan ve kamyonuyla İstanbul'dan Antalya'ya doğru giden Ali Gökçe, ölenler arasında oğlu Deniz Gökçe'nin de olduğunu öğrenince gözyaşlarına hakim olamadı. Gökçe, "Tesadüfen durdum yolda. 'Belki oğlumun kullandığı değil başka bir otobüstür' diye hanımına plakayı sordum. 'Şöyle şöyle plakalı araç mı?' dedim. O da 'evet' dedi. Otobüsün yanına gelip plakasını görünce bildim. O zaman oğlumun olduğunu anladım" diye konuştu.

Aşağıdaki haberde doğrudan şoför suçlanmaktadır. Kişiselleştirme böylece açıktan düzanlamıyla yapılmaktadır. Yukarıda da ele alınan bu haberin sunumunun diğer gazetelerden farkı daha sert bir sunuma sahip olmasıdır. Şoför öldürdü ve şoför 22 mülteciyi öldürdü. Çünkü o sabıkalıydı. Burası da ayrı bir sorun. Sabıkalılar suç işler ve trafik olayına karışır anlamına bürünmektedir böylece. Sabıkalı olmayan şoför öldürmez ve kaza olur. Ama sabıkalı şoför sabıkalı olduğu için bu suçtur. Çünkü o sabıkalıdır. Fotoğraf altı yazı olayı açıklamaktadır. Göçmenler denizde değil de karada ölmüşlerdir. Elbette bu anlam şoförü katil olmaktan bir an olsun kurtarmaktadır. Nitekim zaten öleceklerdi anlamı devreye girmektedir. Bu yetmezmiş gibi sabıkalı olduğu için şoför yalan da söylemiştir. Çünkü kanunsuz bir iş yaptığının farkındadır. Cinayeti inkâr edene bakıldığında bu anlaşılmaktadır. Sabıkalı şoför direksiyon hâkimiyetini kavşakta yitirmiştir. Onun 21 ayrı suçtan sabıkası bulunmaktadır. Bu nedenle katliam gibi kaza yapmıştır. O bir terörist ve katildir anlamı çıkmaktadır.

Olayın oturduğu bir bağlam bulunmamaktadır. Ardalan bilgisi yeterli değildir. Olay taraflarından bilgi yetersizdir. Güvenlik güçlerinden alınan bilgiyle devletin sorumluluğunu gözlerden silen bir sunum yapılmıştır. Oysaki bir insan neden bu olayı yaşasın ve yaşatsın? Kasten mi acaba? Bu mantıklı görünmemektedir. Gazete ise bunu neredeyse bu noktaya çekmektedir. Böylece gazete, trafik olayının sunumunda haberin söyleminde ideolojik üretime neden olmuştur diyebiliriz.

3.3. Mikro Yapı Çözümlemesi: Sentaktik Yapı, Sözcük Seçimleri, Yerel Bağdaşıklık ve Haberlerin Retoriği

Burada sırasıyla Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerindeki sunum incelenmiştir. İncelemede sırasıyla sentaktik yapı, sözcük seçimleri, yerel bağdaşıklık ve retorik çözümlemeleri gerçekleştirilmiştir.

3.3.1. Cumhuriyet gazetesi

Cümlelerin aktif ya da pasif yapıyla kullanılması haberlerde ideolojik üretime neden olabilmektedir. Genellikle sorunlu olaylarda güvenlik güçlerini gizleyen yüklemler kullanılmakta, bir başka deyişle onları anlatan cümleler pasif yapıyla sunulmaktadır. Örneğin "3 kişi tutuklandı" şeklinde kullanılmaktadır. Batı'dan verilen bu örneğe karşılık haberlerde geçen Türkçe cümleler her iki yapıyla da verilebilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, aktif yapının aldığı anlamın yönüdür. Örneğin "polis 3 kişiyi tutukladı" derken polisin gücüne ve görevini yaptığına ilişkin bir vurgu yer almaktadır.

Çözümlemesi yapılan trafik olaylarında da her iki cümle yapısı kullanılmıştır. Elbette ideolojik üretim bu cümleler etrafında gelişmiştir. "Irak'taki savaştan kaçtılar ama "Kaza"dan kaçamadılar" derken gazete, "onlar bir biçimde öleceklerdi sadece ölüm yerleri Türkiye toprakları oldu" anlamının gelişmesine neden olmuştur. "Hatay'dan Muş'a giden yolcu otobüsü, yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle kontrolden çıkarak dereye uçtu" cümlesinde aktif yapı, yolların güvenliğini alması gereken devletin üzerinden bu sorumluluğun alınmasına katkı vermiştir. "Iğdır'daki kazadan göçmen trajedisi çıktı. Mültecileri taşıyan minibüs direğe çarpıp alev aldı. Yola savrulanlara ise yine göçmenleri taşıyan başka bir minibüs çarptı" ifadeleri, şoförün sorumluluğunu arttırıcı bir işlev görmektedir. Ayrıca "göçmenlerin kaderi ölümdür" anlamının çıkmasına da yardım etmiştir. Bu anlamları güçlendirmiştir. "Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde fıstık toplayacak mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet ile Suriye'deki kamplara yemek bırakan özel bir

yemek şirketine ait minibüsün kafa kafaya çarpışması sonucu meydana gelen kazada 2'si çocuk 8 kişi öldü, 19 kişi de yaralandı" anlatısında aktif yapı, trafik olayından kaçılamayacağı yönünde bir anlam çıkmasına katkı vermiştir. Bu türden örnekleri arttırmak mümkündür. Bu yönde çok sayıda örnek bulunmaktadır. Sonuçta bu cümleler ideolojik üretimin hem kaynağı hem de destekçisi olmuştur.

Gazete açısından pasif yapılı cümleler de önem taşımaktadır. "Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi." Bu ifade de tek bir kaynak gösterilmeyerek devletin ilgili tüm organları görevlerini yapıyor şeklinde sunulmuştur. "Kurtarma çalışmaları nedeniyle, karayolu trafiğe kapatıldı." Burada polis ve jandarmanın her ikisi de görevsel olarak sunulmuştur. "Göçmenlerin cenazeleri, soğuk hava deposuna konuldu" cümlesinde de görevin yapıldığına ilişkin bir vurgu bulunmaktadır. "Kaza sonrası çıkan yangına, mazota katılan '10 numara yağ'ın neden olduğu ileri sürüldü" ifadesi şoföre ilişkin bir vurguyu içermektedir. Aynı durum şu cümle için de geçerlidir: "Bu minibüsün, kaza yapan araçla yarıştığı iddia edildi." Şu cümle de güvenlik güçlerinin her zaman görevlerinin başında olduğunu anımsatan bir cümledir: "Erzurum'a gitmek isteyen ve yanan minibüstekilerle birlikte hareket ettikleri belirtilen, Mehmet K. yönetimindeki minibüste bulunan 13 kaçak da, güvenlik güçlerince yakalandı. Bu kişilerin, alev alan minibüste yaralananlara yardım etmek için bulundukları aracın camlarını kırarak indiği belirtildi." Bu örnekleri de arttırmak münkündür. Pasif yapılı cümleler de ideolojik üretime konu olmuştur.

Sözcük seçimlerine bakıldığında ilk elde "kaza" sözcüğünün kullanımına bakmak gerekir. Kaza sözcüğünün anlamı şöyledir: "Can veya mal kaybına, zararına neden olan kötü olay." Gerçekten de can ve mal kaybı olmaktadır. Kazanın bir de rastlantısal olma durumunu çağrıştıran hali bulunmaktadır anlamsal olarak. Gazeteler kaza sözcüğünü kullanarak rastlantısal olmayan trafik olaylarında sorumluluğu bulunanları, kısacası devleti meşrulaştırmıştır. Bunun dışında "savaş mağdurları" gibi acındırmaya dayanan ifadeler de yer almaktadır. Gerçekten onlar savaş mağduru olabilirler. Ancak haberde buna ilişkin vurgu, onlara ilişkin bir acıma durumu yaratmaya dönüktür. "Ölüm yakalarında" ifadesi de onların kaderinin çizildiğine ilişkin bir anlamı çağrıştırmaktadır. "Göçmen trajedisi, mülteciler, kaçak yolla Türkiye'ye gelen göçmenler" gibi ifadeler hep ayrımcı bir dili göstermektedir. Ancak asıl önemlisi onların kaderi ölümdür anlamını beraberinde getirmektedir. Burası önemlidir. Facia sözcüğü ise olaylara doğallık katmaktadır. Facia, afet ve felaket sözcükleriyle akraba sözcüktür. Bu da olayların doğal

bir süreci ifade ettiğini ifade etmektedir. “Can pazarı, kontrolünü kaybettiği” gibi ifadeler de sırasıyla olaya haber değeri atfetmeyle ve olayın kişiselleştirilmesiyle ilgilidir.

Şu alıntıda yerel bağdaşıklık bakımından uygun örnekler bulunmaktadır: “Iğdır’daki kazadan göçmen trajedisi çıktı. Mültecileri taşıyan minibüs direğe çarpıp alev aldı. Yola savrulanlara ise yine göçmenleri taşıyan başka bir minibüs çarptı. Iğdır’da, kaçak yollarla Türkiye’ye gelen göçmenleri taşıyan minibüsün aydınlatma direğine çarparak alev alması sonucu meydana gelen faciada, 17 kişi öldü, 36 kişi de yaralandı. Göçmenlerin cenazeleri, soğuk hava deposuna konuldu. 14 kişi kapasiteli minibüse 50’den fazla kişinin bindiği belirlenirken, kaza sonrası çıkan yangına, mazota katılan ‘10 numara yağ’ın neden olduğu ileri sürüldü”.

Örnekte nedensel, işlevsel ve referansal ilişkiler bulunmaktadır. Cümleler arasında nedensel ilişkilerin kurulması, cümlelerin anlamsal bakımdan işlevsel olması, anlamsal bir buzdağının oluşması buna kanıttır. Ayrıca spesifikleştirme, anlamsal uyum, yorum ve örnek de bulunmaktadır. Sayısal ifadeler spesifikleştirme örneğidir. “Iğdır’daki kazadan göçmen trajedisi çıktı” kullanımı hem örnek hem de yoruma ilişkin bir ifadedir.

Retorik açısından ise çok sayıda sayısal bilgi inandırıcılık için kullanılmıştır. Örneğin “Kazada, biri hastanede olmak üzere 3’ü çocuk 9 kişi öldü, 2’si ağır 38 kişi de yaralandı” şeklindeki ifadeler hemen tüm haberlerde yer almaktadır. “Hastanedeki görgü tanıkları, yaralıların akaryakıt koktuğunu söyledi” ifadesi ise tam da görgü tanıklarından haberin inandırıcılığını kurmak için alınan görüşlere örnektir.

3.3.2. Hürriyet gazetesi

Hürriyet gazetesinde devleti görevsel gösteren çok sayıda aktif yapıda cümle yer almaktadır. Onlardan bir tanesi şudur: “Kazada, biri hastanede olmak üzere 3’ü çocuk 9 kişi öldü, 2’si ağır 28 kişi de yaralandı. Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri büyük çaba harcadı.” Bu cümlede devletin kurumları olan itfaiye ve jandarma üzerinden devlet görevini yapmıştır anlamı yaratılarak meşrulaştırılmıştır. Şu cümlede de yolların güvenliğini alması gereken devlet, bu görevini yapmıyor üzerinden sorumlu gösterileceğine trafik olayının nedeni kötü hava koşullarına bağlanmıştır: “Muş, Sivas ve Konya’da yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 3 yolcu otobüsü kaza yaptı. Kazalarda 6 kişi yaşamını yitirirken toplam 78 kişi de yaralandı. Hatay’dan Muş’a giden Adnan Öletaş yönetimindeki Lider Muş firmasına ait yolcu otobüsü, yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 08.00 sıralarında, Muş’a 50 kilometre

uzaklıktaki Solhan mevkiinde kontrolden çıkıp, dereye uçtu. Kazada ilk belirlemelere göre 6 kişi öldü, 24 kişi de yaralandı." Şoförü hatalı gösteren ve kişiselleştirme yapan aktif cümleler de bulunmaktadır. Verilecek örnekte ağaca çarpma dolayısıyla dolaylı yoldan şoför hatalı gösterilmiştir: "Ankara'dan yarıyıl tatilinde çocuklarıyla birlikte güzel bir hafta sonu gezisi için Uludağ turuna gidenleri taşıyan Muhsin Ö. (51) yönetimindeki 06 FL 644 plakalı Kartallar Gezi firmasına ait tur otobüsü Eskişehir'de yol kenarındaki ağaçlara çarptı."

Bütün bu cümleler ideolojik üretime konu olmuştur. Pasif yapıyla kullanılan ve ideolojik üretime konu olan çok sayıda cümle de bulunmaktadır. "Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi." Bu cümlede devlet sorumlu değil, görevsel sunulmuş ve ideolojik üretim yapılmıştır. Aynı durum şu cümlede de görülmektedir: "Bölgede geniş güvenlik önlemleri alınırken, kurtarma çalışmaları nedeniyle karayolu trafiğe kapatıldı." Göçmen vurgusu yapılan bir cümlede de ideolojik üretim yapıldığı önerilebilir: "Yaralılar, Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Otobüsteki yolcuların, Irak'taki iç karışıklıktan kaçarak önce Suriye'ye, ardından da Türkiye'ye sığınan ve ülkelerine dönmeye çalışan Iraklı Türkmenler olduğu tespit edildi." Aynı durum şu cümlede de görülmektedir. Burada kişiselleştirme de yapılmaktadır: "Kazadan sonra otobüsün iki şoförü de gözaltına alındı."

Sözcük seçimlerine bakıldığında da ideolojik üretim yapıldığını anlamak mümkün olmaktadır. "Kaçarak, sığınan, kaçak göçmenler, mülteciler" gibi ifadeler hep göçmen olarak tanımlanan insanları çağrıştırmaktadır. Gazete onlara yönelik ayrımcı bir dil kullanmıştır. Trafik kazası ifadesi olayı kaderci bir yöne dönüştürmektedir. Şoför düzanlamıyla kullanılmaktadır. Ancak hep suçlamak için vurgulanmaktadır. Bu sözcüğe bir kişiselleştirme konusu yapmak için yer verilmektedir.

Yerel bağdaşıklık için nedensel ilişki, işlevsel ilişki ve referansal ilişki cümleler arasında ve içinde görülmektedir. Aynı zamanda örnek, uyum, zıtlık, spesifikleştirme ve yorum da kullanılmıştır: "Uykuda facia, Samsun-Şanlıurfa seferini yapan, Çetiner Çetin (34) yönetimindeki Kamil Koç firmasına ait 55 JA 466 plakalı yolcu otobüsü, dün gece 03.00 sıralarına yolcular uykudayken Kahramanmaraş-Kayseri karayolunun Mehmet Bet Mahallesi mevkiinde yoldan çıkarak devrildi. Kazada Sami Demir (44), Selahattin Turan (20), Ahmet Karakuş (51), Hüseyin Hint (63), Şengül Uysal (53), Doğancan Türk (25) ve Bilgin Demir (19) olay yerinde öldü. 24 kişi yaralandı. Yaralılar ambulanslarla

götürüldükleri Kahramanmaraş'taki çeşitli hastanelerde tedavi altına alınırken olay yerinde ölen yolculardan Selahattin Turan'ın asker, Ahmet Karakuş'un ise Şırnak'ta görevli polis memuru olduğu öğrenildi."

Haberin retoriğinde inandırıcılık sağlamak için görgü tanıklarından alıntılar yapılmaktadır. Hürriyet gazetesi de bunu gerçekleştirmiştir. Şu örnekte bu durum görülmektedir: Kazada yaralanan Nilgün Sarıkaya, "Ne bir fren oldu ne bağırma sesi. Birden girdik. Kayma da olmadı. Buzlanma yoktu. Araç kullandığımız için bunu bilebiliyoruz. Kesinlikle şoför uyudu. Ben en başından beri uyudu dedim polislere, her kese" dedi. Yolculardan Ayşe Yıldırım da "Mola yerinden ayrıldık. Yarım saat sonra oldu. Köpek çıkmasıyla alakası yok. Araba sendeledi. Çarptı. Bildiğiniz uyudu şoför. Köpek çıksa kornaya basılır, fren yapılır. Hiçbiri yok" diye konuştu. Kaza sırasında arka koltuklarda oturan yolculardan Mustafa Mumcu ise şunları söyledi: "Şoförün arkasında oturan arkadaş görmüş. O da 'Şoför uyudu, o hızla yalpalayıp ağaca vurdu' diyor." Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak ve İl Emniyet Müdürü Engin Dinç kaza yerinde incelemelerde bulundu, yaralıları hastanede ziyaret etti. Vali Çakacak, "Yol boş, 3 şeritli, bir de kurtarma şeridi olmak üzere geniş bir yol. Yol ışıklandırılmış… Buzlanma da görmedik" dedi.

Öte yandan çok sayıda sayısal ifade ve olay yeri tarifi inandırıcı bilgi olarak kullanılmıştır: "İstanbul'dan Irak'ın Erbil kentine giden Irak plakalı yolcu otobüsü, Habur-Silopi arasındaki çevre yolunun 6'ıncı kilometresinde dün sabah henüz belirlenemeyen bir nedenle şarampole yuvarlandı. Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada, biri hastanede olmak üzere 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 2'si ağır 28 kişi de yaralandı."

3.3.3. Sabah gazetesi

Sabah gazetesinde şu örnek sırasıyla aktif ve pasif cümle yapısı bakımından örnek olmuştur. Burada şoför hatalı olarak sunulmuştur denebilir: "Gaziantep İslahiye'de kontrolden çıkan otomobil, koyun sürüsüne daldı. Kazada, çoban Süleyman Polat (35) yaşamını yitirdi. Denizli Çivril'de, otomobille çarpışan motosikletin sürücüsü H. İbrahim Bahadır, Karabük'te ağaca çarpan otomobilin şoförü Emrah B., Sakarya'da ise devrilen beton mikserinin sürücüsü Ali Pekgöz (36) öldü." "Hastaneye kaldırılan yaralılardan, otomobilin sürücüsü Mustafa Demir ile 1,5 yaşındaki yeğeni Bekir Demir, kurtarılamadı. Yaralılardan 5 aylık hamile Emine Demir'in karnında ölen bebeği de ameliyatla alındı."

Sözcük seçimleri açısından yukarıda açıklaması yapılan "Katliam gibi kaza" ifadesi anlamlı görülmektedir. "Feci kaza, göçmen ve polis" gibi sözcükler de sık sık kullanılmıştır. Bunların yanı sıra şu paragraf hem retorik hem de yerel bağdaşıklık için örnektir. Nitekim yaşlar belirtilmiş ve cümleler arasında nedensel, işlevsel, referansal ilişki kurulmuştur. Alıntı aynı zamanda örnek, uyum, zıtlık, spesifikleştirme ve yoruma da örnektir. "Çorum'da dün yaşanan trafik kazası, bir aileyi yok etti. Bayat ilçesinde yaşayan ve itfaiyede çalışan İrfan Ünlü (40) bayram tatilinde ailesini de alarak, Kahramanmaraş'taki bir yakılarının nişanına gitti. Önceki gün Bayat'a dönmek üzere yola çıkan İrfan Ünlü'nün kullandığı otomobil, Çorum İskilip'e bağlı Karaburun köyü yakınlarında, Mehmet Yücetürk yönetimindeki TIR'la kafa kafaya çarpıştı. Hurdaya dönen otomobilin sürücüsü İrfan Ünlü ile yanında bulunan eşi Ayşegül (37), çocukları Samet (13) ve Mustafa Semih (11) ile kardeşi Mustafa Ünlü (20) hayatını kaybetti. Ünal ailesinin 5 ferdi dün Bayat ilçesindeki cenaze töreninin ardından ilçe mezarlığında toprağa verildi."

Bu alıntıda da görgü tanıklarının ifadeleri yer almaktadır: "Yolcular ise şoförün uyuduğunu öne sürdü. Ayşe Yıldırım, 'Kaza, saat 04.00 sıralarında, mola yerinden ayrıldıktan yarım saat sonra oldu. Şoför uyudu. Otobüs sendeledi ve çarptık. Köpek çıksa kornaya basar, fren yapardı'. Nilgün Sarıkaya: 'Biz dört arkadaştık ve o esnada uyanıktık. Otobüsün içi de sessizdi. Ne bir fren oldu ne bağırma sesi oldu. Kayma da olmadı. Zaten buzlanma yoktu. Kesinlikle şoför uyudu.' Mustafa Mumcu: 'En arkada oturuyordum. Şoförün arkasında oturan arkadaş 'şoför uyudu, o hızla yalpalayıp ağaca vurdu' diyor.' Perihan Demetgül: 'Düz yolda giderken birden, soldan taraftan sağa sürüklendiğimizi hatırlıyorum'."

3.3.4. Yeni şafak gazetesi

Şu alıntı sırasıyla pasif ve aktif cümle yapısına örnektir: "Yaralanan Ertan Dönmez ile ambulansta bulunan ve kimliği henüz belirlenemeyen bir kişi, ambulansla Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı." "Görgü tanıkları, korkunç kazaya son rakam grubu henüz belirlenemeyen 38 KY plakalı beyaz renkli bir otomobilin yol açtığını öne sürdü. Polis, trafik magandasını yakalamak için alarma geçti. Bu arada İstanbul'dan Tunceli'ye götürülen ambulanstaki cenaze, yakınları tarafından alındı. Kazayla ilgili soruşturma sürüyor."

Yeni Şafak gazetesi ayrıca, “sığınmacı, mülteci, feci kaza” gibi ifadeleri de sıklıkla kullanmıştır. Verilecek şu alıntıda, yerel bağdaşıklık ve retorik örnekleri görülmektedir: “Kazanın ardından araçta tam bir can pazarı yaşandı. Feci manzarayı görenler yardım istedi. İhbarın ardından olay yerine çok sayıda ambulans ve itfaiye ekibi sevk edildi. Katliam gibi kazada Ecem Bek (17), Elif Altıntepe (42), Feride Çağatay (48), Serpil Tamer (44), Ayfer Ak (62), İdil Tamer (17), Munise Kayabaşı (66), Asuman Doğrul (68), Zekiye Ersin (53), Nejla Kaya (51) ve Hakan Erkul’un (52) feci şekilde can verirken, 44 kişi de yaralandı. Yaralılar, 112 Acil Servis ekiplerince kentteki çeşitli hastanelere kaldırıldı. 44 yaralıdan 29’u tedavilerinin adından taburcu edildi. Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak ve İl Emniyet Müdürü Engin Dinç kaza yerinde incelemelerde bulunduktan sonra yaralıları hastanede ziyaret etti. Çakacak, ‘Yol boş, 3 şeritli, bir de kurtarma şeridi olmak üzere geniş bir yol. Yol ışıklandırılmış. Sabah Emniyet Müdürümüz ve diğer tüm kurtarma ekiplerimizle yolda buzlanma görmedik. Dolayısıyla farklı sebepleri olabilir. Arkadaşlarımız kazanın sebebini araştırıyor. Cumhuriyet Başsavcılığımız konuyla ilgili soruşturma başlattı. Şoförler gözaltına alındı’ diye konuştu.”

Burada son olarak dört gazetenin de olaylarla ilgili büyük fotoğraflar kullandığını, bu fotoğrafların haber metinleriyle uyum içinde olduklarını ve inandırıcılık kattığını belirtmek yararlı olacaktır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın konusunu, 2018 yılı içinde Türkiye'de yaşanan beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunumu oluşturmaktadır. Bu gazetelerin yer verdiği haberler, Teun Adrian van Dijk'ın (1983) "makro-mikro" modeli kullanılarak çözümlenmiştir.

Çalışmanın temel amacı, 2018 yılında yaşanan beş ve üzeri ölümlü karayolu trafik olaylarının Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak gazetelerinde sunulan haberlerinin söyleminde ideolojik üretim yapılıp yapılmadığını ortaya çıkarmaktır. Çalışmanın kuramsal temelinde Teun Adrian van Dijk'ın bir eleştirel söylem çalışması yaklaşımı olan sosyobilişsel söylem çözümlemesi yaklaşımı tanımlanmıştır. Yöntem açıklandıktan sonra çözümlemeye geçilmiştir. Çözümlemeden önce haberlerin genel özellikleri belirtilmiştir. Çözümlemede alfabetik sıra izlenmiş ve gazetelerin sunduğu ilgili haberler makro ve mikro yapıya göre incelenmiştir.

Eleştirel söylem çözümlemesi insani ve sosyal bilimler içinde şekillenmiş bir çalışma alanıdır ve aynı zamanda söylem çözümlemesinin bir alt dalıdır (Özer, 2018). Eleştirel söylem çalışmaları, ideolojiyi merkeze alarak, toplumsal iktidarın dilsel pratikler aracılığıyla nasıl gerçekleştiği üzerinde durmaktadır (Karaduman, 2017). Eleştirel söylem çözümlemesini başlatanlar da diğer disiplinlerden etkilenmelerine karşın, bu gerçeğin bilincinde dilbilimciler olarak, dilbilimsel incelemeyi öncelikli olarak benimsemişlerdir. Başka bir deyişle, dilbilim eleştirel söylem çözümlemesinde temel alandır (Büyükkantarcıoğlu, 2012). Eleştirel söylem çözümlemesi disiplinler arası ve sorun uyumlu bir söylem çözümlemesi olarak tanımlanabilir (Wodak, 2014, s. 302). Eleştirel söylem çözümlemesinin amacı, adaletsizliğe uğramışlara ve adaletsizliğin sonuçlarının kurbanları olan kitlelere destek vermektir (van Dijk, 2009).

Bu alanda öne çıkanlar olarak Teun A. van Dijk, Norman Fairclough, Teo van Leeuwen ve Ruth Wodak isimleri önerilebilir (Özer, 2015). Onlara, Gunter Kress de eklenebilmektedir. Ancak o daha sonra alandan çekilmiştir (Özer, 2018). Söz konusu düşünürler ve eleştirel söylem çözümlemesi içindeki bazı akademisyenlerin kullandığı sözcük dağarcığı, bazı nosyonları kapsamaktadır. Bunlar; "güç, egemenlik, ideoloji, hegomonya, sınıf, toplumsal cinsiyet, ırk, ayrımcılık, çıkarlar, yeniden üretim, kurumlar, sosyal yapılar ve sosyal düzen"dir (Özer, 2015).

Eleştirel söylem akademisyenleri, sosyal ve politik bilim insanları olmaları kadar, sosyal aktivist ve eleştirici de olmalıdırlar (van Dijk, 1993, s. 253). Eleştirel söylem çözümlemesi, eleştirel kuramlar gibi özdüşünüm aracılığıyla egemenliğin formlarından insanlığı kurtaracak eleştirel bilgiyi üretmek ve taşımak istemektedir. Bunun yanında, eleştirel söylem çözümlemesi, eleştirel kurama iliştirilmiş ve geçtiğimiz otuz yıl içerisinde geliştirilmiş bir paradigmadır (Wodak, Meyer, 2009).

Eleştirel söylem çözümlemesi, öncelikle söylemin kendisinden kaynaklanan ya da sonuçlanan eşitsizliğin, haksızlığın ve iktidarın kötüye kullanılmasının söylemsel boyutları ile ilgilenmektedir (van Dijk, 1993, s. 252). Van Dijk'a göre (2009, s. 63) eleştirel söylem çalışan akademisyenler, söylemin sosyal egemenliği üretim ve yeniden üretim yollarıyla ilgilidir. Bir başka değişle bir grubun diğerleri üzerinde gücü kötüye kullanımı ve egemenlik altındaki grupların kötüye kullanımlara karşı nasıl direnecekleri ile ilgilidirler. Akademisyenler, gücün kötüye kullanımından kaynaklanan eşitsizliğin farklı formlarını, kamu metin ve konuşmaları tarafından oluşturulan ciddi sosyal sorunların anlaşılması ve çözülmesi için katkı vermektedirler. "Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem pratiklerinin çözümlenmesi sürecinin kendisinin de politik bir amaca yönelik olduğunu görür: Çözümleyicinin nihai hedefi sadece bilimsel olamaz; aynı zamanda var olan güç ve hâkimiyet ilişkilerini dönüştürecek toplumsal ve politik bir etkinin de yaratılmasını gerekli görür" (Dursun, 2013, s. 75). Bu gerekçelerle bir metnin eleştirel söylem çözümlemesi yapılırken mutlaka bağlamı göz önüne alınmalıdır. Elbette anlam, rastgele ya da kişiden kişiye değişen değil, dilbilimsel kavramlar üzerinden üretilen ideolojiden çıkmaktadır (Özer, 2018, s. 14).

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylem yapılarını tümüyle betimlemekten çok onları sosyal etkileşimin ve özellikle sosyal yapıların nitelikleri bakımından açıklamayı denemektedir. Daha özelde eleştirel söylem çözümlemesi, toplumdaki güç ve egemenlik ilişkilerini yasalaştıran, onaylayan, meşrulaştıran, yeniden üreten ve onlara karşı çıkan söylem yapıları yollarına odaklanmaktadır (Fairclough, 2013, s. 230). Eleştirel söylem çözümlemesi, özel ve kamu söylemi içerisinde yaygınlaşmış gücün kötüye kullanımının kabullenişini saptama, çözümleme ve aynı zamanda direnme ve engelleme yoluyla statükoyu sorunlaştırmak için tasarımlanmış bir disiplindir (Özer, 2018, s. 26).

Toplumda söylem çözümlemesinin rolüne bakıldığında eleştirel söylem çözümlemesi, söylemin, sosyal olarak duruma bağlı olduğu gibi sosyal olarak oluşturulduğuna da vurgu yapar. Üstelik söylem, modern toplumlarda bir anlaşılmaz güç

nesnesidir. Eleştirel söylem çözümlemesi, onu daha açık ve görünür hale getirmeyi amaçlar (Blommaert, Bulcaen, 2000). Bu arada eleştirel söylem çözümlemesi, baskıyı çözümlerken aynı zamanda eşitsiz güç ilişkilerine direnme olanaklarını da ortaya koymaya çalışır. Bu görüşe göre egemen yapılar yani anlamın üretimindeki ideoloji ve gücün etkileri gizlenir ve böylece doğal formlar haline dönüşür. Direnme ise yaratıcılık eylemleri içinde sabit söylemsel pratiklerin kırılması olarak görülür (Özer, 2018, s. 21).

Teun Adrian van Dijk, 1970'lerde çıktığı yolda dilbilim ve söylem, kendi ifadesiyle eleştirel söylem çalışması yapmış ve eleştirel söylem çözümlemesi içinde sosyobilişsel yaklaşımı geliştirmiştir (Özer, 2018, s. 117). Sosyobilişsel söylem çalışmaları, sosyal gruplar ve toplulukların üyelerini inceler. İletişimsel durumun güncel katılımcıları olarak dil kullanıcılarının tutumları ve ideolojilerini ele alır ve dil kullanıcılarının paylaşılmış sosyal bilgileri ve süregiden iletişimsel ortak paydasıyla ilgilidir (van Dijk, 2017, s. 3).

Eleştirel söylem çalışmaları çerçevesinde, sosyobilişsel yaklaşım Söylem-Biliş-Toplum üçgeni ile karakterize edilmektedir. Eleştirel söylem çalışmalarındaki bütün yaklaşımlar söylem ve toplum arasındaki ilişkileri araştırmasına karşın, sosyobilişsel yaklaşım bu tür ilişkilerin bilişsel olarak aracılık ettiğini ileri sürmektedir. Söylem yapıları ve sosyal yapılar farklı doğalara sahiptir ve dil kullanıcılarının sadece bireyler ve sosyal üyeler olarak zihinsel temsilleri ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle sosyal etkileşim, sosyal durumlar ve sosyal yapılar yalnızca metni etkileyebilir ve insanların bu tür sosyal çevrelerin yorumlarıyla konuşabilir. Tam tersine söylem, sosyal etkileşimi ve sosyal yapıları, zihinsel modeller, bilgi, tutumlar ve ideolojilerin aynı bilişsel arayüzü ile etkileyebilir (van Dijk, 2015a, s. 64). Özetle söylendiğinde öteki eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımları, sosyal yapılar ile söylem yapıları arasındaki ilişkilere bakarken, van Dijk'ın sosyobilişsel eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı buna bilişsel boyutu da eklemektedir. Bir başka ifadeyle söylem biliş ve sosyal yapı arasındaki ilişki, van Dijk için oldukça fazla önem taşımaktadır. Onun yaklaşımını farklı kılan da bilişsel boyutun devreye sokulmasıdır.

Sosyobilişsel yaklaşım, söylem ve toplum gibi farklı yapılar arasında doğrudan bir bağlantı olmadığını ve sosyal ya da politik yapıların sadece metni etkileyebileceğini ve dil kullanıcılarının akıllarıyla konuşabileceğini ortaya koymaktadır. Sosyal üyeler hem sosyal yapıları hem de zihinsel yapıdaki söylem yapılarını temsil etmektedirler ve böylece gerçek metin ve konuşmadan önce bunları zihinsel olarak ilişkilendirebilmektedirler (van Dijk, 2017).

Van Dijk'a göre pek çok söylemin doğrudan iletişimsel niyeti, konuşmacıların/yazarların zihinsel modelinin aktarılmasıdır. Bununla birlikte, dinleyiciler/okuyucular, kendi zihinsel modelleri açısından, bu söylemin oldukça "farklı" yorumunu yapmaktadırlar. İnsanların, iletişime geçenlerin söylemin sonrasında biraz hatırladığı şey, konuşmacı ya da yazar tarafından aslında söylenen ya da kastedilenlerin değil, zihinsel söylem modellerinin parçalarıdır. Bu aşamada genellikle ana konuları temsil eden sadece üst düzey makro yapı dikkati çekmektedir (van Dijk, 2017, s. 6).

Anlamsal makro yapı olarak küresel konular veya temalar veya çerçeveler vb. altta yatan zihinsel modellerin makro yapıları olarak planlanmakta, yorumlanmakta ve sıralı çevrimiçi üretimi veya cümlelerin yerel anlamlarının yorumlanmasını kontrol etmektedir (van Dijk, 2017, s. 11). Dolayısıyla bir metnin anlamı, kullanılan başlıklar ve özetlerden başlamaktadır. Nitekim başlık metinden çıkarılmakta, özet ise metni temsil etmektedir.

Sosyobilişsel söylem çalışmaları, sosyal gruplar ve toplulukların yerlerini incelemektedir. Bu inceleme içeriğinde, iletişimsel durumun katılımcıları olarak dil kullanıcılarının tutumları ve ideolojilerini ele almaktadır. Dil kullanıcılarının paylaşılmış sosyal bilgileri ve süregiden iletişimsel ortak paydası ile ilgilidir (van Dijk, 2017, s. 3).

Van Dijk'ın sosyobilişsel yaklaşımını, önemle üzerinde durduğu bazı kavramlar ise "söylem ve ideoloji, bilgi, sosyal biliş, biliş ve bağlam"dır. Dolayısıyla çalışmanın yönteminde Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi modeli olan "makro yapı ve mikro yapı" modeli kullanılmıştır. Van Dijk, haber anlatısını "sentaktik" ve "semantik"ten oluşan iki ayrı dilsel çözümleme türünde ele almaktadır. Haber sentaksı kullanılan cümlelerin gramatik yapılarıdır. Semantik ise sözcüklerin, cümlelerin ve dolayısıyla bütün söylemin anlamına yöneliktir.

Van Dijk'ın söylem çözümlemesi modelinin iki bölümü bulunmaktadır. Bu bölümler, "makro ve mikro" yapılardır. Makro yapı olarak adlandırılan bölüm ise iki alt başlığa sahiptir. Söz konusu başlıklar "tematik çözümleme ve şematik çözümleme"dir (Özer, 2018).

Başlık ve haber girişi, metne giriş görevini yürütmektedir. Dolayısıyla metnin makro yapısının anlamını ifade etmek zorundadır. Nitekim ana olay, katılımlar ve zaman girişte yer almakta ve özetleme ile giriş birlikte şemanın daha üst seviyesini göstermektedir (van Dijk, 1983, s. 12). Aynı zamanda bu şemaya metin de dahildir. Şemanın üst seviyesinde yer alan başlık ve haber girişlerinden haberin temasını öğrenmek de mümkündür. Makro yapı çözümlemesinin tematik unsurları; başlıklar, haber girişleri,

ana olay, haber kaynakları, ardalan ve bağlam bilgisi, olay taraflarının olayları değerlendirmesi gibi başlıklardır. Ayrıca fotoğraflar da tematik yapı unsuru olarak ele alınabilir (Özer, 2018).

Mikro yapı çözümlemesinde ise sentaktik çözümleme, yerel bağdaşıklık, sözcük seçimleri ve retorik çözümlemeleri yapılmaktadır (Özer, 2018).

Çalışmaya katılan dört gazetenin (Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah ve Yeni Şafak) trafik olaylarını sunduğu haberler ayrı ayrı çözümlenmemiştir. Makro yapı çözümlemesinde başlıklar ve haber girişi ele alınmıştır. Burada ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalan ve bağlam bilgisi, haber kaynakları, olay taraflarının açıklamaları gibi unsurlar boyunca çözümlemeler yapılmıştır. Söz konusu çözümlemeler, van Dijk (1991) ve Özer (2018) çözümlemelerine paralel gerçekleştirilmiştir. Gazete bazında çözümleme mikro çözümleme için de geçerlidir. Burada da sentaktik çözümleme açısından gazetelerin olayları sunarken kullandığı yüklem yapılarına bakılarak anlamlandırma yapılmıştır. Sözcük seçimleri önemlidir ve gazetelerin haberlerde kullandığı sözcükler açısından yorum getirilmiştir. Daha sonra yerel bağdaşıklık bakımından çözümlemeye gidilmiştir. Bu yapıldıktan sonra da fotoğraf, görgü tanıklarının ifadeleri ve inandırıcı ögeler (retorik unsurlar) ele alınmıştır. Elde edilen sonuçları gazete bazında açıklamak yararlı olacaktır:

Cumhuriyet gazetesinin trafik olaylarını sunduğu haberlere genel olarak bakıldığında makro yapının özelliklerini taşıdıklarını söylemek mümkündür. Tematik yapıda ana temanın ortaya konması, ana olayın sunumunun girişlerde yapılması, örtük alıntı bağlamında kaynağa dayalı unsurlar, ardalan ve bağlam bilgisinin yetersizliği, belli bir sonuç ya da sonuçların çıkarılması, olay taraflarının kısmen de olsa olaya getirdiği yorumlar bunlar arasında yer almaktadır.

Başlıklara bakıldığında, trafik olaylarının Türkiye'de önü alınamaz bir sorunmuş gibi sunulduğu görünmektedir. Haberlerin bir kısmında, birden çok trafik olayı birlikte sunulmuştur. Haber başlıkları aracılığıyla spesifikleştirme yapıldığı da görülmektedir. Haber metniyle başlıklar birbirleriyle uyumludur. Nitekim van Dijk'a (1983; 1988a; 1988b) göre başlıklar metinden üretilmektedir.

Haber metinlerine bakıldığında ana olayın girişte sunulduğu anlaşılmaktadır. Burada olaylara ilişkin eleştiri yapılabilecek unsurlar bulunmaktadır. Ancak gazete bunlarla ilgilenmemektedir. Gazete için önemli olan olayın ne olduğudur. Haberde en ince ayrıntısına kadar ana olay sunulmaktadır. Haber metinlerine bakıldığında, ölenlerin

yaşları, neden öldükleri gibi ayrıntılar bulunmaktadır. Gazete olayın "gerçek neden ve nasılıyla" ilgileneceğine haber metnini ayrıntılarla boğmaktadır.

Bu tür olaylar için yapılan haberlerde yetkililerden ya da görgü tanıklarından alınan bilgiler eşliğinde olayın oluşuna ilişkin önceki olay bilgisi de dahil ardalan bilgisi verilebilir. Ancak haberlere bakıldığında yeterince verilmediği saptanmaktadır. Bağlam bilgisi zaten yoktur. Olaylar düzanlamlı bir bağlama oturtulmuş, asıl tartışılması gereken noktalar gözlerden uzak tutulmuştur. Her trafik olayının derinlerde yatan bir nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler rastlantısal değildir. Gazete bunlarla ilgileneceğine, düzanlamlı bilgilere başvurarak ve örnekler vererek olayı inandırmaya çalışmıştır. Elbette devletin bu tür olaylarda sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca acımasız kapitalizmin de sorumluluğu bulunmaktadır.

Bu noktada önemli olan, trafik olaylarının neden yaşandığıdır. Bu, haberlerde genellikle "uyuma, hatalı sollama, olumsuz hava koşulları" vs. gibi nedenlerle açıklanmaktadır. Gerçekten böyle midir? Trafik olaylarının nedenleri ekonomik, sosyal, kültürel, eğitimsel, hatta politiktir. Dolayısıyla hatalı sollama, uyuma gibi nedenler görünendir, yüzeyde olandır. Derinlerde yatan nedenler açısından devletin görevsel olması gerekmektedir ama olmamaktadır. Buna karşın haberlerde devlet, organları vasıtasıyla görevsel olarak sunulmaktadır. Bunlar tartışılması gerekenlerdir. Ancak gazete, haberlerde ölenlerin isimlerini vermekle yetinmektedir. Bunu da önemli görerek ölenlerin olay yerinde mi yoksa hastanede mi öldüğünü ekleyerek yapmaktadır. Bu belki de önemlidir ama olmazsa olmaz değildir. Açıkçası toplumsal sorumluluğu ile ne kadar ilgilidir tartışılır. Başka bir deyişle gazetenin toplumsal rolünü yerine getirdiğini söylemek güçtür. Bütün bunlar haberlerde ideolojik üretim yapıldığını göstermektedir.

Olaylarda ardalan bilgisi de zayıf kalmaktadır. Örneğin, otobüsün nereden nereye gittiği bilgisinin verilmesi ardalan bilgisi olamaz. Olsa bile yeterli değildir. Bu nedenle olaylar da gerçek bağlamlarına oturmamaktadır. Ayrıca güvenlik görevlilerinin görevlerini yaptıklarına ilişkin vurgu da açıktan ya da örtük olarak bulunmaktadır. Her bir haberde spesifikleştirme yapılmaktadır. Başlıklar yorum da içermektedir. Örneğin sabaha karşı facia ifadesi bir yorumdur. Elbette katliam gibi kaza ifadesi de aynı şekilde yorum içermektedir. Kazadan kaçamadılar da aynı şekilde yorum özelliği taşımaktadır. Örnekler oldukça fazla bulunmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin mikro yapı çözümlemesinde, cümlelerin aktif ya da pasif yapıyla kullanılmasının haberlerde ideolojik üretime neden olduğu ortaya çıkmıştır.

Genellikle sorunlu olaylarda güvenlik güçlerini gizleyen yüklemler kullanılmakta, bir başka deyişle onları anlatan cümleler pasif yapıyla sunulmaktadır. Gazete açısından pasif yapılı cümleler önem taşımaktadır. "Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi." Bu ifade de tek bir kaynak gösterilmeyerek devletin ilgili tüm organları görevlerini yapıyor şeklinde sunulmuştur.

Sözcük seçimlerine bakıldığında ilk elde "kaza" sözcüğünün kullanımına bakmak gerekir. Kaza sözcüğünün anlamı şöyledir: "Can veya mal kaybına, zararına neden olan kötü olay." Gerçekten de can ve mal kaybı olmaktadır. Kazanın bir de rastlantısal olma durumunu çağrıştıran hali bulunmaktadır anlamsal olarak. Gazeteler kaza sözcüğünü kullanarak rastlantısal olmayan trafik olaylarında sorumluluğu bulunanları kısacası devleti meşrulaştırmıştır.

Yerel bağdaşıklık bakımından da uygun örnekler bulunmaktadır. Bu örneklerde nedensel, işlevsel ve referansal ilişkiler bulunmaktadır. Cümleler arasında nedensel ilişkilerin kurulması, cümlelerin anlamsal bakımdan işlevsel olması, anlamsal bir buzdağının oluşması buna kanıttır. Ayrıca spesifikleştirme, anlamsal uyum, yorum ve örnek de bulunmaktadır. Retorik açısından ise çok sayıda sayısal bilgi inandırıcılık için kullanılmıştır. Örneğin "Kazada, biri hastanede olmak üzere 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 2'si ağır 38 kişi de yaralandı" şeklindeki ifadeler hemen tüm haberlerde yer almaktadır. Bunun yanı sıra görgü tanıklarının ifadelerine sıkça başvurulmuştur.

Hürriyet gazetesinin sunduğu haberlerin başlıklarına bakıldığında, gazetenin trafik olaylarını sunarken gerekçeler sunduğunu söylemek mümkündür. Bu gerekçelere örnek vermek gerekirse "otobüsün yoldan çıkmasının nedeni henüz belirlenememiş, kazanın olması yoğun tipiye bağlanmış, kullanılan yağın kalitesizliğine değinilmiş"tir. Gerekçeler gösterilmiş olsa da son kertede sorun gelip şoföre dayandırılmaktadır. Dolayısıyla bütün bu başlıkların sorunu kişiselleştirdiğini önermek doğru olacaktır. Yeniden yazıldığında, otobüsü yoldan çıkaran şofördür, tipili havada araç kullanan da yine şofördür, uyuyan da elbette şofördür ve kötü yağ kullanarak otobüsün yanmasına neden olan da şofördür. Kuşkusuz haberlere konu olan olaylarda şoför hatası olabilir. Ancak sorunu kişiselleştirmek ve yalnızca şoföre indirgemek doğru değildir.

Gazete bu haberlerde olayı duyururken okuyucunun karşılaşacağı anlam çatısını örmektedir. Eylemli cümle kullanarak (yoldan çıktı, tipiden uçtu, şoför uyudu) olayın önemine vurgu yapmakta ve ciddiyetini arttırmaktadır. Olayı önemli hale getirirken,

indirgediği kişinin sorumluluğunu da yükseltmektedir. Sorumlu odur ve suçludur. Oysaki suçlu yaratmak gazetenin işi değildir.

Haberler makro kurallar aracılığıyla global bağdaşıklık sürecini tamamlamaktadır. Elbette bu yönelim, haberlerin iç işlerine girildiğinde daha da pekişmektedir. Örneğin makro kurallar açısından bakıldığında başlıkların kendi aralarında uyumluluk taşıdığını belirtmek mümkün olmaktadır.

Gazete, haberleri spesifikleştirme yaparak sunmakta ve gerçekten sorumlu olabilecekleri ekrandan uzaklaştırmaktadır. Aslında haber metninde görevlerini yapıyormuş (olaydan sonra gerçekten görevlerini yapıyor olabilirler) gibi gösterilen görevlilerin yanı sıra, belki de onları da içine alacak şekilde devletin yapması gerekenler olmalıdır. "Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri büyük çaba harca"mış olabilirler. Ancak bu, olay olduktan sonra yapılması gerekenlerdir. Elbette olay yaşanmadan önce de yapılması gerekenler bulunmaktadır. Yolların güvenliği, denetimler, trafik paydaşlarının eğitimi, şoförün sorumluluğunu arttırması vs… Bütün bunlar devletin, sosyal, kültürel, ekonomik, eğitimsel hatta politik bir sorun olarak kabul edilebilecek trafik olaylarını önlemek için yapması gerekenlerdir. Örneklerde başlık (üst başlık ve başlık) haber girişi uyumunun sağlandığı görülmektedir. Buna metni de eklemek doğru olacaktır. Nitekim başlıklar ve haber girişleri metinden oluşturulmaktadır.

Haber girişlerinde ise olaya ilişkin ayrıntılar verilmekte ve spesifikleştirme yapılarak olayın önemi arttırılmaktadır. Haberlerin sunumunun ideolojik bir sunuma kaydığını önermek yanlış olmayacaktır. Gazete olaya ilişkin bilgileri eksiksiz vermektedir. Ancak nedenini tartışmamaktadır. Kolayca suçlu saptanmaktadır. Açıktan ya da örtük olarak… Örneğin, devletin görevsel sunumu yapılırken, bu türden olayların gerçek nedeni tartışılmamaktadır.

Haber girişleri ile makro bir özetleme yapılmış ve "kazaların" nedenleri saptanmıştır. Haberlerin çatısı ise bu özetleme ile kurulmuştur ve olaya ilişkin sunulan nedenler somutlaştırılmış ve teke indirilmiştir. Haberlerin devamında sunulan yüklemler tekrarlanarak gazetenin dili ile yaşanan "kazalar" meşru kılınmış ve sıradanlaştırılmıştır denebilir.

Dikkat edileceği gibi haber metinlerinde de kişiselleştirme yapılmaktadır. Elbette bunun yapılması zorunludur. Çünkü van Dijk'ın da belirttiği gibi haber başlıkları ve haber girişleri haber metninden çıkarıldığı için bunlar arasındaki ilişki sadece biçimsel değildir.

Aynı zamanda anlamsal bir uyum da söz konusu olmaktadır. Uyumun sonunda da olayın sorumluluğu şoförlere indirgenmektedir. Haber metinlerinde de yine spesifikleştirme yapılmaya devam edilmektedir.

Haberlere genel olarak bakıldığında ardalan ve bağlam bilgilerinin verilmediği, ardalan bilgisinin verilmeye çalışıldığı kabul edilse bile yeterli olmadığı, olayların gerçek bağlamlarına oturtulmadığı anlaşılmaktadır.

Haberlerin genel durumuna bakıldığında başlıklar arasında uyum olduğunu, anlamın devleti meşrulaştıracak biçimde kapandığını söylemek mümkündür. Haberlerde önermeler arasında uyum, zıtlık, spesifikleştirme, yorum hep yapılmaktadır. Olaylar, düzanlamsal sonuçları bağlamında haber yapılmakta, onlara değer atfedilmekte, yananlamsal boyutta olayların doğurduğu kişiselleştirme üzerinden şoför suçludur ve devlet üzerine düşen görevi yapmaktadır mesajları bağlamında haber yapılmaktadır.

Hürriyet gazetesinde devleti görevsel gösteren çok sayıda aktif yapıda cümle yer almaktadır. Bütün bu cümleler ideolojik üretime konu olmuştur. Pasif yapıyla kullanılan ve ideolojik üretime konu olan çok sayıda cümle de bulunmaktadır. "Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi." Bu cümlede devlet sorumlu değil görevsel sunulmuş ve ideolojik üretim yapılmıştır. Gazete haberlerin sunumunda kişiselleştirme de yapmaktadır. Bu duruma örnek olarak "kazadan sonra otobüsün iki şoförü de gözaltına alındı" cümlesi söylenebilir.

Hürriyet gazetesinin sözcük seçimlerine bakıldığında da ideolojik üretim yapıldığını anlamak mümkün olmaktadır. "Kaçarak, sığınan, kaçak göçmenler, mülteciler" gibi ifadeler hep göçmen olarak tanımlanan insanları çağrıştırmaktadır ve gazetenin onlara yönelik ayrımcı bir dil kullandığını söylemek mümkündür.

Gazetenin haberlerinde yerel bağdaşıklık için nedensel ilişki, işlevsel ilişki ve referansal ilişki cümleler arasında ve içinde görülmektedir. Aynı zamanda örnek, uyum, zıtlık, spesifikleştirme ve yorum da kullanılmıştır.

Haberin retoriğinde inandırıcılık sağlamak için görgü tanıklarından alıntılar yapılmaktadır. Hürriyet gazetesi de bunu gerçekleştirmiştir. Şu örnekte bu durum görülmektedir: "Kazada yaralanan Nilgün Sarıkaya, 'Ne bir fren oldu ne bağırma sesi. Birden girdik. Kayma da olmadı. Buzlanma yoktu. Araç kullandığımız için bunu bilebiliyoruz. Kesinlikle şoför uyudu.'"

Sabah gazetesinin ele aldığı trafik olaylarını sunuş biçimi, Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerindeki sunumlardan daha nesnel, daha iyi ya da ideolojik üretimden kaçan biçimde değildir. Örneğin kişiselleştirme ve olayların sorumluluğunu şoföre indirgeme sorunu bu gazetenin sunumunda da bulunmaktadır. Haber girişlerinde olayların ayrıntıları verilmektedir. Haberlerin başlıklarında fiziksel, işlevsel ve içerik açısından bir uyum söz konusu olmaktadır. Başlıklar ve haber girişleri arasında da uyum bulunmaktadır. Ayrıca haber girişlerinde spesifikleştirme de yapılarak rakamlara yer verilmiştir.

Sabah gazetesinin sunduğu haberlerde, van Dijk'ın (1991) üzerinde durduğu "yorum, spesifikleştirme, zıtlık ve örnek"ten en fazla spesifiklerştirme ve örnek yöntemine başvurulmuştur. Ancak yorum ve zıtlık da zaman zaman bulunmaktadır.

Haberler bağlamlarına oturtulmamaktadır. Kaynaklar, güvenlik güçleri ya da görgü tanıkları olabilmektedir. Ölen sayısına göre gazetenin yaklaşımı ortaya çıkmaktadır. Kişiselleştirme ön plandadır. Çıkan sonuç, olayın büyüklüğüne göre haber değeri atfedilmesidir. Ancak asıl sonuç, ideolojiktir ve haberin söyleminde ideolojik üretim yapılmaktadır. Gazete ölenlerin kaldırılması ve yaralıların hastaneye götürülmesini verirken, görevlilerin görevlerini yerine getirdiklerine vurgu yapan bir anlam oluşturmaktadır. Böylece görevliler, devletin görevlileri olduğundan gazete de bu sunumuyla, "devlet de görevini yapıyor" anlamının oluşmasına katkı vermektedir.

Sabah gazetesinde şu alıntı sırasıyla aktif ve pasif cümle yapısı bakımından örnek olmuştur. Burada şoför hatalı olarak sunulmuştur denebilir: "Gaziantep İslahiye'de kontrolden çıkan otomobil, koyun sürüsüne daldı. Kazada, çoban Süleyman Polat (35) yaşamını yitirdi. Denizli Çivril'de, otomobille çarpışan motosikletin sürücüsü H. İbrahim Bahadır, Karabük'te ağaca çarpan otomobilin şoförü Emrah B., Sakarya'da ise devrilen meton mikserinin sürücüsü Ali Pekgöz (36) öldü." "Hastaneye kaldırılan yaralılardan, otomobilin sürücüsü Mustafa Demir ile 1,5 yaşındaki yeğeni Bekir Demir, kurtarılamadı. Yaralılardan 5 aylık hamile Emine Demir'in karnında ölen bebeği de ameliyatla alındı."

Yeni Şafak gazetesi, ele aldığı ilk haberin sunumunda ideolojik üretim yapmıştır. "Feci kaza" sözcüğünü kullanarak olaya ilişkin yorum yaptığı haberde, olayı kaza olarak sunmuştur. Buna gerekçe olarak da ağır kış şartlarını göstermiştir.

Yeni Şafak gazetesinde başlıklar ve haber girişleri arasında uyum bulunmaktadır. Bu uyum birbirini tamamlayan ifadelerden oluşturulmuştur. Söz konusu uyum aslında, bir gazetecilik pratiğidir. Haber metninde de bunların açılımı sunulmaktadır. Bu, teknik olarak van Dijk'ın söyledikleriyle uyumludur. Nitekim van Dijk, başlıkların ve haber

girişlerinin haber metninden çıkarıldığını önermektedir. Böylece haber, bir bütün olmakta ve tek bir anlamla kapanmaktadır. O anlamda da genellikle kişiselleştirme yapılmaktadır. Trafik olayları için sorumluluk, genellikle şoföre indirgenmektedir. Oysaki şoför olayın son halkası olarak da sunulabilirdi.

Haberler gazete ve habercilik açısından güvenilir kaynakların (vali, emniyet müdürü) devreye sokulmasıyla inanılır bir çerçeveye yükseltilmiştir. Haberlerin ardalan ve bağlam bilgisi anlaşılacağı gibi bulunmamaktadır. Olayların gerçek derinliği bu nedenle ölçülememiş ve yüzeysel kalmıştır. "Kaza" adı altında ideolojik üretim yapılmıştır.

Haber verilirken diğer tüm haberlerde olduğu gibi van Dijk'ın belirttiği yerel bağdaşıklık açısından kullanılan spesifikleştirmenin global bağdaşıklık bakımından da yer aldığı görülmektedir. Ölenler üzerine yapılan vurgu buna örnek olarak verilebilir. Buna ek olarak haberlerde örnek verilmekte ve yorum yapılmaktadır.

Haberlerin çözümlemesi, gazeteler arasında fark olmadığını, dördünün de haberin söyleminde ideolojik üretim yaptığını ve van Dijk'ın makro-mikro modelinin tüm özelliklerini taşıdığını ortaya koymuştur.

Burada dört gazetenin de olaylarla ilgili büyük fotoğraflar kullandığını, bu fotoğrafların haber metinleriyle uyum içinde olduklarını ve inandırıcılık kattığını belirtmek de yararlı olacaktır.

Çalışma, tipik bir eleştirel söylem çalışması olmuştur. Kuramsal temeli ve bu temele uygun yöntemi ve çözümleme biçimiyle eleştirel söylem çözümlemesinin unsurlarını taşıdığını söylemek mümkündür. Bu nedenle kuramsal temelde Teun van Dijk'ın yaklaşımı anlatılmış, yöntemde onun modeli tanıtılmış ve çözümleme de onun 1991 yılında yaptığı çözümlemeye paralel şekilde gerçekleştirilmiştir.

Eleştirel söylem çözümlemesi çoğunlukla politik olayların haberleri bakımından gerçekleştirilmektedir. Bu çalışma ise karayolu trafik olayları açısından ele alınmıştır. Trafik olayları genel olarak söylendiğinde sosyal bir sorun olarak görülmektedir. Ne var ki politik yönü önem taşıyan olaylardır. Dolayısıyla yapılan çözümleme ile trafik olaylarını sosyal bir sorundan öte politik boyutları olan bir sorun olduğu ortaya konmuştur. Bu da önemli bir sonuçtur.

Türkiye'de 1992 yılından başlayarak Teun Adrian van Dijk'ın makro-mikro şemasını kullanarak gerçekleştirilen çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunlar arasında sınırlı sayıda çalışmada makro-mikro şemasının bütün bileşenleri kullanılmıştır. Bu tez

çalışmasında da adı geçen şemanın bütün bileşenleri kullanılarak van Dijk'ın modelinin Türkçe haberler bakımından da çalıştığı ortaya konmuştur. Tez bu açıdan da önemlidir.

Sonuçta bu çalışma, Teun van Dijk'ın eleştirel söylem yaklaşımının geçerliliğini ve Türkçe haberleri incelemede uygun olduğunu göstermiştir. Burada tezi okuyanlara, bir anımsatma yapılabilir. Makro-mikro yapı modeli ilk kez 1983 yılında açıklanmıştır. Buna ilişkin iyi bir örnek oluşturan çözümleme 1991 yılında yapılmıştır. Teun van Dijk'ın sosyobilişsel eleştirel söylem yaklaşımı ise 2010'larda açıklanmıştır. Bu kuramsal yaklaşımdan hareketle, çok daha önce açıklanmış çözümleme modelinin uyumu sorunlu olabilir. Elbette buna ilişkin yanıt verilebilir. Teun van Dijk'ın yaklaşımı yaklaşık 50 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreçte söyledikleri arasında uyum söz konusudur. Dolayısıyla modelin sosyobilişsel yaklaşımı temsil ettiği belirtilebilir. Bu açıdan sorun yoktur.

Haberler sorunlu sunulmaktadır. Objektiflik üzerinden yapılacak uyarılar artık, yeterli değildir. haberlerde ideolojik üretim yapıldığını ortaya koymak çok daha önemlidir. Bu nedenle, yapılacak çalışmaların farklı konular bakımından çoğaltılması önem taşımaktadır.

Burada son olarak tez çalışması dolayısıyla bir öneri getirilebilir. Tez çalışması haberlerin söyleminde ideolojik üretim yapıldığını ortaya koymuştur. Liberal çoğulcu çerçevede haberlere eleştiri getirmek yeterli değildir. Bu nedenle artık, medya kurumlarının habercilik anlaşında ideolojik üretimden kaçınma yoluna gidecek alternatif haber üretimi yolları aranmalıdır. Daha da önemlisi İletişim Fakülteleri'nin gazetecilik gibi ilgili bölümlerindeki derslerin bu anlayışa paralel düzenlenmesi bir zorunluluktur.

KAYNAKÇA

Blommaert, J., Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual review of Anthropology*, 29 (1), 447-466.

Büyükkantarcıoğlu, S. N. (2012). Söylem incelemelerinde eleştirel dilbilimsel boyut: eleştirel söylem çözümlemesi ve ötesi. Ö. Özer (Ed.), *Haberi eleştirmek* içinde (s. 161-197). Konya: Literatürk Academia.

Cervera, J. T., Postigo, M. L., and Herrero, R. D. (2006). What is critical discourse analysis? *Quaderns de Filologia-Estudis Linguistics*, 11 (1), 9-34.

Çoban, B., Özarslan, Z., ve Ateş, N. (2003). *Söylem ve ideoloji: mitoloji din ideoloji*. İstanbul: Su Yayınları.

Dursun, Ç. (2013). *İletişim kuram kritik*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.

Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis the critical study of language.* New York: Routledge.

Fairclough, N., and Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction: discourse studies: a multidisciplinary introduction* içinde Vol.2. London: Sage.

Fowler, R. (1991). *Language in the news: discourse and ideology in the press*. Routledge.

Fowler, R., Hodge, B., Kress, G., and Trew, T. (1979). *Language and control*. London: Routledge Kegan Paul.

Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., and Roberts, B. (1978). *Policing the crisis: Mugging, the state and law and order*. GB: Methuen.

İnal, A. (1995). Haber metinlerine eleştirel bir bakış: temel sorunlar ve örnek çalışmalar. *İLEF Yıllık' 94-95*, 135-163.

İnal, M. A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.

Karaduman, S. (2017). Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirel haber araştırmalarına katkısı ve sunduğu perspektif. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 31-46.

Özer, Ö. (2015). Teun adrian van dijk örneğinde eleştirel söylem çözümlemesi. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler* içinde (s. 197-286). Konya: Literatürk Academia.

Özer, Ö. (2018). *Gökyüzüne çığlık: öncülerden eleştirel söylem yaklaşımları ve özgün çözümlemeler*. Konya: Literatürk Academia.

van Dijk, T. A. (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. *Journal of Communication*, 33 (2), 20-43.

van Dijk, T. A. (1988a). News as discourse. *Lawrence Earlbaum Associates Publication.*

van Dijk, T. A. (1988b). News analysis. *Lawrence Earlbaum Associates Publication.*

van Dijk, T. A. (1991). The Interdisciplinary Study of News as Discourse. *A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*, K. B. Jensen (Ed.) ve N. W. Jankowski, Routledge. 331-395.

van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4 (2), 249-283.

van Dijk, T. A. (1995a). Discourse analysis as ideology analysis. C. Schäffner and A. Wenden (Eds.), *Language and Peace*, içinde (s. 17-33). Aldershot: Dartmouth Publishin.

van Dijk, T. A. (1995b). Power and the news media. D. Paletz (Ed.), *Political Communication and Action.* (s. 9-36). Cresskill, NJ: Hampton Press.

van Dijk, T. A. (2001). Critical discourse analysis. D. Tannen, D. Schiffrin, and H. Hamilton (Eds.), *Handbook of Discourse Analysis* içinde (s. 352-371). Oxford: Blackwell.

van Dijk, T. A. (2009). News, discourse, and ideology. *The handbook of journalism studies*, 191-204.

van Dijk, T. A. (2013). Ideology and discourse. M. Freeden, L. T. Sargent and M. Stears (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Ideologies* içinde (s. 175-196). Oxford: Oxford University Press.

van Dijk, T. A. (2014). Discourse-cognition-society: current state and prospects of the socio-cognitive approach to discourse. C. Hart and P. Cap (Eds.), *Contemporary Critical Discourse Studies* içinde (s. 121-146). London: Bloomsbury.

van Dijk, T. A. (2015a). Critical discourse studies: a sociocognitive approach. R. Wodak and M. Meyer (Eds.), *Methods of critical discourse analysis* (Third Edition) içinde (s. 63-85). London: Sage.

van Dijk, T. A. (2015b). Ideology. G. Mazzoleni (Ed.), *The International Encyclopedia of Political Communication* içinde. London: Wiley-Blackwell.

van Dijk, T. A. (2015c). Context. K. Tracy and J. Wiley (Eds.), *International Encyclopedia of Language and Social Interaction* içinde (s. 1-11). London: Wiley-Blackwell.

van Dijk, T. A. (2017). Socio-cognitive discourse studies. *The Routledge handbook of critical discourse studies* içinde (s. 26-43). Routledge.

Wodak, R. (2002). Aspects of critical discourse analysis. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik,* 36, 5-31.

Wodak, R. (2014). Critical discourse analysis. C. Leung, and B. V. Street (Eds.), *The Routledge companion to English studies* içinde. Routledge.

Wodak, R., and Meyer, M. (2009). Critical discourse analysis: history, agenda, theory and methodology. R. Wodak and M. Meyer (Ed.), *Methods of critical discourse analysis* içinde (s. 1-33). London: Sage.

http-1: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1051 (Erişim tarihi: 24.05.19)

http-2: http://www.trafik.gov.tr/istatistikler37 (Erişim tarihi: 24.05.19)

EKLER

EK-1. Cumhuriyet Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 3)

EK-2. Cumhuriyet Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)

EK-3. Cumhuriyet Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 3)

EK-4. Cumhuriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 3)

EK-5. Cumhuriyet Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 3)

EK-6. Cumhuriyet Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 3)

EK-7. Cumhuriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

EK-8. Cumhuriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 9)

EK-9. Cumhuriyet Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 3)

EK-10. Hürriyet Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 3)

EK-11. Hürriyet Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)

EK-12. Hürriyet Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 3)

EK-13. Hürriyet Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 3)

EK-14. Hürriyet Gazetesi 17 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

EK-15. Hürriyet Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

EK-16. Hürriyet Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

EK-17. Hürriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 1)

EK-18. Hürriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 3)

EK-19. Hürriyet Gazetesi 8 Eylül 2018 (Sayfa 3)

EK-20. Hürriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

EK-21. Hürriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 3)

EK-22. Hürriyet Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 3)

EK-23. Sabah Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 19)

EK-24. Sabah Gazetesi 27 Mart 2018 (Sayfa 17)

EK-25. Sabah Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

EK-26. Sabah Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 12)

EK-27. Sabah Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

EK-28. Sabah Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

EK-29. Sabah Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 15)

EK-30. Sabah Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 15)

EK-31. Sabah Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

EK-32. Sabah Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 11)

EK-33. Sabah Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 7)
EK-34. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 1)
EK-35. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 18)
EK-36. Yeni Şafak Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)
EK-37. Yeni Şafak Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 3)
EK-38. Yeni Şafak Gazetesi 27 Mart 2018 (Sayfa 3)
EK-39. Yeni Şafak Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 1)
EK-40. Yeni Şafak Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 9)
EK-41. Yeni Şafak Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 15)
EK-42. Yeni Şafak Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 1)
EK-43. Yeni Şafak Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 20)
EK-44. Yeni Şafak Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 3)
EK-45. Yeni Şafak Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 18)
EK-46. Yeni Şafak Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)
EK-47. Yeni Şafak Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 10)
EK-48. Yeni Şafak Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 16)

EK-1. Cumhuriyet Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 3)

IRAK'TAKİ SAVAŞTAN KAÇTILAR AMA...

'Kaza'dan kaçamadılar

Ülkelerine geri dönmeye çalışan Iraklı savaş mağdurlarını taşıyan Metro Turizm'e ait otobüs, Silopi'de kaza yaptı. 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 38 kişi yaralandı

Kazadan kurtulanların birçoğu, ağlama krizine girdi.

Sıklıkla karıştığı ölümlü kazalarla bilinen Metro Turizm, bu kez savaş mağdurlarını vurdu.

İstanbul'dan Irak'ın Erbil kentine yolcu taşıyan, sürücüsünün adı öğrenilemeyen Metro Turizm'e ait Irak plakalı yolcu otobüsü, Habur-Silopi arasındaki çevre yolunun 6. kilometresinde dün sabah şarampole yuvarlandı. Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada, biri hastanede olmak üzere 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 2'si ağır 38 kişi de yaralandı. Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri tarafından çalışma yapıldı. Jandarma ve polis ekipleri, bölgede geniş güvenlik önlemleri alırken, kurtarma çalışmaları nedeniyle, karayolu trafiğe kapatıldı. Kazada sağ kurtulanlara, bölgeye giden askerler yardımcı oldu. Yaralılar, ambulanslarla Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Olayla ilgili jandarma ekipleri soruşturma başlatırken savcılık, kaza yerinde inceleme yaptı.

Memleketlerine kavuşamadılar

Otobüsteki yolcuların, Irak'taki iç karışıklıktan kaçarak önce Suriye'ye, ardından da Türkiye'ye sığınan ve ülkelerine dönmeye çalışan Iraklı Türkmenler olduğu tespit edildi.

Yaralıları tedavi gördüğü hastanede ziyaret eden Şırnak Valisi Mehmet Aktaş, "10 otobüsten oluşan yaklaşık 460 kişinin tamamı, Türkmen ve Irak'ın Telafer kentine gidiyormuş" dedi. • DHA

EK-2. Cumhuriyet Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)

BUZLANMA KAZALARI:

7 ÖLÜ, 101 YARALI

MUŞ

Hatay'dan Muş'a giden yolcu otobüsü, yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle kontrolden çıkarak dereye uçtu. Muş-Solhan karayolundaki faciada 6 kişi yaşamını yitirirken, 29 kişi de yaralandı. Kazada, Osman Aslan, Turgut Deniz, Yaşar İpek, İbrahim Eren, Memik Gökşin ve Hazma Karabalık yaşamını yitirdi.

■ KAHRAMANMARAŞ'ta yolcu otobüsü ve otomobil çarpıştı: 1 ölü, 4 yaralı.

■ KONYA'da buzlanma nedeniyle yolcu otobüsü şarampole devrildi: 38 yaralı.

■ SİVAS'ta kar yağışı ve yoldaki buzlanma nedeniyle kontrolden çıkan yolcu otobüsü yolun sağına devrildi, 16 kişi yaralandı. Otobüstekiler cenaze törenine gidiyordu.

■ SİVAS'ta bir otomobilin karlı yolda takla atarak yol kenarındaki tarlaya uçması sonucu aynı aileden 7 kişi yaralandı.

■ YOZGAT Sorgun'da buzlanma nedeniyle sürücüsünün kontrolünden çıkan otomobilin takla atıp şarampole yuvarlanması sonucu 1'i çocuk, 4 kişi yaralandı.

■ KOCAELİ Gölcük'te, gizli buzlanma nedeniyle sürücüsünün kontrolünden çıkan otomobil, takla atıp, ters döndü. Kazada 3 kişi yaralandı. ● DHA / İHA

EK-3. Cumhuriyet Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 3)

Ölüm yakalarında

Iğdır'daki kazadan göçmen trajedisi çıktı. Mülteciler taşıyan minibüs direğe çarpıp alev aldı. Yola savrulanlara ise yine göçmenleri taşıyan başka bir minibüs çarptı

Iğdır'da, kaçak yollarla Türkiye'ye gelen göçmenleri taşıyan minibüsün aydınlatma direğine çarparak alev alması sonucu meydana gelen facia'da, 17 kişi öldü, 36 kişi de yaralandı. Göçmenlerin cenazeleri, soğuk hava deposuna konuldu. 14 kişi kapasiteli minibüse 50'den fazla kişinin bindiği belirlenirken, kaza sonrası çıkan yangına, mazota katılan "10 numara yağ"ın neden olduğu ileri sürüldü.

Kaza, önceki gece 23.45'te Iğdır Havalimanı yakınlarında meydana geldi. İran'dan Türkiye'ye geçtikleri belirlenen ve aralarında kadınların da yer aldığı Afganistan, Pakistan ve İran uyruklu göçmenlerin bulunduğu minibüs, iddiaya göre, yine kaçak göçmenleri taşıyan başka bir minibüs ile yarışırken kontrolden çıktı. Sürücüsünün kimliği tespit edilemeyen minibüs, refüje çıkarak aydınlatma direğine çarptı. Kazanın ardından alev alan minibüste bulunanların çoğu, çarpmanın şiddetiyle araçtan fırlayarak yola savruldu. Bu sırada, arkadan gelen ve kaçak göçmenleri taşıyan Mehmet K. (30) yönetimindeki diğer minibüs de yola savrulan yaralıların bazılarına çarptı. Bu minibüsün, kaza yapan araçla yarıştığı iddia edildi.

Erzurum'a gitmek isteyen ve yanan minibüstekiler ile hareket ettikleri belirtilen, Mehmet K. yönetimindeki minibüste bulunan 13 kaçak da, güvenlik güçlerince yakalandı. Bu kişilerin, alev alan minibüste yaralananlara yardım etmek için bulundukları aracın camlarını kırarak indiği belirtildi. Olayın ardından minibüsünden inip yakındaki bir akaryakıt istasyonuna giden Mehmet K. ise çağırdığı taksiyle kaçmaya çalışırken yakalandı. Hastanedeki görgü tanıkları, yaralıların akaryakıt koktuğunu söyledi. • DHA

Yolcu kapasitesi 14 kişi olmasına rağmen aralarında kadınların da olduğu 50'den fazla göçmenin bindirildiği minibüs, yangın sonrası hurdaya döndü. • DHA

EK-4. Cumhuriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 3)

Gaziantep ve Şakarya'daki kazalarda 15 kişi öldü

ACI ÜSTÜNE ACI

Mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet ile minibüs kafa kafaya çarpıştı.

Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde fıstık toplayacak mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet ile Suriye'deki kamplara yemek bırakan özel bir yemek şirketine ait minibüsün kafa kafaya çarpışması sonucu meydana gelen kazada 2'si çocuk 8 kişi öldü, 19 kişi de yaralandı. Can pazarının yaşandığı kazada ölenlerden Mustafa Altunbaş'ın (13), ailesinin, havuza yüzmek için gitmesine izin vermeyip yakınlarının yanında gezi amacıyla fıstık bahçesine gönderildiği ortaya çıktı.

Kazada, sürücüler İbrahim Şahin ve Ali Bor ile kamyonette bulunan 3 çocuk annesi Sariye Diker (50), Hüseyin Deniz (81) ve Uğur Güneş (17) olay yerinde yaşamını yitirdi, 22 kişi de yaralandı. Can pazarının yaşandığı kaza yerinde, ölen minibüs sürücüsü Ali Bor'un cep telefonu sürekli çaldı. Jandarma, çalan cep telefonuna cevap veremedi. Ali Bor'un Suriye'deki kamplara yemek götüren şirkette çalıştığı ve akşam Gaziantep'e dönüp kuzeninin düğününe katılacağı belirtildi.

3 kişi hastanede öldü

Hastanelere götürülüp acil serviste müdahale edilen yaralılardan Murat Demirel (18), Mustafa Altunbaş ve Suriye uyruklu Fatma Milla (57) da kurtarılamayarak yaşamını yitirdi. Milla'nın oğlu da yaralılar arasında. Kazada ölenlerden kamyonet şoförü İbrahim Şahin'in ise 1 yıllık evli olduğu ve eşinin ise 7 aylık hamile olduğu belirlendi. • DHA

MOTOSİKLETLİ GRUBA ÇARPTI

Sakarya'nın Kocaali-Akçakoca yolu üzerinde meydana gelen trafik kazasında 7 kişi yaşamını yitirdi, 2 kişi yaralandı. İddiaya göre hafif ticari araç, sürücüsünün kontrolünü kaybetmesi sonucu takla atarak karşı şeride geçti. Motosikletli grubun arasına dalan araç, güçlükle durabildi. Sakarya Valisi İrfan Balkanlıoğlu, 7 kişinin yaşamını yitirdiği kazayla ilgili "7 vatandaşımız olay yerinde hayatını kaybetti. 2 vatandaşımız ise yaralı" dedi. • İHA

EK-5. Cumhuriyet Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 3)

YOLCU OTOBÜSÜNÜN ŞOFÖRÜNÜN UYUDUĞU İLERİ SÜRÜLDÜ

Sabaha karşı facia

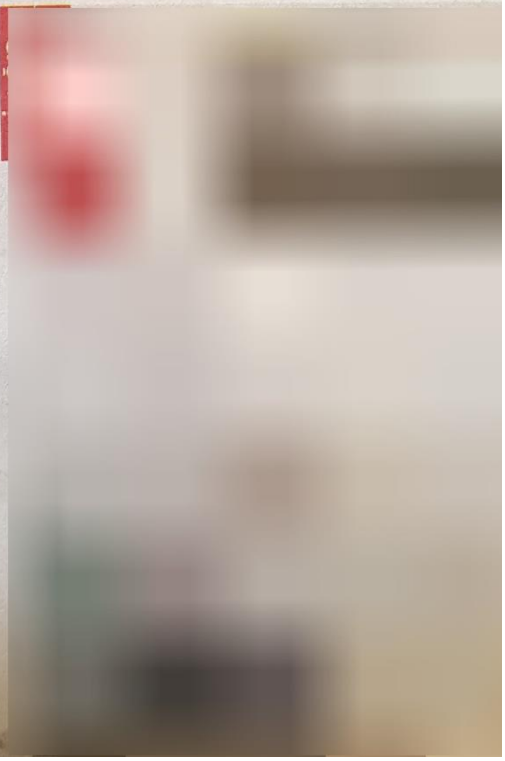

Aksaray'da yolcu otobüsünün şarampole yuvarlanması sonucu 1'i çocuk 6 kişi yaşamını yitirdi, 6'sı ağır 44 kişi de yaralandı. Otobüsün sürücüsü Mahmut Tuşgul'un direksiyon başında uyuduğu ileri sürüldü. Kazayı hafif sıyrıklarla atlatan Tuşgul, hastanedeki tedavisinin ardından gözaltına alınarak jandarma karakoluna götürüldü.

Durumları ağır

Ankara yönünden Aksaray yönüne giden Mahmut Tuşgul (49) yönetimindeki Seç turizme ait yolcu otobüsü dün sabah 04.00 sıralarında Ankara - Aksaray karayolunun 20'nci kilometresinde sürücüsünün direksiyon kontrolünü kaybetmesi sonucu şarampole devrildi. Can pazarının yaşandığı kaza yerine çok sayıda ambulans, itfaiye ve AFAD ekibi sevk edildi. 5 kişinin olay yerinde yaşamını yitirdiği belirlendi. Araçlardan çıkarılan 45 yaralı ise kentteki hastanelere kaldırıldı. Tedaviye alınan yaralılardan biri de doktorların tüm çabasına karşın kurtarılamadı.

Aksaray Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırılan cenazelerden birinin 7 yaşındaki Azra Karaman'a ait olduğu tespit edildi. Bu arada, 44 yaralıdan bazılarının taburcu olduğu, 6 kişinin ise durumunun ağır olduğu öğrenildi. • DHA

EK-6. Cumhuriyet Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 3)

Oğlunun da öldüğü otobüs kazasını yoldan geçerken öğrendi

Kahreden tesadüf

DHA

Antalya'dan Eskişehir'e giden otobüs dün sabaha karşı su kanalına devrildi.

Deniz Gökçe

Ali Gökçe

Afyonkarahisar'da yolcu otobüsünün su kanalına devrilmesi sonucu 7 kişi yaşamını yitirdi, 28 kişi yaralandı. Kamil Koç firmasına ait Deniz Gökçe'nin kullandığı otobüs, Afyonkarahisar - Antalya karayolunun 15. kilometresindeki Damlalı Boğazı mevkisinde boş su kanalına devrildi.

Sürücü Gökçe ile otobüsteki Hasan Işık, Mustafa Mercan, Ahmet Bacak, Sabri Demir, Mustafa Efe Malkoç ile Süleyman Başar öldü.

Kaza yerinden rastlantı eseri geçerken otobüs sürücüsü oğlunun ölüm haberini alan TIR şoförü Ali Gökçe (61), "Kazayı gördüm ve yardım etmek için durdum. Oğlumun kullandığı arabaymış" diyerek gözyaşlarına boğuldu. Baba Gökçe, "Tesadüfen durdum yolda. 'Belki oğlumun kullandığı değil başka bir otobüstür' diye hanımına plakayı sordum, 'şöyle şöyle plakalı araç mı' dedim. O da 'evet' dedi. O zaman oğlumun olduğunu anladım" dedi. Gökçe'nin evli ve 2 çocuk sahibi olduğu öğrenildi.

Kaza nedeniyle ulaşıma kapanan karayolunun tek şeridi, otobüsün kaldırılması ve temizlik çalışmaları sonrası yeniden açıldı. • AA

EK-7. Cumhuriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

Hiçbir güvenlik önlemi alınmayan kamyondaki göçmenler çevreye savruldu.

KAMYON DEREYE UÇTU

İzmir'de facia: 22 göçmen öldü

YUNANİSTAN'IN Samos Adası'na gitmek isteyen göçmenleri taşıyan bir kamyon, İzmir'de dereye uçtu. Aralarında çocuk ve kadınların bulunduğu 22 kişi öldü, 13 kişi yaralandı. Olay yerinden ayrılarak hastaneye gelen kamyon şoförünün "yüksekten düştüm" diyerek tedavi olmak istediği ortaya çıktı. >> 9'da

EK-8. Cumhuriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 9)

Katliam gibi kaza: 22 ölü 13 yaralı

Yunanistan'a kaçmak isteyen mültecileri taşıyan kamyon virajı alamadı, dereye uçtu

İzmir'de, kasasında göçmenleri taşıyan bir kamyonun devrilmesi sonucu 22 kişi yaşamını yitirdi. Kamyonun ters döndüğü korkunç kazada aralarında sürücünün de bulunduğu 13 kişi yaralandı. Kazadan yaralı kurtulan kamyon sürücüsü Mustafa Yılmaz (35), hastane polisine verdiği ilk ifadede, kazanın olduğu Kısıkköy bölgesinde önüne beyaz aracın çıktığını, çarpmamak için ani hareket yaptığını ve kavşakta kontrolü kaybederek, dereye uçtuğunu söyledi.

Yunanistan'ın Samos Adası'na gitmek için İç Anadolu'daki illerden geldiği kaydedilen göçmenlerin yer aldığı kamyon, Menderes yönüne giderken, virajda savrularak yolun karşı yönündeki bariyeri aştı ve Değirmençayı Deresi yatağına uçtu. Ters dönen kamyonun kasasındaki göçmenler çevreye savruldu. Aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu bazıları da kamyonun altında kaldı.

Şoför yalan söylemiş

Sonradan kamyonun şoförü olduğu anlaşılan kişiyi köprü üzerinden geçerken gördüğünü dile getiren görgü tanığı Mehmet Eker, "Köprüden geçerken, yol kenarında biri aracımı durdurmak istedi. Az ileride durdum. 'Kaza yaptım, yaralıyım. Beni Yeşilyurt'taki hastaneye götür' dedi. Sonra 'İleride polis var, istersen onlara söyleyelim; aracı çekerler' dedim. 'Tek yaralı benim, beni ileride bir taksiye bindir' dedi. Ben de Karabağlar'da taksiye bindirdim" diye konuştu.

'Yüksekten düştüm'

Şoför Yılmaz'ın ticari taksiyle geldiği Sağlık Bilimleri Üniversitesi Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi Acil Servisi'ndeki görevlilere "yüksekten düştüm" dediği, bunun üzerine önce travma servisinde tedavi altına alındığı ancak daha sonra kaza yaptığını belirtmesi üzerine yoğun bakım ünitesine sevk edildiği öğrenildi. Yılmaz, hastane polisine verdiği ilk ifadede, 'Söke'den yola çıktığını, Sazlıköy'ü geçtikten sonra mültecileri kamyona aldığını anlattı. Kısıkköy'de, önüne beyaz bir aracın çıktığını, çarpmamak için ani hareket yaptığını ve kontrolü kaybederek dereye uçtuğunu söyledi.

Ehliyeti 'B sınıfı'

Kamyonun, 3 gün önce Aydın'ın Söke ilçesinde, 4 günlüğüne bin liraya kiralandığı belirlendi. Sürücü Yılmaz'ın ehliyetinin "B" sınıfı olduğu, kamyon kullanmak için gereken ehliyete sahip olmadığı öğrenildi. Yılmaz'ın daha önce çeşitli suçlardan 21 kaydının olduğu da öğrenildi. • İZMİR/Cumhuriyet

ÖZKAN: SÜRÜCÜ BÜYÜK İHTİMALLE UYUMUŞ

CHP Genel Başkan Yardımcısı Tuncay Özkan, kaza yerinde incelemelerde bulundu. Yaşananın insanlık adına büyük bir dram olduğunu kaydeden Özkan ölenlerin 6'sının çocuk olduğunu öğrendiğini söyledi. Özkan "Orada akmakta olan dere şu an kırmızı akıyor. (Kamyonun sürücüsü) büyük olasılıkla uyumuş çünkü refüjü tarayarak aşağıya düşmüş" dedi. • AA

EK-9. Cumhuriyet Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 3)

Trafikteki tabut

Kahramanmaraş'ta yolcu otobüsü devrildi: 7 ölü, 27 yaralı

Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesi yakınlarında, sürücüsünün kontrolünden çıkan Kamil Koç şirketine ait yolcu otobüsünün şarampole devrilmesi sonucu meydana gelen kazada, 7 kişi yaşamını yitirdi, 27 kişi de yaralandı. Kahramanmaraş'taki çeşitli hastanelerde tedavi altına alınan yolculardan Yakup Yüksel, "Galiba yağmur yağmıştı, şoförün uykusu gelmişti. Araba, sağ taraftaki şarampole girdi. Oradan çıktı, refüje girip, devrildi" dedi.

Kazada hafif yaralanan otobüs sürücüsü Çetin de tedavisinin ardından jandarma tarafından gözaltına alındı. Kazada hayatını kaybedenlerin isimleri şöyle: Sami Demir (44), Selahattin Turan (20), Ahmet Karakuş (51), Hüseyin Hint (63), Şengül Uysal (53), Doğancan Türk (25) ve Bilgin Demir (19).

EK-10. Hürriyet Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 3)

YOLDAN ÇIKTI

3'ü çocuk 9 ölü

İSTANBUL'dan Irak'ın Erbil kentine giden Irak plakalı yolcu otobüsü, Habur-Silopi arasındaki çevre yolunun 6'ncı kilometresinde dün sabah henüz belirlenemeyen bir nedenle şarampole yuvarlandı. Kaza haberinin duyulması üzerine olay yerine çok sayıda ambulans, sağlık, jandarma, polis ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada, biri hastanede olmak üzere 3'ü çocuk 9 kişi öldü, 2'si ağır 28 kişi de yaralandı. Devrilen otobüsün altında kalan yaralıların çıkarılması için itfaiye ve jandarma ekipleri büyük çaba harcadı. Bölgede geniş güvenlik önlemleri alınırken, kurtarma çalışmaları nedeniyle karayolu trafiğe kapatıldı. Kazada sağ kurtulanlara bölgeye giden asker-ler yardımcı oldu. Yaralılar, Silopi Devlet Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Otobüsteki yolcuların, Irak'taki iç karışıklıktan kaçarak önce Suriye'ye, ardından da Türkiye'ye sığınan ve ülkelerine dönmeye çalışan Iraklı Türkmenler olduğu tespit edildi. ■ Mehmet Selim YALÇIN/DHA

EK-11. Hürriyet Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)

TİPİDEN UÇTU

6 ÖLÜ

3 KAZADA 78 YARALI

MUŞ, Sivas ve Konya'da yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 3 yolcu otobüsü kaza yaptı. Kazalarda 6 kişi yaşamını yitirirken toplam 78 kişi de yaralandı. Hatay'dan Muş'a giden Adnan Öletaş yönetimindeki Lider Muş firmasına ait yolcu otobüsü, yoğun kar yağışı ve tipi nedeniyle dün 08.00 sıralarında, Muş'a 50 kilometre uzaklıktaki Solhan mevkiinde kontrolden çıkıp, dereye uçtu. Kazada ilk belirlemelere göre 6 kişi öldü, 24 kişi de yaralandı. Yaralılar, ihbar üzerine bölgeye sevk edilen ambulanslarla Muş ve Bingöl'deki hastanelere kaldırıldı. Sivas'ın Koyulhisar ilçesi yakınlarında sürücüsünün kontrolünden çıkan yolcu otobüsü ise yolun sağına devrildi, 16 kişi hafif yaralandı. Konya'da kontrolden çıkan yolcu otobüsünün devrilmesi sonucu meydana gelen trafik kazasında da 38 kişi yaralandı. ■ DHA

EK-12. Hürriyet Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 3)

Yolcular: ŞOFÖR UYUDU

11 ÖLÜ 44 YARALI

AYŞE YILDIRIM: Araba sendeledi. Çarptı. Bildiğiniz uyudu şoför. Köpek çıksa kornaya basılır, fren yapılır. Hiçbiri yok.
NİLGÜN SARIKAYA: Ne bir fren, ne bağırma sesi. Birden girdik. Kayma da olmadı. Buzlanma yoktu. Kesinlikle şoför uyudu.

ANKARA'dan yarıyıl tatilinde çocuklarıyla birlikte güzel bir hafta sonu gezisi için Uludağ turuna gidenleri taşıyan Muhsin Ö. (51) yönetimindeki 06 FL 644 plakalı Kartallar Gezi firmasına ait tur otobüsü Eskişehir'de yol kenarındaki ağaçlara çarptı. Kazada 11 kişi öldü, 44 kişi yaralandı. Yaralılar, 112 Acil Servis ekipleri tarafından hastanelere kaldırıldı. Yaralılardan bazıları tedavilerinin ardından taburcu edilirken, ölenlerin kimliklerini belirleme çalışması saatlerce sürdü. Kazaya şoförün uyumasının neden olduğu iddia edildi.

VALİ: YOL BOŞ, AYDINLIK

Kazada yaralanan Nilgün Sarıkaya, "Ne bir fren oldu ne bağırma sesi. Birden girdik. Kayma da olmadı. Buzlanma yoktu. Araç kullandığımız için bunu bilebiliyoruz. Kesinlikle şoför uyudu. Ben en başından beri uyudu dedim polislere, herkese" dedi. Yolculardan Ayşe Yıldırım da, "Mola yerinden ayrıldık. Yarım saat sonra oldu. Köpek çıkmasıyla alakası yok. Araba sendeledi. Çarptı. Bildiğiniz uyudu şoför. Köpek çıksa kornaya basılır, fren yapılır. Hiçbiri yok" diye konuştu. Kaza sırasında arka koltuklarda oturan yolculardan Mustafa Mumcu ise şunları söyledi: "Şoförün arkasında oturan arkadaş görmüş. O da 'Şoför uyudu, o hızla yalpalayıp ağaca vurdu' diyor."

Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak ve İl Emniyet Müdürü Engin Dinç kaza yerinde incelemelerde bulundu, yaralıları hastanede ziyaret etti. Vali Çakacak, "Yol boş, 3 şeritli, bir de kurtarma şeridi olmak üzere geniş bir yol. Yol ışıklandırılmış... Buzlanma da görmedik" dedi.

ŞOFÖRLER GÖZALTINDA

Kazadan sonra otobüsün iki şoförü de gözaltına alındı. Kazadan hafif yaralı kurtulan otobüs şoförü Muhsin Ö. ifadesinde, Sivrihisar ilçesindeki mola yerinde otobüs şoförlüğünü Erkan Aydoğan'dan devraldığını anlatarak, "Eskişehir'de önüme bir kararta çıktı. Köpek sandım. Direksiyonu sağa kırdım ancak aracı toparlayamadım ve ağaca vurdum" dedi. ■ Eyüp KELEBEK/DHA

EK-13. Hürriyet Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 3)

İDDİA

17 KİŞİYİ '10 NUMARA' ÖLDÜRDÜ

IĞDIR'da, kaçakları taşıyan minibüsün aydınlatma direğine çarparak alev alması sonucu meydana gelen faciada, ölü sayısı 17'ye, yaralı sayısı 36'ya yükseldi. 14 kişi kapasiteli minibüse 50'den fazla kişinin bindiği belirlenirken, kaza sonrası çıkan yangına mazota katılan '10 numara yağ'ın neden olduğu iddia edildi.

Türkiye'nin İran sınırından yasadışı yollarla geçtikleri belirlenen ve aralarında kadınların da yer aldığı Afganistan, Pakistan ve İran uyruklu göçmenlerin bulunduğu minibüs, iddiaya göre yine kaçak göçmenleri taşıyan başka bir minibüs ile önceki gece yarışırken, Iğdır Havalimanı yakınlarında kontrolden çıkmış ve refüjdeki aydınlatma direğine çarparak alev almıştı. Çarpmanın şiddetiyle minibüstekilerin çoğu yola savruldu. Bu sırada, arkadan gelen ve kaçak göçmenleri taşıyan Mehmet K. yönetimindeki minibüs de yaralıların bazılarına çarptı.

Olayın ardından minibüsünden inip yakındaki bir akaryakıt istasyonuna giden Mehmet K. ise taksiyle kaçmaya çalıştı. Mehmet K. ile taksinin sürücüsü, kısa sürede yakalanıp gözaltına alındı. Cumhuriyet Başsavcılığı olayla ilgili soruşturma başlatırken, hastanedeki yaralılardan bazıları yakıt koktuğunu söyledi.

Suat DENİZ/DHA

EK-14. Hürriyet Gazetesi 17 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

5 ÖLÜ
18 YARALI

Önce bariyere sonra otobüse çarptı

VAN'dan, Ankara'da düzenlenecek olan AK Parti 6. Olağan Büyük Kongresi'ne giden kadınları taşıyan otobüse, kontrolden çıkan bir otomobil çarptı. Kazada 5 kişi öldü, 18 kişi yaralandı.

Dün akşam, AK Partili kadınlar, Van'dan Ankara'ya doğru yola çıktı. Van-Bitlis karayolu üzerinde bir otomobil, sürücüsünün hakimiyetini kaybetmesi üzerine iddiaya göre kontrolden çıktı. Otomobil önce bariyere arkadan otobüse çarptı. Çarpmanın şiddetiyle iki araç da yoldan çıktı. Otomobildeki, Yadigar ile Osman Handanoğlu, Aslıhan, İnci Eslen ve Zeki Dayan öldü, 18 kişi de yaralandı. Yaralılar, hastaneye kaldırıldı. DHA

EK-15. Hürriyet Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

Nişandan dönen AİLE YOK OLDU

■ Kahramanmaraş'ta yakınlarının nişan töreninden dönen bir aile Çorum'daki trafik kazasında yok oldu. TIR'la kafa kafaya çarpışan otomobilde bulunan İrfan (40), eşi Ayşegül (37), çocukları Samet (13) ve Mustafa Semih (11) ile kardeşi Mustafa Ünlü (20) olay yerinde öldü. » Mustafa ULUSOY/DHA » 3. sayfada

7 GÜNDE KAZALARDA 107 KİŞİ ÖLDÜ 3

EK-16. Hürriyet Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

FAÇİA

Aynı aileden 5 kişi can verdi

Çorum İskilip'te bir otomobil TIR'la kafa kafaya çarpıştı. Nişandan dönen Ünlü ailesi yok oldu.

İRFAN Ünlü'nün (40) kullandığı otomobil, İskilip-Çorum Karayolu'nun 14'üncü kilometresinde Mehmet Yücetürk idaresindeki TIR'la kafa kafaya çarpıştı. Kazada otomobil sürücüsü ile eşi Ayşegül (37), çocukları Samet (13) ve Mustafa Semih (11) ile kardeşi Mustafa Ünlü (20) olay yerinde öldü. İtfaiye ekiplerince sıkıştıkları yerden çıkartılan cesetler, morga kaldırıldı. Ünlü Ailesi'nin Kahramanmaraş'ta bir yakınlarının nişan törenine katıldıktan sonra İskilip'e döndükleri öğrenildi. Kazanın ardından İskilip Kaymakamı Harun Reşit Han da olay yerinde incelemede bulundu. Uzun süre trafiğe kapalı kalan İskilip-Çorum Karayolu, araçların kaldırılmasının ardından yeniden ulaşıma açıldı. ■ Mustafa ULUSOY / DHA

Bayramın acı tablosu: 107 ölü, 561 yaralı

» BAKANLAR Kurulu kararıyla 9 gün olarak açıklanan Kurban Bayramı tatilinde alınan tüm önlemler ve yapılan tüm uyarılara karşın bilanço yine ağır oldu. 17 Ağustos Cuma günü mesai bitiminden bayramın son günü olan 24 Ağustos Cuma günü saat 23.30'a kadar yurt genelinde 143 kaza meydana geldi. Bu kazalarda toplam 107 kişi yaşamını yitirdi, 561 kişi de yaralandı. ■ DHA

EK-17. Hürriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 1)

İKİ KAZADA 15 CAN GİTTİ

Kazada motosikletlerden biri hurdaya döndü.

Yollar yine kan gölü... Gaziantep'te mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet, minibüsle kafa kafaya çarpıştı, 8 kişi öldü. Sakarya'da ise hafif ticari araç motosikletli grubun arasına daldı. Araçtaki 4 kişiyle 3 motosikletli hayatını kaybetti.

TARIM İŞÇİLERİNİ TAŞIYORDU

İlk acı haber, Gaziantep'ten geldi. Sabah saatlerinde Oğuzeli ilçesindeki Kayacık Barajı yakınlarında tarım işçilerini taşıyan kamyonet ile minibüs çarpıştı. Kazada 8 kişi yaşamını yitirdi, 19 kişi yaralandı. Jandarma, ölen minibüs sürücüsü Ali Bor'un dakikalarca çalan cep telefonuna cevap veremedi.

MOTOSİKLET ALEV ALDI

İkinci kaza Sakarya'da meydana geldi. Mehmet Kaya'nın kullandığı hafif ticari araç, kontrolden çıkarak karşı şeride geçti, Akçakoca istikametine giden üç motosiklete çarptı. Motosikletlerden biri alev aldı. Üç motosikletli ve hafif ticari araçtaki 4 kişi kaza yerinde yaşamını yitirdi. »3. sayfada

Canan Morkoç Abuhan

Fatih Sivrikaya

Gülcan Morkoç Arslanbaş ve Ufuk Arslanbaş

AİLELER DAĞILDI

Motosiklette yolculuk eden Fatih Sivrikaya, Gökhan Çodar ve Yunus Emre Kurt hayatını kaybetti. Ticari araçtaki Gülcan Morkoç Arslanbaş ve Ufuk Arslanbaş, Canan Morkoç Abuhan, Gülsüm Morkoç da kurtarılamadı. Gülcan ve Ufuk'un iki yıl önce evlendikleri öğrenildi.

EK-18. Hürriyet Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 3)

GAZİANTEP
8 ölü
19 yaralı

SAKARYA
7 ölü
3 yaralı

YOLLAR KAN GÖLÜ

Trafik kazaları yine can aldı. Mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet, minibüsle çarpıştı, 8 kişi öldü. Sakarya'da ise hafif ticari araç motosikletli grubun arasına daldı, üçü motosikletçi 7 kişi hayatını kaybetti.

HEMEN her yıl defalarca karşılaştığımız mevsimlik işçileri taşıyan kamyonet kazalarına bir yenisi daha eklendi: 8 ölü, 19 yaralı. Gaziantep'ten aldığı mevsimlik işçileri Oğuzeli ilçesindeki fıstık bahçesine götüren İbrahim Şahin (30) yönetimindeki kamyonet ile Suriye'deki sığınmacı kamplarına yemek götürüp Gaziantep'e dönen Ali Bor (35) yönetimindeki minibüs, kafa kafaya çarpıştı. Oğuzeli-Elbeyli karayolu Kayacık Barajı mevkisindeki kazada, sürücüler İbrahim Şahin ve Ali Bor ile kamyonette bulunan 3 çocuk annesi Sariye Diker (50), Hüseyin Deniz (81) ve Uğur Güneş (17) olay yerinde öldü, 22 kişi de yaralandı. Hastanelere götürülen yaralılardan Murat Demirel (18), Mustafa Altunbaş ve Suriye uyruklu Fatma Mulla (57) ise Acil Servis'te can verdi.

'SÜRÜCÜLERİMİZ DİKKATSİZ'

Sakarya Kocaali'de ise Akçakoca yönünden gelen Mehmet Kaya'nın kullandığı hafif ticari araç, kontrolden çıkarak karşı şeride geçti. Ters istikametten gelen motosikletlere çarparak devrildi. Motosikletlerden biri alev aldı. Kazada 81 DL 601 plakalı motosikletteki Gökhan Çodar, Fatih Sivrikaya ve Yunus Emre Kurt, hafif ticari araçtaki Gülcan Morkoç Arslanbaş, Ufuk Arslanbaş, Canan Morkoç Abuhan ve Gülsüm Morkoç yaşamını yitirdi. Ticari aracın sürücüsü Mehmet Kaya ile motosiklet sürücüleri Servet Sezer, Murat Orkun ise hastaneye kaldırıldı. Kaza nedeniyle Kocaali-Akçakoca karayolu trafiğe kapandı. Sakarya Valisi İrfan Balkanlıoğlu, "Hafif ticari aracın, karşı şeride geçerek kazaya neden olduğu görüşüyor ama daha tahlikat devam ediyor. Trafik kuralları ve cezalarına rağmen sürücülerimiz maalesef dikkatsiz" dedi.

■ Mücahit YOLCU - Aziz GÜVENER / DHA

■ Can pazarının yaşandığı Antep'teki kaza yerinde, ölen sürücü Ali Bor'un cep telefonu sürekli çaldı. Jandarma dakikalarca çalan cep telefonuna cevap veremedi.

EK-19. Hürriyet Gazetesi 8 Eylül 2018 (Sayfa 3)

İddia: UYUDU 6 ÖLÜ 44 YARALI

Mahmut Tuşgul

KAZA dün saat 04.00 sıralarında Ankara-Aksaray karayolunun 20'nci kilometresindeki Ortaköy yolu kavşağında meydana geldi. İstanbul'dan Gaziantep'e giden Mahmut Tuşgul (49) yönetimindeki Seç Turizm'e ait 27 PB 712 plakalı yolcu otobüsü, sürücüsünün direksiyon kontrolünü kaybetmesi sonucu şarampole yuvarlandı. Can pazarının yaşandığı kazada, 1'i çocuk 6 kişi öldü, 44 kişi de yaralandı. Hayatını kaybeden 6 kişiden birinin Azra Karaman (7) olduğu tespit edildi. Diğer 5 cenazenin kimlik tespiti için ailelerle görüşüldüğü öğrenildi. 44 yaralıdan bazılarının taburcu olduğu, 6 kişinin ise durumunun ağır olduğu da öğrenildi. Direksiyon başında uyuduğu iddia edilen sürücü Tuşgul, hastanedeki tedavisinin ardından gözaltına alınarak jandarma karakoluna götürüldü. ■ Hasan BÖLÜKBAŞ / DHA

EK-20. Hürriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

Bu kez botta değil kamyonda öldüler

Hayalleri Yunanistan'ın Samos Adası'na kaçmak olan göçmenler, kamyon kasasında ölüme uçtu.

■ İzmir Menderes'teki kazada kamyonun kasasındaki 1'i hamile, 4'ü çocuk ve bebek, toplam 22 kişi öldü. Kamyon kullanma ehliyeti bulunmayan şoför, yaralananları bıraktı ve otostop çekerek hastaneye gitti. » DHA » 3'te

EK-21. Hürriyet Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 3)

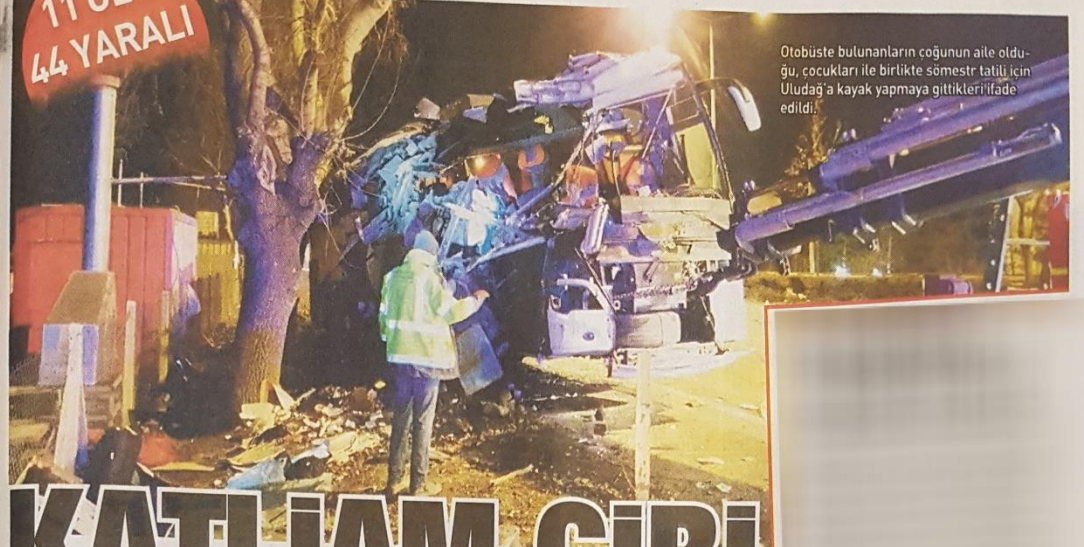

EK-22. Hürriyet Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 3)

EK-23. Sabah Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 19)

11 ÖLÜ 44 YARALI

Otobüste bulunanların çoğunun aile olduğu, çocukları ile birlikte sömestr tatili için Uludağ'a kayak yapmaya gittikleri ifade edildi.

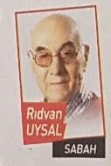
KATLİAM GİBİ KAZA

Ankara'dan Bursa'ya gezi düzenleyen tur otobüsü, Eskişehir'de yol kenarındaki ağaçlara çarptı. 11 kişinin öldüğü kazada 2 şoför, bir muavin ve 44 yolcu yaralandı

'En güzel karne hediyesi'

Ankara'da 20 yıldır tur firması olarak faaliyet gösteren Kartallar Gezi Eş Dost Turizm Acentesi'ne ait otobüsün son görüntüleri ortaya çıktı. Otobüs ve yolcuları, Ankara'nın farklı noktalarında bekleyen diğer yolcuları alarak hareket ediyor. Acentenin sosyal medya hesabında gezi yi, "19 Ocak'ta son 5 kişilik koltuk, fırsatı kaçırmayın. Sömestr tatilinde en güzel karne hediyesi" başlığı ile paylaştığı da ortaya çıktı.

Ankara'dan Bursa'ya gezi düzenleyen, Kartallar Gezi Eş Dost Turizm Acentesi'ne ait otobüs, önceki gece yarısında yola çıktı. Şoförlerden Erkan Aydoğan'ın kullandığı otobüs, Sivrihisar'daki molanın ardından, bu kez diğer şoför Muhsin Özer'in yönetiminde yoluna devam etti. Ancak sabaha karşı saat 04.00 sıralarında, Eskişehir çıkışındaki Batıkent mahallesine geldiklerinde aniden kontrolden çıkan otobüs yol kenarındaki ağaca çarptı.

Rıdvan UYSAL
SABAH

'KARALTIYI KÖPEK SANDIM'

Hurdaya dönen otobüsteki yolculardan 11'i ölürken, 2 şoför ve bir muavin ile 44 yolcu ise yaralandı. Yaralılar çeşitli hastanelere kaldırılırken, cesetler ise itfaiye tarafından çıkarıldı. Yolcular otobüs şoförünün uyuduğunu öne sürerken şoför ise önüne bir karaltı çıktığını ve köpek zannederek direksiyonu kırınca kontrolü kaybettiğini öne sürdü.

Şoför Muhsin Özer, emniyetteki ifadesinde, "Saat 00.00'da Ankara Kızılay'dan ben, yedek şoför ve muavin ile yolcular dahil 55 kişiyle yola çıktık. Araçta bir ya da iki çocuk vardı. Ankara'dan yola çıktığımızda aracı Erkan Aydoğan kullanıyordu. Sivrihisar Bademli Tesislerinde aracın sevk ve idaresini ben aldım. Erkan Aydoğan da, araç alt kısmında bulunan yatak kısmına dinlenmeye gitti. Eskişehir içinden Bursa istikametine giderken çevre yolu üzerinde önüme bir karaltı çıktı. Köpek sandım. Çarpmamak için direksiyonu sağa kırdım ama toparlayamadım ve yol kenarında bulunan ağaca çarptım. Hızlı değildim, uyumuyordum, anlık olaydı" dedi.

'KESİNLİKLE ŞOFÖR UYUDU'

Yolcular ise şoförün uyuduğunu öne sürdü. Ayşe Yıldırım, "Kaza, saat 04.00 sıralarında, mola yerinden ayrıldıktan yarım saat sonra oldu. Şoför uyudu. Otobüs sendeledi ve çarptık. Köpek çıksa kornaya basar, fren yapardı" Nilgün Sarıkaya: "Biz dört arkadaştık ve o esnada uyanıktık. Otobüsün içi de sessizdi. Ne bir fren oldu ne bağırma sesi oldu. Kayma da olmadı. Zaten buzlanma yoktu. Kesinlikle şoför uyudu." Mustafa Mumcu, "En arkada oturuyordum. Şoförün arkasında oturan arkadaş 'şoför uyudu, o hızla yalpalayıp ağaca vurdu' diyor." Perihan Demetgül: "Düz yolda giderken birden, soldan taraftan sağa sürüklendiğimizi hatırlıyorum."

VALİ: YOLDA BUZLANMA YOK

Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak, kazanın emniyet şeridiyle birlikte 4 şerit olan yolda meydana geldiğini belirterek, "Yol boş ve ışıklandırılmış. Buzlanma da göremedik. Kazanın sebepleri araştırılıyor" diye konuştu.

Kazada hayatını kaybeden Ecem Bek (17), Elif Altıntepe (42), Feride Çağatay (48), Serpil Tamel (44), Ayfer Ak (62), İdil Tamer (17), Munise Kayabaşı (66), Asuman Doğruy (68), Zekiye Ersin (53), Nejla Kaya (51) ve Hakan Erkul'un (52) cenazeleri memleketlerine gönderildi.

EK-24. Sabah Gazetesi 27 Mart 2018 (Sayfa 17)

Otomobil ambulansla çarpıştı

3'Ü ÇOCUK 6 ÖLÜ

Soner Üzüm

Mustafa Üzüm

Mehmet Üzüm, eşi Zehra, çocukları Safiye Nur ve Hamza ile (sağda).

MALATYA'DAN Kayseri yönüne giden Mustafa Üzüm'ün kullandığı otomobil, önceki gün saat 23.30'da Kayseri Çevre Yolu Nalçik Bulvarında, iddiaya göre beyaz bir otomobilin sıkıştırması sonucu kontrolden çıktı. Karşı şeride geçen otomobil, Malatya'ya cenaze götüren özel ambulansla kafa kafaya çarpıştı. Kazada, otomobilin sürücüsü Mehmet Üzüm (36), eşi Zehra Üzüm (29), çocukları Safiye Nur Üzüm (6), Hamza Üzüm (8) ile akrabaları Mustafa Üzüm (29) ve Soner Üzüm öldü. Ambulans sürücüsü ile sağlık görevlisi ise yaralandı. Polis 38 KY plakalı beyaz otomobili arıyor.

İstanbul'daki düğünden Düzce'ye dönen Durukan ailesinin otomobili Üçyol mevkisinde bariyerlere çarptı. Ali Kuyucu'nun kullandığı tanker ise otomobile çarpıp şarampole sürükledi. Kazada Ayşe Durukan ve Emine Durukan ölürken iki kişi yaralandı.

Aydın Söke'de sulama kanalına uçan otomobildeki Feyiz Kahraman ve eşi Hanife öldü. Konya'da meydala gelen kazada Kamil Şeker ve 6 aylık çocuğu ile Coşkun Kıcık ve 7 aylık hamile eşi Emine Kıcık yaralandı. Emine Kıcık kurtarılamadı. Denizli, Sivas, Ordu, Eskişehir ve Manisa'daki kazalarda 5 kişi öldü. Elazığ'da ise yük treninin çarptığı yaşlı kadın öldü. **Ali ALTUNDAŞ - Rıdvan UYSAL** / SABAH

EK-25. Sabah Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

Nişan dönüşü facia: Bir aile yok oldu

ÇORUM'DA yaşayan 5 kişilik Ünlü ailesi, bayram tatilini fırsat bilip Kahramanmaraş'taki yakınlarının nişanına gitti. Trafik canavarı, aileyi dönüş yolunda yakaladı. İtfaiyeci İrfan Ünlü'nün kullandığı araç, Çorum yakınlarında TIR'la çarpıştı. Ünlü, eşi ve 3 çocuğu can verdi. 12'DE

EK-26. Sabah Gazetesi 25 Ağustos 2018 (Sayfa 12)

ÇORUM

BİR AİLE KAZADA YOK OLDU

Çorum'da TIR'la kafa kafaya çarpışan ve hurdaya dönen otomobilde itfaiye görevlisi İrfan Ünlü ile eşi ve üç çocuğu can verdi

İrfan Ünlü ve oğlu Samet (13)

Kaza kurbanı Ünlü ailesi Kahramanmaraş'tan dönüyordu.

Rahmi ÇAKMAK-Mehmet AL / SABAH

Çorum'da dün yaşanan trafik kazası, bir aileyi yok etti. Bayat ilçesinde yaşayan ve itfaiyede çalışan İrfan Ünlü (40) bayram tatilinde ailesini de alarak, Kahramanmaraş'taki bir yakınlarının nişanına gitti. Önceki gün Bayat'a dönmek üzere yola çıkan İrfan Ünlü'nün kullandığı otomobil, Çorum İskilip'e bağlı Karaburun köyü yakınlarında, Mehmet Yücetürk yönetimindeki TIR'la kafa kafaya çarpıştı. Hurdaya dönen otomobilin sürücüsü İrfan Ünlü ile yanında bulunan eşi Ayşegül (37), çocukları Samet (13) ve Mustafa Semih (11) ile kardeşi Mustafa Ünlü (20) hayatını kaybetti. Ünal ailesinin 5 ferdi dün Bayat ilçesindeki cenaze töreninin ardından ilçe mezarlığında toprağa verildi.

■ **Balıkesir:** Gönen ilçesinde karşı şeride geçerek devrilen motosiklet sürücüsü Faruk Çanakçı (18) öldü. Motosiklete çarpmamak için manevra yapan Özgür A.'nın

EK-27. Sabah Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 1)

Düğün yolunda kaza: 3'ü çocuk 7 kişi öldü

KOCAELİ'NDEN Kars'a kız kardeşinin düğünü için giden Kamil Karataş, akrabalarının da bulunduğu araçla Erzincan'da kaza yaptı. Kendisi ve 3 çocukla birlikte 7 kişi hayatını kaybetti. 3'TE

EK-28. Sabah Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 3)

Düğün yolunda feci kaza: 7 ölü

Erzincan'da kız kardeşinin Kars'taki düğününe giden Kamil Karataş, Ankara'dan akrabalarını da yanına aldıktan sonra Erzincan'da kaza yaptı. Kazada 2'si çocuk 7 kişi öldü

Erzincan'da, düğüne gidenlerin içinde bulunduğu otomobil, karşı yönden gelen başka otomobille kafa kafaya çarpıştı. Kazada, 3'ü çocuk, 7 kişi öldü, 3 kişi de yaralandı. Kaza, dün saat 06.00 sıralarında meydana geldi. Kocaeli'nde özel güvenlik görevlisi olan Kamil Karataş, Kars'ın Sarıkamış ilçesindeki kız kardeşinin düğününe gitmek için otobüste yer bulamayınca, otomobil kiraladı. Kamil Karataş, eşi Duygu ve amcasının küçük kızı Esmanur Karataş ile birlikte 34 LJ 1087 plakalı otomobille yola çıktı. Karataş, Ankara'da oturan akrabaları olan döner ustası Güven Zehir (29) ile eşi Demet ve kızları Eylül (3) ve Yaren Zehir'i (4) de alarak yola devam etti. Karataş yönetimindeki otomobil, Erzincan-Sivas Karayolu'nun Heybeli köyü kavşağına geldiğinde, karşı yönden gelen Hüseyin Adıbelli yönetimindeki 34 JD 4252 plakalı otomobil ile kafa kafaya çarpıştı.

2 KIZIYLA BİRLİKTE ÖLDÜ

Ortalığın savaş alanına döndüğü kazada, Kamil Karataş, Esmanur Karataş, Güven Zehir ve kızları Eylül ve Yaren Zehir ile diğer araç sürücüsü Hüseyin Adıbelli ve yanındaki Burhan Olcay (20) öldü. Duygu Karataş (22), Demet Zehir ile Mahmut Yıldırım (29) ise yaralandı. Kazanın ardından bölgeye çok sayıda ambulans, jandarma ve AFAD ekipleri sevk edildi. Araçlarda sıkışan yaralılar, ekiplerin yoğun çabası sonucu kurtarıldı. 3 yaralı hazır bekleyen ambulanslarla Erzincan Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırılarak tedaviye alındı. Ölenlerin cesetleri ise olay yerinde yapılan incelemenin ardından morga kaldırıldı.

Faruk CANBABA- Halit TURAN - Şaban YILMAZ/SABAH

EK-29. Sabah Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 15)

Yolcu otobüsünde CAN PAZARI

6 ölü 43 yaralı

İstanbul'dan Gaziantep'e giden yolcu otobüsü Aksaray'da devrildi. Sürücüsünün uyuduğu iddia edilen kazada biri çocuk 6 kişi ölürken, 43 kişi yaralandı

İstanbul-Gaziantep seferini yapan Mahmut Tuşgul (49) idaresindeki Seç firmasına ait yolcu otobüsü, Aksaray'da şarampole devrildi.

Kazada 6 kişi hayatını kaybetti, 43 kişi yaralanırken, olay yerinde can pazarı yaşandı.

Önceki gün saat 19.00 da İstanbul'dan hareket eden otobüsün sürücüsü Mahmut Tuşgul'un direksiyon başında uyuduğu iddia edildi. Kazayı hafif sıyrıklarla atlatan Tuşgul, gözaltına alınarak jandarma karakoluna götürüldü.Aksaray Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırılan cenazelerin otopsi işlemleri tamamlandı. Cenazelerden birinin 7 yaşındaki Azra Karaman'a ait olduğu tespit edildi. Diğer 5 cenazenin kesin kimlik tespitlerinin yapılması için çalışmalar sürüyor. Bu arada, 43 yaralıdan bazılarının taburcu olduğu, 6 kişinin ise durumunun ağır olduğu öğrenildi.

EK-30. Sabah Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 15)

Yolcu otobüsü su kanalına devrildi

7 ÖLÜ
28 YARALI

AFYONKARAHİSAR'DA yolcu otobüsünün Afyonkarahisar-Antalya karayolunun 15. kilometresindeki Damlalı Boğazı mevkisinde su kanalına devrilmesi sonucu 7 kişi öldü, 28 kişi yaralandı. Kazada sürücü Deniz Gökçe ile yolculardan Hasan Işık, Mustafa Mercan, Ahmet Bacak, Sabri Demir, Mustafa Efe Malkoç ile Süleyman Başar hayatını kaybetti. 28 yaralı tedavi altına alındı.

Muğla'da cezaevindeki yakınlarını ziyaretten dönen 3 kişinin bulunduğu otomobil yol kenarındaki ağaca çarptı. Kazada sürücü Gazi Akkaya'nın (28) ve Ali Aydınalp (22) hayatını kaybetti. Bodrum'da ise kaza yapan taksiye çarpan motosikletteki sürücü Şeref Özkan ile eşi Selma ve oğlu Deniz Özkan yola savrularak yaralandı.

EK-31. Sabah Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

Ehliyetsiz şoförle
GÖÇMEN FACİASI
22 ÖLÜ

KASASINDA Samos adasına gidecek kaçak göçmenleri taşıyan kamyon İzmir'in Menderes ilçesi yakınlarında dereye uçtu. 2'si bebek, 5'i çocuk, biri hamile kadın 22 kişi can verdi, 27 kişi yaralandı. Kazada yaralanan sürücü Mustafa Yılmaz'ın kamyon ehliyeti olmadığı ortaya çıktı. 11'DE

Sürücü Mustafa Yılmaz hastaneye gidince "Yüksekten düştüm" diye yalan ifade verdi.

YUNANİSTAN'DA DA AYNI DRAM: 11 GÖÇMEN YANARAK ÖLDÜ 11

EK-32. Sabah Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 11)

KAMYON KİRALIK, ŞOFÖR EHLİYETSİZ!

GÖÇMENLERİ TAŞIYAN KAMYON DEREYE UÇTU:

22 ÖLÜ 27 YARALI

İzmir'den Yunanistan'a geçmeye çalışan göçmenleri taşıyan kamyon Menderes ilçesinde dereye uçtu. Kazadan yaralı kurtulan şoför Yılmaz'ın kamyonu 4 gün önce kiraladığı, aracı kullanmak için gerekli C sınıfı ehliyetinin olmadığı ve 21 sabıka kaydının bulunduğu ortaya çıktı

Kaza sonrası etrafa yayılan bebek kıyafetleri ve lastik botlar yürekleri dağladı.

Görgü tanığı Mehmet Eker

Sürücü Mustafa Yılmaz

Kaza sonrasında kamyon vinç yardımıyla dere yatağından çıkarıldı.

Ertan GÜRCANER/İZMİR

İzmir'de kasasında Yunanistan'ın Samos Adası'na gitmeyi planlayan göçmenlerin bulunduğu kamyon Menderes ilçesi yakınlarında 25 metre yükseklikten Değirmençay Deresi'ne uçtu. Kazada 2'si bebek, 4'ü çocuk, biri hamile kadın olmak üzere 22 kişi hayatını kaybetti, 27 kişi de yaralandı. Hurda yığınına dönen kamyondaki göçmenlerin can yelekleri ve eşyaları etrafa saçıldı. Araç sürücüsü Mustafa Yılmaz (35) kazadan yaralı kurtuldu.

DİREKSİYONDA UYUMA İHTİMALİ

İki ayağında kırıklar bulunduğu öğrenilen sürücü Yılmaz, hastane polisine verdiği ilk ifadede "Saat 03.00'te Söke'den yola çıktığımda, Sazlıköy'ü geçtikten sonra mültecileri kamyona aldığını ve yakıtı olmadığı için Selçuk Otobanı'na girdiğini, kazanın olduğu Kısıkköy bölgesinde önüne beyaz bir aracın çıktığını ve ona çarpmamak için ani hareket yaptığını, kontrolü kaybederek dereye uçtuklarını" söyledi. Hurdaya dönen kamyon çekici yardımıyla kaldırılırken, olay yerinde hiç fren izi bulunmaması, şoförün uyuduğu ihtimalini de doğurdu.

SABIKA DOSYASI KABARIK

Hastanede tedavisi süren Yılmaz'ın tedavisinin ardından tutuklanma talebiyle mahkemeye sevk edileceği belirtildi. Yılmaz'ın sadece B sınıfı ehliyetinin olduğu ve kamyon kullanma yetkisinin olmadığı öğrenilirken, geçmiş yıllarda 21 suç kaydının bulunduğu belirtildi.

'ARAÇTA YALNIZDIM' DEDİ

Kazanın görgü tanığı Mehmet Eker, olay yerinden aracıyla geçerken, yol kenarında yaralı birini gördüğünü söyleyerek "Konak'a doğru gidiyordum. Köprü üzerinden geçerken, yol kenarında biri, aracımı durdurmak istedi. Camı açtım. 'Kaza yaptım, yaralıyım. Beni Yeşilyurt'taki hastaneye götür' dedi. Ben de o yöne değil; Tepecik'teki hastaneye götüreyim, dedim. Kabul etmedi. Sonra 'İleride polis var, istersen onlara söyleyelim; aracı çekerler, mağdur olmazsın' dedim. 'Tek yaralı benim, beni ileride bir taksiye bindir' dedi. Ben de Karabağlar'da taksiye bindirdim. Yaralı durumdaydı, kendisi aracın şoförüymüş. 'Tekim' dediği için ben de kaza yerine bakmadım" dedi. Yılmaz'ın taksiyle geldiği hastanedeki görevlilere polis sorgusu öncesinde 'Yüksekten düştüm' dediği de öğrenildi. Menderes Cumhuriyet Başsavcılığı kazayla ilgili soruşturma başlattı. Cumhuriyet Savcısı'nın olay yerinde yaptığı incelemenin ardından cesetler cenaze araçları ile İzmir Adli Tıp Kurumu Morgu'na kaldırıldı. Kaza nedeniyle Torbalı-İzmir karayolunda ulaşım kontrollü olarak sağlandı.

BİN LİRAYA KİRALAMIŞLAR

Öte yandan kazada devrilen kamyonun Aydın'ın Söke ilçesinde bin liraya kiralandığı tespit edildi. Aydın plakası taşıyan kamyonun Söke'de K.D'ye ait olduğunu tespit eden ekipler, kamyonun Yılmaz'a (35) 2 gün önce kira sözleşmesi yapılarak 4 günlüğüne bin lira karşılığında kiralandığını tespit etti. Sürücünün, kira bedelini peşin olarak ödediği öğrenildi.

EK-33. Sabah Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 7)

Ölüm uykuda YAKALADI

Kazadan yara almadan kurtulan otobüs sürücüsü Çetin Çetiner (34) gözaltına alındı.

Kahramanmaraş'ta, sürücüsünün kontrolünden çıkan yolcu otobüsü şarampole devrildi. Kazaya uykuda yakalanan 7 kişi hayatını kaybederken, 24 kişi de yaralandı

Samsun'dan Şanlıurfa'ya giden yolcu otobüsü, önceki gece saat 03.00 sıralarında, Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesine bağlı Mehmetbey mahallesi yakınlarında kontrolden çıkarak refüje devrildi. Otobüsün hurdaya döndüğü kazada Şırnak'ta görev yapan polis memuru Ahmet Karakuş (51), uzman çavuş Doğan Cantürk (25), ve er Selahattin Turan (29) ile Bilgin Demir (19), Sami Demir (44), Şengül Uysal (53) ve Hüseyin Hint (63) ve öldü. 24 kişi de yaralandı. Yaralılar, ihbar üzerine olay yerine gelen 112 Acil Servis ekipleri tarafından, bölgedeki hastanelere kaldırıldı. Kazaya uykuda yakalanan yolcular, fren sesiyle uyandıklarını anlatarak, otobüsün sağa-sola savrulduktan sonra devrilip sürüklenmeye başladığını söyledi.

ANNE KARNINDA ÖLDÜ

Şanlıurfa'da ise Mustafa Demir'in kullandığı otomobil, kavşaktan dönen TIR'a çarptı. Hurdaya dönen otomobilde bulunan biri çocuk 4 kişi yaralandı. Hastaneye kaldırılan yaralılardan, otomobilin sürücüsü Mustafa Demir ile 1.5 yaşındaki yeğeni Bekir Demir, kurtarılamadı. Yaralılardan 5 aylık hamile Emine Demir'in karnında ölen bebeği de ameliyatla alındı. Gaziantep İslahiye'de kontrolden çıkan otomobil, koyun sürüsüne daldı. Kazada, çoban Süleyman Polat (35) yaşamını yitirdi. Denizli Çivril'de, otomobille çarpışan motosikletin sürücüsü H. İbrahim Bahadır, Karabük'te ağaca çarpan otomobilin şoförü Emrah B., Sakarya'da ise devrilen meton mikserinin sürücüsü Ali Peköz (36) öldü. **Sırrıberk ARSLAN - Mehmet YILDIRIM** / SABAH

EK-34. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 1)

EK-35. Yeni Şafak Gazetesi 13 Ocak 2018 (Sayfa 18)

Ülkelerine dönüyorlardı

9 sığınmacı hayatını kaybetti

Türkiye'de yaşayan Iraklı Türkmen sığınmacıları ülkelerine taşıyan yolcu otobüsü Şırnak Silopi'de devrildi. 3'ü çocuk 9 kişinin hayatını kaybettiği kazada 2'si Türk polisi 28 kişi yaralandı. Ülkelerine yaklaşık 15 kilometre kala faciayı yaşayan yaralıların tedavisi sürüyor.

Sağlık ekipleri ve jandarma, cenazeleri ambulansa taşıdı.

Şırnak valisinden ziyaret

Şırnak'ın Silopi ilçesinde, çoğu Iraklı Türkmen olan yolcuları ülkelerine taşıyan yabancı plakalı otobüs, Silopi-Habur karayolunun 20'nci kilometresinde devrildi. Kazada ilk belirlemelere göre 45 yolcudan 3'ü çocuk 9 kişi hayatını kaybetti, ikisi ağır 28 kişi yaralandı. Yaralılardan iki kişinin, yolculara ülkelerine kadar eşlik edecek olan Türk polisi olduğu belirlendi.

460 GÜNÜN ARDINDAN KAVUŞACAKLARDI

Otobüsteki yolcuların, 2016'da Irak güvenlik güçleri ve Şii milislerin Musul kentinde terör örgütü DEAŞ'a karşı operasyonları nedeniyle Telafer ilçesindeki evlerini terk eden binlerce kişi ile birlikte Suriye üzerinden gelerek, Türkiye'ye sığındığı öğrenildi. Bir süre, Kilis'teki mülteci kamplarında kalan söz konusu 45 mülteci, daha sonra İstanbul'a gitti. Mülteciler, kentlerinin DEAŞ'tan temizlenmesinin ardından da ülkelerine dönmek istedi. İlgili kurumlara başvuran mülteciler, Türkiye'ye sığındıktan 460 gün sonra, dün 2 polis eşliğinde ülkelerine uğurlandı. İstanbul'dan ülkelerine gönderilen mülteciler, Irak'a 15 kilometre kala feci kazayla karşılaştı. Silopi ve Cizre Devlet hastanelerine kaldırılan yaralıların 12'sinin taburcu edildiği öğrenildi.

Şırnak Valisi Mehmet Aktaş, beraberinde İl Jandarma Komutan Vekili Albay Şentürk Kurt, İl Emniyet Müdürü Ömer Uslusoy ile kazayla ilgili incelemelerde bulunmak üzere Silopi ilçesine geldi. Silopi Devlet Hastanesine geçen Vali Aktaş ve beraberindekiler, Kaymakam Savaş Konak ve hastane yetkilileriyle görüştü. Aktaş, yaralıları tedavi gördükleri servislerde ziyaret etti. "9 Iraklı Türkmen vatandaşımız hayatını kaybetti. Hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet diliyorum. İnşallah böyle kazalar bir daha yaşanmaz" diyen Aktaş, yaralılarla tek tek ilgilendi.

EK-36. Yeni Şafak Gazetesi 20 Ocak 2018 (Sayfa 3)

CENAZELERİ

Halatla taşıdılar

Muş ile Bingöl arasında yolcu taşıyan ve ağır kış şartları nedeniyle yoldan çıkan bir otobüs dereye uçtu. **Metrelerce yuvarlanan otobüste bulunan 6 kişi hayatını kaybetti 29 kişi yaralandı. Yoğun kar yağışı altında araçtan çıkarılan cenazeler** halatlarla karayoluna taşındı.

FECİ KAZADA
6 ÖLÜ
29 YARALI

Konya'da 38 yaralı

Konya'da yolcu otobüsünün şarampole devrilmesi sonucu meydana gelen kazada ise 38 kişi yaralandı. Bedih Üzmelih idaresindeki 31 GZ 369 plakalı yolcu otobüsü, kar yağışının etkili olduğu Konya-Afyonkarahisar karayolunun 130. kilometresinde şarampole devrildi. Otobüste bulunan 38 kişi yaralandı. Kentteki hastanelere kaldırılan yaralılardan 7'sinin sağlık durumu ciddiyetini koruyor.

Muş ile Bingöl'ün Solhan ilçesi arasında ağır kış şartları nedeniyle yoldan çıkan bir yolcu otobüsü dereye uçtu. Metrelerce yuvarlanan otobüste bulunan 6 kişi hayatını kaybetti 29 kişi de yaralandı. Bölgeye çok sayıda ambulans ile AFAD ve jandarma ekibi sevk edilirken yaralılar, Muş ve Bingöl'deki hastanelere kaldırıldı.

SORUŞTURMA BAŞLATILDI

Dün sabah saatlerinde Solhan ilçesi çıkışında Bingöl istikametinden Muş'a giden otobüs, Adnan Öletaş'ın kullandığı 34 DF 3668 plakalı yolcu otobüsünde hayatını kaybedenlerin isimleri şöyle; Osman Aslan (Osmaniye), Turgut Deniz (Şanlıurfa), Yaşar İpek (Muş-Bulanık), İbrahim Eren (Muş-Malazgirt), Memik Gökşin (Gaziantep) ve Hamza Karabalık (Muş-Bulanık). Olayla ilgili soruşturmanın devam ettiği bildirildi.

VALİ ZİYARET ETTİ

Muş Valisi Aziz Yıldırım, Muş Devlet Hastanesine gelerek yaralıların sağlık durumu hakkında bilgi aldı. Yıldırım, kazada 6 kişinin öldüğünü, 29 kişinin yaralandığını söyledi. Ölenlerin yakınlarına başsağlığı, yaralılara acil şifa dileyen Yıldırım, "Yaralılarımızdan 22'si Muş'ta, 7'si ise Solhan'daki hastanelere kaldırıldı. Yolcular Hatay'dan Muş'a gidiyormuş. İnşallah artıkböyle kazalar yaşanmaz" dedi.

EK-37. Yeni Şafak Gazetesi 21 Ocak 2018 (Sayfa 3)

TUR OTOBÜSÜ AĞAÇA ÇARPTI 11 ÖLÜ, 44 YARALI

Ölüm gezisi

Ankara'dan Bursa'ya geziye gidenleri taşıyan tur otobüsü, Eskişehir'de kontrolden çıkarak yol kenarındaki ağaçlara çarptı. Katliam gibi kazada 11 kişi hayatını kaybederken, 44 kişi de yaralandı

KRİZ MASASI OLUŞTURULDU

Kazayla ilgili Eskişehir Valiliği'nce kriz masası oluşturuldu. Hastanelerdeki morglarda, bazı cesetlerin kimlik tespitinde zorluk yaşandı. Parmak izi ve ailelerin de teşhisiyle işlemleri tamamlanan cenazeler memleketlerine gönderildi.

Gezi otobüsünün yol kenarındaki ağaçlara çarpması sonucu 11 kişi öldü, 44 kişi de yaralandı. İddiaya göre üzücü kaza önceki gece meydana geldi. Ankara'dan Bursa'ya geziye gidenleri taşıyan Muhsin Ö. (51) idaresindeki 06 FL 644 plakalı Kartallar Gezi firmasına ait tur otobüsü, Eskişehir-Bursa karayolunda kontrolden çıkarak yol kenarındaki ağaçlara çarptı.

OTOBÜSTE CAN PAZARI

Kazanın ardından araçta tam bir can pazarı yaşandı. Feci manzarayı görenler yardım istedi. İhbarın ardından olay yerine çok sayıda ambulans ve itfaiye ekibi sevk edildi. Katliam gibi kazada Ecem Bek (17), Elif Altıntepe (42), Feride Çağatay (48), Serpil Tamer (44), Ayfer Ak (62), İdil Tamer (17), Munise Kayabaşı (66), Asuman Doğrul (68), Zekiye Ersin (53), Nejla Kaya (51) ve Hakan Erkul (52) feci şekilde can verirken, 44 kişi de yaralandı. Yaralılar, 112 Acil Servis ekiplerince kentteki çeşitli hastanelere kaldırıldı. 44 yaralıdan 29'u tedavilerinin ardından taburcu edildi.

Eskişehir Valisi Özdemir Çakacak ve İl Emniyet Müdürü Engin Dinç kaza yerinde incelemelerde bulunduktan sonra yaralıları hastanede ziyaret etti. Çakacak, "Yol boş, 3 şeritli, bir de kurtarma şeridi olmak üzere geniş bir yol. Yol ışıklandırılmış. Sabah Emniyet Müdürümüz ve diğer tüm kurtarma ekiplerimizle yolda buzlanma görmedik. Dolayısıyla farklı sebepleri olabilir. Arkadaşlarımız kazanın sebebini araştırıyor. Cumhuriyet Başsavcılığımız konuyla ilgili soruşturma başlattı. Şoförler gözaltına alındı" diye konuştu.

ŞOFÖR UYUDU İDDİASI

Yolculardan Mustafa Mumcu, kendisinin kaza sırasında arka koltuklarda oturduğunu anlatarak, "Şoförün arkasında oturan arkadaş görmüş. O da 'şoför uyudu, o hızla yalpalayıp ağaca vurdu' diyor" ifadelerini kullandı. Kaza sırasında otobüsü kullanan şoför Muhsin Ö. emniyetteki ifadesinde, "Eskişehir içinden Bursa istikametine giderken çevre yolu üzerinde benim önüme bir karaltı çıktı. Köpek sandım, vurmayayım diye direksiyonu hafif sağa kırdım ama toplayamadım. Yol kenarında bulunan ağaca çarptım. Hızlı değildim, uyumuyordum" şeklinde konuştu. Muhsin Ö. ile diğer sürücü Erkan A.'nın sorgusu sürüyor.

EK-38. Yeni Şafak Gazetesi 27 Mart 2018 (Sayfa 3)

Trafik magandası bir aileyi yok etti

6 ÖLÜ 2 YARALI

Kayseri'de bir trafik magandasının sıkıştırdığı otomobil, kontrolden çıkarak karşı yönden gelen ambulansla çarpıştı. Kazada aynı aileden 2'si çocuk 6 kişi hayatını kaybederken, ambulanstaki 2 kişi de yaralandı. Polis, kazaya yol açan ve son rakam grubu belirlenemeyen **38 KY plakalı beyaz otomobili arıyor**

Kayseri'nin Melikgazi ilçesinde bir aracın sıkıştırdığı otomobilin ambulansla çarpışması sonucu aynı aileden 6 kişi hayatını kaybetti, 2 kişi de yaralandı. Katliam gibi kaza, önceki gece saat 23.30 sıralarında Kayseri-Malatya kara yolu Nalçık Bulvarı'nda meydana geldi. Mustafa Üzüm'ün kullandığı 38 E 4730 plakalı otomobil, son rakam grubu belirlenemeyen 38 KY plakalı beyaz otomobilin sıkıştırması sonucu kontrolden çıkarak karşı şeride geçti.

Soner Üzüm

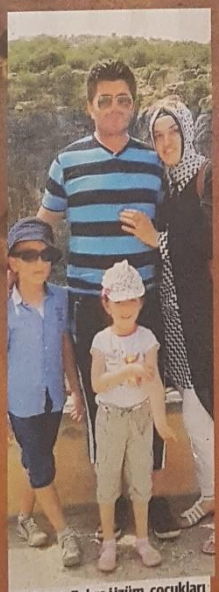
Mustafa Üzüm

KAFA KAFAYA ÇARPIŞTILAR

Otomobil, Ertan Dönmez idaresindeki cenaze taşıyan 41 BD 308 plakalı ambulansla kafa kafaya çarpıştı. Kazanın ardından her iki araçta da tam bir can pazarı yaşandı. Feci manzarayı gören sürücülerin ihbarının ardından olay yerine çok sayıda ambulans ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada sürücü Mustafa Üzüm (29), otomobildeki aynı aileden Mehmet (36), eşi Zehra (29), çocukları Safiye Nur (6) ve Hamza (8) Soner Üzüm (21) feci şekilde can verdi.

POLİS BEYAZ ARAÇ PEŞİNDE

Yaralanan Ertan Dönmez ile ambulansta bulunan ve kimliği henüz belirlenemeyen bir kişi, ambulansla Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldı. Görgü tanıkları, korkunç kazaya son rakam grubu henüz belirlenemeyen 38 KY plakalı beyaz renkli bir otomobilin yol açtığını öne sürdü. Polis, trafik magandasını yakalamak için alarma geçti. Bu arada İstanbul'dan Tunceli'ye götürülen ambulanstaki cenaze, yakınları tarafından alındı. Kazayla ilgili soruşturma sürüyor.

Mehmet-Zehra Üzüm, çocukları Safiye Nur ve Hamza ile birlikte.

EK-39. Yeni Şafak Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 1)

EK-40. Yeni Şafak Gazetesi 31 Mart 2018 (Sayfa 9)

Katliam gibi!

25 ÖLÜ 40 YARALI

Iğdır ve Bayburt'ta önceki gece katliam gibi iki kaza yaşandı. Iğdır'da göçmenleri taşıyan minibüs aydınlatma direğine çarptı alev aldı. 17 kişi öldü. Bayburt'ta ise menfeze düşen bir otomobil ve minibüsteki 8 kişi hayatını kaybetti.

Iğdır ve Bayburt'ta önceki gece yaşanan 2 trafik kazasında 25 kişi hayatını kaybetti 40 kişi yaralandı. Bayburt'taki kaza Bayburt-Gümüşhane karayolunun Aydıntepe yol ayrımı mevkisinde yaşandı. Menfez inşaatı için açılan yaklaşık 5 metre derinliğindeki çukura iran plakalı bir otomobil düştü. Bundan kısa süre sonra Bayburt-Trabzon hattında şehirler arası taşımacılık yapan firmaya ait bir minibüsün de aynı çukura düşmesiyle ikinci kaza meydana geldi.

Bayburt'taki kazaların ardından olay yerine pek çok itfaiye ve sağlık ekibi sevk edildi.

2 KİŞİ GÖZALTINA ALINDI

İlk kazada iran uyruklu Elaheh Shakeri Nasab (36), Adrina Baghizadeh (2), Kazım Furmehdi (38), Feride Molavi (36) , ikinci kazada ise minibüsün şoförü Recep Kuyruk (21) ile araçta bulunan Muhammet Samet Çakmak (31) ve Esma Adıgüzel (31) olmak üzere toplam 8 kişi hayatını kaybetti. Kazada yaralananların ise çeşitli hastanelerde tedavileri sürüyor. Kaza sonrası başlatılan soruşturmada yol yapım çalışmasını yürüten yüklenici firmada görevli 2 kişi gözaltına alındı.

DİREĞE ÇARPIP ALEV ALDI

Iğdır'daki kazada ise göçmen faciası yaşandı. Iran sınırından Türkiye'ye yasa dışı yollarla geçtikleri belirlenen ve aralarında kadınların da yer aldığı Afganistan, Pakistan ve İran uyruklu göçmenlerin bulunduğu minibüs, Iğdır-Kars karayolunun Iğdır Şehit Bülent Aydın Havalimanı Kavşağı mevkisinde kontrolden çıkarak aydınlatma direğine çarptı. Olayda, kazaya karışıp alev alan minibüsteki bazı yolcular araçtan fırlayıp yola savruldu.

YARALILARI BAŞKA MİNİBÜS EZDİ

Bu sırada söz konusu minibüsün arkasından gelen ve yine göçmenleri taşıyan Mehmet K'nin (30) kullandığı başka bir minibüs de yola savrulan yaralıların bazılarına çarptı. Kazanın ardından alev alan minibüsteki 17 kişi öldü, 36 kişi yaralandı. Olay sebebiyle bölgeye çok sayıda jandarma, itfaiye, AFAD ile sağlık ekibi gönderildi. Yaralılar ve ölenlerin cesetleri, ekiplerin yardımıyla Iğdır Devlet Hastanesine götürüldü. Cumhuriyet savcısı, olay yeri inceleme ekipleri ve jandarma kazanın meydana geldiği bölgede inceleme yaptı.

TAKSİYLE KAÇMAYA KALKTI

Olayın ardından minibüsünden inip yakındaki bir akaryakıt istasyonuna giden Mehmet K. ise çağırdığı taksiyle kaçmaya çalıştı. Mehmet K. ile taksinin sürücüsü, bölgede çalışma yapan güvenlik güçlerince kısa sürede yakalanıp gözaltına alındı.

GÖÇMEN TRAJEDİSİ

Iğdır Valisi Enver Ünlü, olay yerindeki incelemelerinin ardından yaptığı açıklamada, elim bir göçmen trajedisiyle karşı karşıya olduklarını söyledi.

Iğdır'daki kaza güvenlik kameralarınca kaydedildi. Görüntülerde minibüsün aydınlatma direğine çarparak yanması böyle yer aldı.

EK-41. Yeni Şafak Gazetesi 26 Ağustos 2018 (Sayfa 15)

Katliam gibi

7 ÖLÜ 3 YARALI

Güven Zehir, kızları 3 yaşındaki Eylül ve 4 yaşındaki Yaren Zehir ile birlikte can verdi.

Kamil Karataş

Düğün için yola çıkan 2 ailenin içinde bulunduğu otomobil, **Erzincan'da karşı yönden gelen araçla kafa kafaya çarpıştı.** Ortalığın kan gölüne döndüğü katliam gibi kazada **3'ü çocuk 7 kişi** feci şekilde can verirken, 3 kişi de yaralandı

Erzincan'da iki otomobilin çarpışması sonucu 3'ü çocuk 7 kişi yaşamını yitirdi, 3 kişi yaralandı. Korkunç kaza, dün saat 06.00 sıralarında Erzincan-Sivas kara yolunun Heybeli köyü kavşağında meydana geldi. Kocaeli'de özel güvenlik görevlisi olan Kamil Karataş, Kars'ın Sarıkamış ilçesindeki kız kardeşinin düğününe gitmek için otobüste yer bulamayınca, bir otomobil kiraladı. Karataş, eşi Duygu ve 1 yaşındaki kızı Esmanur Karataş ile birlikte 34 LJ 1087 plakalı otomobille yol çıktı. Ankara'da oturan akrabaları döner ustası Güven Zehir (29), eşi Demet ve kızları Eylül (3) ve Yaren Zehir'i (4) de yanına alan Karataş'ın kullandığı otomobil, Erzincan- Sivas Karayolu'nun Heybeli köyü kavşağında karşı yönden gelen Hüseyin Adıbelli (32) yönetimindeki 34 JD 4252 plakalı otomobil ile kafa kafaya çarpıştı.

ARAÇLAR HURDAYA DÖNDÜ

Şiddetli çarpma sonucu ortalık adeta savaş alanına dönerken, sürücüler ile otomobillerdeki 8 kişi araçlarda sıkıştı. Feci manzarayı gören diğer sürücüler hemen telefonlara sarılarak yardım istedi. İhbarın ardından olay yerine çok sayıda ambulans, jandarma, polis ve AFAD ekipleri sevk edildi. Feci kazada, Kamil Karataş ile aynı araçta bulunan kızı Esmanur Karataş (1), Güven Zehir, kızları Eylül (3) ve Yaren Zehir (4) ile diğer aracın sürücüsü Hüseyin Adıbelli ile aynı otomobildeki Burhan Olcay (30) hayatını kaybetti. Karataş'ın eşi Duygu Karataş, kuzeni Demet Zehir ile diğer otomobildeki Mahsun Yıldırım yaralandı. Yaralılar, olay yerinde yapılan ilk müdahalenin ardından Erzincan Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. İtfaiye ve AFAD ekiplerinin yoğun uğraşları sonucu hurdaya dönen araçlardan çıkartılan cenazeler, aynı hastanenin morguna konuldu.

DÜĞÜN YOLU KANU BULANDI

Karataş ve Zehir ailelerinin, sürücü Kamil Karataş'ın kardeşinin Kars'ın Sarıkamış ilçesindeki düğününe katılmak için yola çıktıkları belirtildi. Diğer aracın sürücüsü Hüseyin Adıbelli ile Burhan Olcay ve Mahsun Yıldırım'ın, Kurban Bayramı tatilini geçirdikleri Gaziantep'ten gezmek için Erzurum'a geldikleri, kazanın İstanbul'a dönüş yolunda meydana geldiği kaydedildi. Kaza nedeniyle yolda ulaşım uzun süre aksadı. Araçların kara yolundan kaldırılmasının ardından trafik normale döndü.

Kazayı görünce konvoyu durdurdu

TBMM Başkanı Binali Yıldırım kazazedelerin yardımına koştu. Yıldırım, Kurban Bayramı tatilini geçirmek üzere geldiği baba ocağı Erzincan'ın Refahiye ilçesindeki Bakacak köyü sakinleri ile bir araya geldikten sonra ilçe merkezine dönüşe geçti. Yıldırım, dönüşte Sivas-Erzincan kara yolunun Refahiye ilçe merkezi girişindeki kavşakta bir trafik kazası ile karşılaşınca konvoyu durdurdu. Makam aracından inen Yıldırım, yanlarına gittiği bizzat ilgilendiği yaralılara "geçmiş olsun" dileğinde bulundu.

EK-42. Yeni Şafak Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 1)

Sakarya'da karşı yola geçen araç 2 motosikleti biçti.

Trafikte kara gün

2 KAZA 15 CAN

Sakarya'da karşı yöne geçen araç, motosikletli gruba çarptı. Kazada 7 kişi hayatını kaybetti. Gaziantep'te de tarım işçilerini taşıyan kamyonet ile minibüs çarpıştı. 8 kişi öldü, 19 kişi yaralandı. Olay yerine gelen jandarma görevlisi kazada can veren minibüs şoförü Ali Bor'un sürekli çalan cep telefonunu açmaya cesaret edemedi. 20

EK-43. Yeni Şafak Gazetesi 3 Eylül 2018 (Sayfa 20)

2 kaza 15 can

Trafik canavarı dün iki ayrı kentte ocakları söndürdü. Gaziantep'te tarım işçilerini taşıyan kamyonet ile minibüsün çarpıştığı **kazada 8 kişi öldü, 19 kişi yaralandı.** Sakarya'da da karşı yöne geçen hafif ticari aracın 2 motosikletle çarpışması sonucu **7 kişi hayatını kaybederken, 2 kişi de hastanelik oldu**

Bayram ve tatillerde hortlayan trafik canavarı, dün yine ocaklara ateş düşürdü. Gaziantep'in Oğuzeli ilçesinde meydana gelen trafik kazasında 8 kişi hayatını kaybetti, 19 kişi yaralandı. Oğuzeli ilçesinden Kilis'in Elbeyli ilçesi istikametine giden, tarım işçilerini taşıyan İbrahim Şahin idaresindeki 79 DU 351 plakalı kamyonet ile Ali Bor yönetimindeki 27 AAH 618 plakalı minibüs kafa kafaya çarpıştı. Çarpıştı. Kazanın ardından tam bir can pazarı yaşandı. Feci manzarayı görenler hemen yardım istedi. İhbarın ardından bölgeye çok sayıda ambulans ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada sürücüler Şahin ve Bor ile Hüseyin Deniz, Murat Demirel, Sarıya Diker, Mustafa Altunbaş, Suriye uyruklu Fatma Molla ile ismi henüz öğrenilemeyen bir kişi hayatını kaybetti. Yaralanan 19 kişi, olay yerinde yapılan ilk müdahalenin ardından 112 Acil Servis ekipleri tarafından Gaziantep'teki çeşitli hastanelere kaldırıldı. Yaralılardan 2'sinin ise sağlık durumunun ciddiyetini koruduğu öğrenildi. Otopsi işlemleri tamamlanan 6 kişinin cenazesi ailesine teslim edildi.

Telefonu açamadı

Kazada can veren minibüs sürücüsü Ali Bor'un cep telefonu sürekli çaldı. Telefonu eline alan bir jandarma, dakikalarca susmayan cep telefonuna cevap vermeye cesaret edemedi

Motosikletli gruba çarptı

Sakarya'nın Kocaali ilçesinde bir otomobilin motosikletli gruba çarpması sonucu 4'ü kadın 7 kişi feci şekilde can verirken, 2 kişi yaralandı. Akçakoca'dan Kocaali istikametine seyreden 81 KC 694 plakalı hafif ticari araç, Alandere mevkisinde kontrolden çıkarak karşı şeride geçti. Takla atan araç, Akçakoca istikametine giden 54 KS 659 ve 81 DL 601 plakalı motosikletlerle çarpıştı. Kazada Gülcan Morkoç Arslanbaş, Ufuk Arslanbaş, Canan Morkoç Abuhan, Gülsüm Morkoç, Fatih Sivrikaya, Gökhan Çodar ve Yunus Emre Kurt hayatını kaybetti, 2 kişi de yaralandı. Sakarya Valisi İrfan Balkanlıoğlu, yaşanan kazadan ötürü büyük üzüntü duyduklarını belirtti. Vatandaşlara daha dikkatli olmaları çağrısında bulunan Balkanlıoğlu, "Hafif ticari aracın, karşı şeride geçerek kazaya neden olduğu gözüktüyor ama daha tahkikat devam ediyor. Trafik kuralları ve cezalarına rağmen sürücülerimiz maalesef dikkatsiz. Genelde dikkatsizlikten kaynaklanan son derece üzücü ve acı verici olaylar yaşıyoruz" dedi.

EK-44. Yeni Şafak Gazetesi 9 Eylül 2018 (Sayfa 3)

Şoför uyumuş

Aksaray'da sürücüsü direksiyon başında uyuduğu öne sürülen yolcu otobüsü kontrolden çıkarak şarampole devrildi. Kazada 6 kişi öldü, 44 kişi de yaralandı

Aksaray'da bir yolcu otobüsünün şarampole devrilmesi sonucu 6 kişi öldü, 44 kişi yaralandı. İstanbul-Gaziantep seferini yapan Mahmut Tuşgul (49) idaresindeki 27 PB 712 plakalı Seç firmasına ait yolcu otobüsü, önceki gece Ankara-Aksaray kara yolunda sürücüsünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi sonucu kontrolden çıkarak şarampole devrildi. Kazada biri çocuk 6 kişi feci şekilde can verirken, 44 kişi de yaralandı. Yaralılar, kentteki çeşitli hastanelere kaldırıldı. Kazayı hafif sıyrıklarla atlatan otobüs şoförü Mahmut Tuşgul'un direksiyon başında uyuduğu öne sürüldü. Tuşgul, tedavisinin ardından gözaltına alındı.

6 ÖLÜ
44 YARALI

EK-45. Yeni Şafak Gazetesi 19 Eylül 2018 (Sayfa 18)

KANALA UCTU

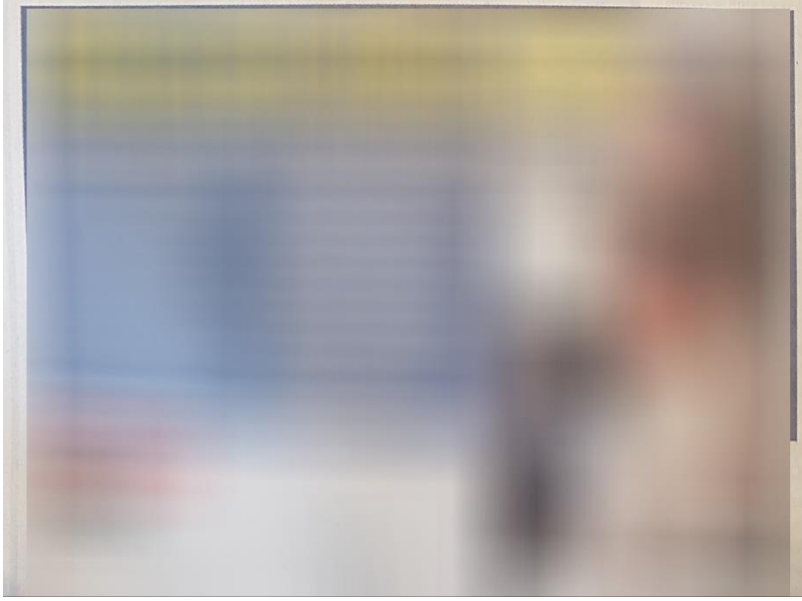
7 ÖLÜ
28 YARALI

Baba Ali Gökçe'yi ekipler teselli etti.

Afyonkarahisar'da kontrolden çıkan yolcu otobüsü, boş su kanalına devrildi. Kazada 7 kişi hayatını kaybederken, 28 kişi de yaralandı. Olay yerinden kullandığı kamyonla geçen baba Ali Gökçe, ölenlerin arasında otobüs şoförü oğlu Deniz Gökçe'nin de olduğunu öğrenince gözyaşlarını tutamadı

Deniz Gökçe

Afyonkarahisar'da yolcu otobüsünün su kanalına devrilmesi sonucu 7 kişi hayatını kaybederken, 28 kişi de yaralandı. Kamil Koç firmasına ait Deniz Gökçe'nin kullandığı 07 ZY 555 plakalı yolcu otobüsü, önceki gece henüz bilinmeyen bir nedenle sürücüsünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi sonucu Afyonkarahisar-Antalya kara yolunun 15. kilometresindeki Damlalı Boğazı mevkiinde refüje çarparak boş su kanalına devrildi.

OTOBÜSTE CAN PAZARI YAŞANDI

Kan gölüne dönen otobüste tam bir can pazarının yaşandığı gören diğer sürücüler, telefonla ra sarılarak hemen yardım istedi. İhbar üzerine bölgeye çok sayıda itfaiye, sağlık, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) ekibi sevk edildi. Sürücü Deniz Gökçe ile otobüsteki Hasan Işık, Mustafa Mercan, Ahmet Bacak, Sabri Demir, Mustafa Efe Malkoç ile Süleyman Başar, olay yerinde feci şekilde hayatını kaybetti. Kazada yaralanan 28 kişi, 112 Acil Servis ekiplerince kentteki çeşitli hastahanelerde tedavi altına alındı. Cenazeler, incelemenin ardından Afyonkarahisar Devlet Hastanesi morguna kaldırıldı. Kaza nedeniyle kara yolunun tek şeridinde ulaşım uzun süre aksadı. Otobüsün kaldırılması ve temizlik çalışmaları sonrası yol yeniden açıldı.

PLAKASINDAN ANLADIM

Üzücü kaza, acı bir tesadüfe de sahne oldu. Nakliyecilik yapan ve kamyonuyla İstanbul'dan Antalya'ya doğru giden Ali Gökçe, ölenler arasında oğlu Deniz Gökçe'nin de olduğunu öğrenince gözyaşlarına hakim olamadı. Gökçe, "Tesadüfen durdum yolda. 'Belki oğlumun kullandığı değil başka bir otobüstür' diye hanımına plakayı sordum. 'Şöyle şöyle plakalı araç mı?' dedim. O da 'evet' dedi. Otobüsün yanına gelip plakasını görünce bildim. O zaman oğlumun olduğunu anladım" diye konuştu.

EK-46. Yeni Şafak Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 1)

Şoför öldürdü

22 mülteci can verdi

Mültecilerin denizde kullanacağı can simitleri, can yelekleri ve botlar kazadan sonra etrafa saçıldı.

İzmir'in Menderes ilçesinde mültecileri taşıyan kamyon bariyerleri aşarak 20 metre aşağıdaki Değirmençay'a uçtu. Korkunç kazada 22 kişi öldü, 13 kişi de yaralandı. Kamyon kullanma ehliyeti olmayan şoför Mustafa Yılmaz 21 ayrı suçtan sabıkalı çıktı.

DOKTORLARA "DÜŞTÜM" DEDİ

Kaza yerinden yaralı olarak kaçan şoför gittiği hastanede görevlilere önce "yüksekten düştüm" dedi. Polisteki ifadesinde de karşısına bir araç çıkınca fren yaptığını ama fren boşaldığı için dereye uçtuklarını iddia etti. Yaralı yolcular ise şoförün uyuduğunu söyledi. Yolda fren izine rastlanmadı. 10

EK-47. Yeni Şafak Gazetesi 15 Ekim 2018 (Sayfa 10)

ÖLÜM KAMYONU

22 ÖLÜ 13 YARALI

İzmir'de göçmenleri taşıyan kamyon, yoldan çıkarak Değirmençay'a devrildi. Feci kazada aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu 22 kişi hayatını kaybederken, 13 kişi de yaralandı. Bacakları kırılan sabıkalı araç sürücüsü Mustafa Yılmaz'ın kamyon kullanma ehliyetinin olmadığı ortaya çıktı

İzmir'in Menderes ilçesinde göçmenleri taşıyan kamyonun devrilmesi sonucu aralarında çocukların da bulunduğu 22 kişi öldü, 13 kişi de yaralandı. Korkunç kaza, dün sabaha karşı meydana geldi. Yunanistan'ın Samos Adası'na gitmeyi planlayan göçmenlerin içinde bulunduğu 35 yaşındaki Mustafa Yılmaz idaresindeki 09 S 0574 plakalı kamyon, kavşakta sürücüsünün direksiyon hakimiyetini kaybetmesi sonucu kontrolden çıktı.

CAN PAZARI YAŞANDI

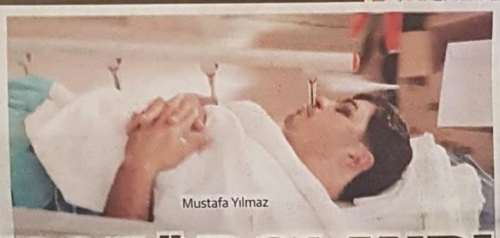
Bariyerleri aşan araç yaklaşık 20 metre yükseklikten Değirmencay'a uçtu. Ters dönen kamyonda tam bir can pazarı yaşandığını gören diğer sürücüler, hemen yardım istedi. İhbar üzerine bölgeye çok sayıda polis, jandarma, sağlık ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada 2'si bebek, 2'si çocuk, 1'i hamile kadın olmak üzere toplam 22 göçmen feci şekilde can verirken, 13 kişi de yaralandı. Yaralılar, sağlık ekiplerinin ilk müdahalesinin ardından ambulanslarla kentteki çeşitli hastanelere kaldırıldı.

CAN YELEKLİ YOLCULUK

Katliam gibi kaza sonrası ortaya yürek burkan manzaralar çıktı. İç karışıklık nedeniyle ülkelerinden kaçmak zorunda kalan göçmenlerden geriye, yola saçılan eşyaları ve kaçak geçiş esnasında kullanacakları can simidi, can yeleği ve botlar saçıldı. Göçmenlerin eşyaları, jandarma ekipleri tarafından toplanarak koruma altına alındı. Olay yerindeki cesetler, incelemenin ardından İzmir Adli Tıp Kurumu'na götürüldü. Kaza yerinden vinç yardımıyla çıkartılan kamyon, çekiciye yüklendi. Kara yolları ekipleri de kazanın meydana geldiği alandaki korkuluklarda onarım çalışması yaptı. Kaza nedeniyle kara yolunda ulaşım uzun süre aksadı.

4 GÜNLÜĞÜNE KİRALANMIŞ

Bu arada, göçmenleri ölüme götüren kamyonun kiralık olduğu ortaya çıktı. Aydın İl Jandarma Komutanlığı ekipleri, kazanın ardından 09 S 0574 plakalı kamyonla ilgili çalışma başlattı. Kamyonun Söke ilçesinde K.D.'ye ait olduğunu tespit eden ekipler, sahibinin bilgisine başvurdu. Kamyonun K.D. tarafından Mustafa Yılmaz'a (35) 2 gün önce kira sözleşmesi yapılarak 4 günlüğüne bin lira karşılığında kiralandığı belirlendi. Sürücünün, kira bedelini peşin olarak ödediği öğrenildi. Menderes Cumhuriyet Başsavcılığı, kazaya ilişkin soruşturma başlattı.

Mustafa Yılmaz

ŞOFÖR 21 AYRI suçtan sabıkalı

Kazada yaralanan kamyon şoförü Mustafa Yılmaz'ın, kamyon kullanma ehliyetinin olmadığı ve çeşitli suçlardan sabıkalı olduğu ortaya çıktı. Sağlık Bilimleri Üniversitesi İzmir Bozyaka Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırılan sürücü, hastanedeki ilk ifadesinde, düzensiz göçmenleri Aydın'ın Söke ilçesinden aldığını söyledi. Yılmaz, bir aracın karşısına çıkması nedeniyle fren yaptığını ancak frenin boşalması nedeniyle dereye devrildiklerini aktardı.

YÜKSEKTEN DÜŞMÜŞ

Sürücünün, hastanedeki görevlilere "yüksekten düştüm" dediği, bunun üzerine önce travma servisinde tedavi altına alındığı ancak daha sonra kaza yaptığını belirtmesi üzerine yoğun bakım ünitesine sevk edildiği öğrenildi. Şu anda beyin ve sinir hastalıkları servisinde tedavi altında bulunan Yılmaz'ın 2 ayağının kırık olduğu belirlendi. Yılmaz'ın, daha önce çeşitli suçlardan 21 kaydının olduğu öğrenildi. Yaralı sürücüyü otomobiline alan görgü tanığı Mehmet Eker, İzmir yönüne ilerlerken yol kenarında bir kişinin kendisini durdurmak istediğini belirterek, şunları anlattı:

Mehmet Eker

KAPILARI KİLİTLEDİM

"Hava yeni aydınlanıyordu. Yol kenarında birisi el kol işaretiyle beni durdurmak istedi. Önce durmak istemedim. İleride durdum. Güvenmediğim için aracın kapılarını kilitledim. Adam yanıma geldi, 'kaza yaptım, yaralıyım' dedi. Yolda benim telefonumdan birkaç yeri aradı. Cevap veren olmadı."

Kendisini Mustafa Yılmaz olarak tanıtan kişinin Yeşilyurt'taki hastaneye gitmek istediğini söylediğini aktaran Eker, basın mensuplarına "Bir taksi durağında inmek istedi Karabağlar'da. Ben de yoluma devam ettim. Daha sonra aradığı numaralardan birisi beni aradı. Ben durumu anlattım. 'Biz öyle birini tanımıyoruz' dedi. Nerede olduğumu sordu, 'İzmir'deyiz' dedim. Ben ona sordum, 'Mersin'deyim' dedi" diye konuştu.

Direksiyon BAŞINDA UYUDU

Kazada yaralanan 13 göçmen sağlık ekiplerinin olay yerinde yaptığı ilk müdahalenin ardından ambulanslarla çeşitli hastanelere kaldırıldı. Bilgilerine başvurulan bazı yaralıların, kamyon şoförünün direksiyon başında uyuduğunu söylediği öğrenildi. Yapılan incelemede, olay yerinde hiç fren izi bulunmadığı görüldü.

EK-48. Yeni Şafak Gazetesi 18 Ekim 2018 (Sayfa 16)

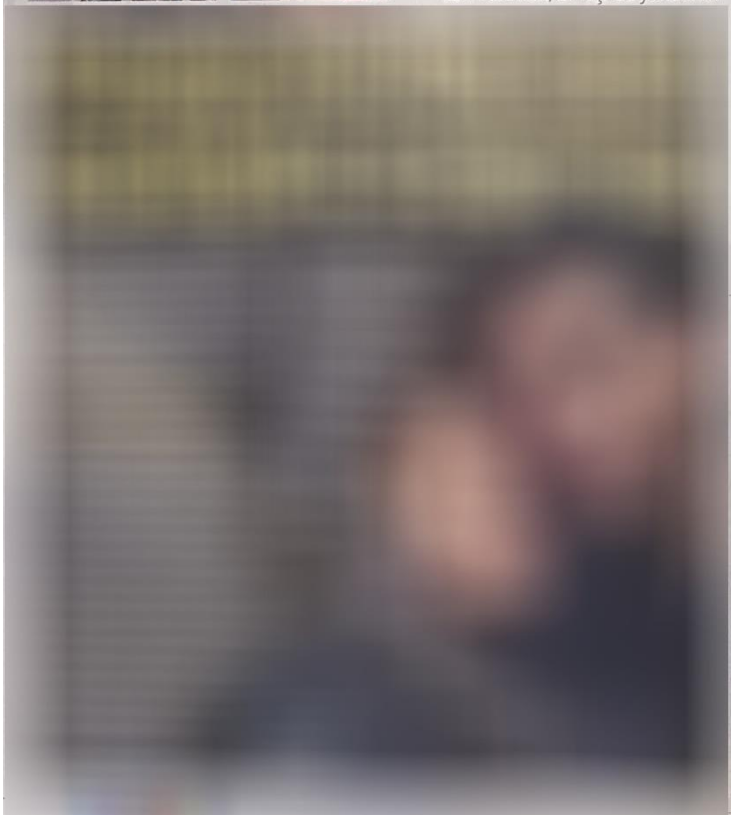
Ölüme uykuda YAKALANDILAR

Selahattin Turan

Bilgin Demir

Samsun-Şanlıurfa seferini yapan yolcu otobüsü, önceki gece Kahramanmaraş'ta kontrolden çıkarak devrildi. **Katliam gibi kazaya uykuda yakalanan 7 yolcu** olay yerinde feci şekilde can verirken, 27 kişi de yaralandı

Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde yolcu otobüsünün devrilmesi sonucu 7 kişi hayatını kaybetti, 27 kişi yaralandı. Katliam gibi kaza, önceki gece saat 03.00 sıralarında meydana geldi. Çetiner Çetin (34) idaresindeki Samsun-Şanlıurfa seferini yapan Kamil Koç firmasına ait 55 JA 466 plakalı yolcu otobüsü, Kayseri-Kahramanmaraş kara yolunun Mehmet Bey Mahallesi mevkiinde, sürücüsünün henüz bilinmeyen bir nedenle direksiyon hakimiyetini kaybetmesi sonucu kontrolden çıkarak refüje devrildi.

DEVRİLEN ARAÇTA CAN PAZARI

Otobüste yaşanan can pazarını gören diğer sürücüler, araçlarını durdurarak kazazedelerin yardımına koştu. İhbar üzerine bölgeye çok sayıda ambulans ve itfaiye ekibi sevk edildi. Kazada Sami Demir, Hüseyin Hint, Şengül Uysal, Doğan Cantürk, Bilgin Demir (19), Selahattin Turan ve Ahmet Karakuş olay yerinde feci şekilde can verdi. Bilgin Demir'in (19) Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi, Ahmet Karakuş'un Şırnak'ta görevli polis memuru, Doğan Cantürk'ün Kilis'te görevli uzman onbaşı, Selahattin Turan'ın ise Gaziantep'te vatani görevini yapan asker olduğu öğrenildi. Bir haftalık iznini geçirdiği baba ocağından birliğine dönen Turan'ın Ocak 2019'da teskere alacağı kaydedildi. Yaralanan 27 kişi, 112 Acil Servis ekiplerince kent merkezinin yanı sıra Göksun, Elbistan ve Afşin ilçelerindeki hastanelere kaldırıldı.

YOLCULAR SAĞA SOLA SAVRULDU

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde tedavisi süren yaralılardan Mustafa Koca, kaza sırasında yolcuların çoğunun uyuduğunu belirterek, "Bir ses duyduk, otobüsün yerde sürüklenme sesiydi. Yolcular sağa sola savruldu. Otobüsün ışığı hemen gitti. Hemen çocukları çıkartmaya çalıştık. Sonra ambulanslar falan geldi" diye konuştu. Yolculardan Tunahan Yüksel de, "Otobüs Göksun'a doğru gelirken birden sağa sola savrulmaya başladı. Sonra da sol tarafının üzerine devrildi. Kendime geldiğimde başım kanıyordu. Acil çıkışı kırdık, oradan çıktık. İnsanlar bağrışıyordu, her taraf yaralıydı" dedi.

OTOBÜS ŞOFÖRÜ GÖZALTINA ALINDI

Göksun Kaymakamı Ejder Demir, 7 kişinin hayatını kaybettiği trafik kazasından yara almadan kurtulan otobüs sürücüsü Çetiner Çetin'in gözaltına alındığını söyledi. Demir, "Kazayla ilgili adli tahkikat sürüyor. Kazanın sebebi araştırılıyor" dedi. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanı Fatih Mehmet Erkoç ve Göksun Belediye Başkanı Hüseyin Coşkun Aydın da Göksun Devlet Hastanesi'ne gelerek yetkililerden bilgi aldı ve ölenlerin yakınlarına başsağlığı diledi.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yağız SUNAY

Yabancı Dil : İngilizce

Doğum Yeri ve Yılı: Eskişehir / 1993

E-Posta : yagizsunay@gmail.com

Eğitim Geçmişi

- 2016, Anadolu Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
- 2017, Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Basın ve Yayın
- 2018, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon

Yayınları ve/veya Bilimsel Faaliyetleri

- Sunay, Y. (2018, May). "Tık" üzerine inşa edilen haberlerin dijital spor gazetelerinde kullanımı, (sözlü sunum), 1st International Cultural Informatics, Communications & Media Studies (CICMS) Conference, pp.682-683, 4-5 Mayıs 2018, Kuşadası, Aydın.

- Onursoy, S. ve Sunay, Y. (2018, April). Dijital medya okuryazarlığı: Gençler dijital medya hakkında ne biliyor? (sözlü sunum), 16th International Symposium Communication in the Millennium (CIM), pp.536-537.Pdffile,CD, 25-28 April 2018, Eskişehir.

Katkıda Bulunulan Bilimsel Toplantılar

- Bildiri kitabı e-kitap/CD düzenleme ve tasarımı, 4. Sağlık İletişimi Sempozyumu (SiS-2018), Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, 30-31 Ekim 2018, Alanya/Antalya.

- Bildiri kitabı e-kitap düzenleme ve tasarımı, 16th International Symposium Communication in the Millennium (CIM-2018), Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, 25-28 Nisan 2018, Eskişehir.